

Bijlage A:

Adviesrapport Herijking beleidskaders
glastuinbouw incl. bijlagen

Advies herijking ontwikkelkaders glastuinbouw gemeente Peel en Maas

17 juni 2025
DEFINITIEF

In opdracht van:

Advies herijking ontwikkelkaders glastuinbouw gemeente Peel en Maas

Projecttitel	Peel en Maas: advies herijking ontwikkelkaders glastuinbouw
Opdrachtgever	Gemeente Peel en Maas
Document	Adviesrapport
Status	Definitief
Datum	17 juni 2025
Projectcode	5.24.121
Opgesteld door	

Dit document is opgesteld door RUIMTEVOLK in opdracht van de gemeente Peel en Maas. Het copyright van de beelden, kaarten en foto's berust bij RUIMTEVOLK tenzij anders aangegeven. Hoewel aan de inhoud en samenstelling van dit rapport de grootst mogelijke zorg is besteed, is het mogelijk dat informatie onjuist of onvolledig is. RUIMTEVOLK aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding en vraag	4
1.2 Werkwijze	4
1.3 Leeswijzer	5
2. Advies	7
2.1 Algemene constatering en adviezen	7
2.1.1 Clustering en samenwerking als randvoorwaarde voor toekomstbestendigheid	7
2.1.2 Omgang met gevoelige bestemmingen in de ontwikkelgebieden	8
2.1.3 Bodem- en watercondities sturender	8
2.2 Nieuwe ordening voor de ontwikkelgebieden	9
2.2.1 Categorie 1: primaire ontwikkelgebieden	10
2.2.2 Categorie 2: secundaire ontwikkelgebieden	11
2.2.3 Categorie 3: solitair gelegen glastuinbouwbedrijven	13
2.2.4 Aanvullende beleidsoptie: mogelijkheid tot aanwijzen nieuwe ontwikkelgebieden	13
3. Wat zien we gebeuren?	14
3.1 Huidige situatie	14
3.2 Clustering	14
3.3 Schaalvergroting	15
3.4 Energie- en warmteopgave	16
3.5 Arbeidsmarkt en huisvesting arbeidsmigranten	18
3.6 Bodem- en watercondities sturend	19
3.7 Robotisering	20
3.8 Verkleuring van het buitengebied: steeds meer functies	21
3.9 Conclusies	22
4. Evaluatie beleidsuitgangspunten	24
4.1 Huidige beleidsuitgangspunten	24
4.1.1 Ontwikkel- en uitbreidingsregels per ontwikkelgebied	25
4.1.2 Ontwikkel- en uitbreidingsregels buiten de ontwikkelgebieden	26
4.2 Evaluatie huidige beleidsuitgangspunten	27
5. Bronnenlijst	33
6. Bijlagen	36

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en vraag

De agrarische sector kleurt het buitengebied van de gemeente Peel en Maas. Naast veehouderijen en akkerbouwbedrijven neemt de glastuinbouwsector hier een belangrijke positie in. De glastuinbouw is een innovatieve sector, waar volop geëxperimenteerd wordt met bijvoorbeeld led-technologie, nieuwe teelttechnieken en robotisering. Bovendien heeft de regio Noord-Limburg in haar regiovisie uitgesproken de gezondste regio van Nederland te willen zijn in 2040, waarbij de land- en tuinbouwsector in het kader van gezonde voeding een belangrijke rol kan spelen. Tegelijkertijd vragen grote maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie en klimaatadaptatie, aandacht. Deze opgaven brengen uitdagingen met zich mee voor de sector, zoals het terugdringen van emissies en verduurzaming van de sector. De gemeente Peel en Maas staat voor een toekomstbestendige glastuinbouwsector. Om duidelijkheid te bieden aan ondernemers, maar ook aan omwonenden en aanpalende sectoren, zijn er anno 2025 enkele nieuwe ruimtelijke keuzes nodig in het gemeentelijke glastuinbouwbeleid.

De gemeente Peel en Maas kent zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw: Egchel, Kaumeshoek, Kievit, Platveld, Siberië, Tangbroek en Vlasrooth. Deze ontwikkelgebieden zijn ingedeeld in primaire en secundaire ontwikkelgebieden. In de primaire ontwikkelgebieden is zowel uitbreiding als nieuwvestiging toegestaan. In de secundaire ontwikkelgebieden is enkel uitbreiding van reeds in het ontwikkelgebied gevestigde bedrijven toegestaan. In de afgelopen tien jaar hebben binnen deze ontwikkelgebieden een aantal uitbreidingen plaatsgevonden en enkele nieuwvestigingen. In 2011 werd het beleid rondom de glastuinbouwgebieden voor het laatst herzien. De gemeente ziet - naast de genoemde opgaven en ontwikkelingen die op de sector afkomen - nieuwe initiatieven en aanvragen in de ontwikkelgebieden ontstaan: denk aan de wens tot omschakeling naar burgerwoningen. Gezien deze ontwikkelingen is het de vraag of de beleidsruimte die gereserveerd is voor de glastuinbouw nog recht doet aan de situatie anno nu. Bij de vaststelling van de omgevingsvisie Peel en Maas in 2022 is daarom afgesproken het beleid ten aanzien van de primaire en secundaire ontwikkelgebieden te evalueren [19].

Als bureau RUIMTEVOLK zijn we gevraagd een advies op te stellen, gebaseerd op een evaluatie van het huidige beleid, met concrete aanknopingspunten voor eventuele herziening van het beleid. Deze aanknopingspunten worden meegenomen in de te actualiseren gemeentelijke omgevingsvisie.

1.2 Werkwijze

De totstandkoming van dit adviesrapport is gebaseerd op twee pijlers: een bureaustudie en een uitgebreide gespreksronde met ondernemers in de zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw, solitair gelegen ondernemers, stakeholders en mede-overheden en overige gebruikers binnen de ontwikkelgebieden, zoals particulieren met een burgerwoning of overige ondernemers.

In de bureaustudie is het huidige beleid rond glastuinbouw op landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal niveau geanalyseerd. Daarnaast is er een gebiedsanalyse van de bestaande ontwikkelgebieden gemaakt. De bodem en het landschap bepalen namelijk in grote mate de condities in een gebied en ze bieden aanknopingspunten om te bepalen of ruimtelijke ontwikkelingen wel of niet wenselijk zijn op verschillende locaties. Daarnaast zijn

de belangrijke opgaven die op de glastuinbouwsector af komen geanalyseerd. Het gaat om de energie- en warmtetransitie, het nationale principe 'water en bodem sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen', arbeidsmarkt, robotisering en AI en het toenemende aantal gebruikers in het buitengebied (zoals recreatie en toerisme en transformatie naar burgerwoningen). De resultaten van de bureaustudie zijn teruggelegd aan de interne ambtelijke projectgroep en besproken tijdens een werksessie met stakeholders - de provincie Limburg, Waterschap Limburg, Natuur- en Milieufederatie Limburg (NML), Glastuinbouw Nederland en de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB). Met deze input is de analyse aangescherpt.

Daarnaast hebben verschillende gespreksrondes met ondernemers in de glastuinbouw plaatsgevonden in december 2024 en januari 2025. Alle actieve bedrijven in de glastuinbouw binnen de zeven ontwikkelgebieden ontvingen een digitale enquête met vragen over hun toekomstplannen en uitdagingen die op de glastuinbouwsector afkomen, die mogelijk van invloed zijn op de toekomst van het bedrijf. De enquête is verspreid onder de 54 bedrijven in de ontwikkelgebieden. In totaal heeft 61% van de bedrijven de enquête ingevuld. In 21 (deels fysieke, deels digitale) keukentafelgesprekken is de opbrengst van de enquête verdiept. Er is dieper ingegaan op de toekomstplannen van ondernemers, de achtergronden hiervan en de uitdagingen die de ondernemers richting de toekomst zien. Daarnaast is ook een selectie van ondernemers gesproken die solitair (buiten een ontwikkelgebied) in de gemeente gevestigd zijn. Tot slot is samen met de gemeente Peel en Maas een inloopavond georganiseerd voor overige gebruikers binnen de ontwikkelgebieden, in het bijzonder particulieren met een woning of ondernemers (niet-zijnde glastuinbouw). Daarbij is achteraf de gelegenheid geboden om via een digitaal reactieformulier alsnog een reactie te delen. De input uit deze gespreksrondes is benut voor het voorliggende advies; de samenvattingen van deze gespreksrondes zijn terug te vinden in de bijlagen.

Het advies in dit rapport (hoofdstuk 2) heeft betrekking op de glastuinbouw in de gehele gemeente. Het zwaartepunt ligt daarbij op een herziening van de (insteek van de) huidige zeven ontwikkelgebieden, maar ook de solitaire locaties en provinciaal beleid dat uitspraken doet over solitaire locaties, worden hierin belicht.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het advies voor de nieuwe beleidsuitgangspunten, waarin ook de voorgestelde nieuwe indeling van de ontwikkelgebieden en de begrenzing daarvan aan bod komt. De hoofdstukken 3 en 4 die hierop volgen - waarin de huidige situatie, uitdagingen die op de sector afkomen en een evaluatie van het huidige beleid worden beschreven - dienen als onderbouwing van dit advies.

Hoofdstuk 3 beschrijft beknopt de huidige situatie rondom de glastuinbouw in de gemeente Peel en Maas en gaat vervolgens in op de belangrijkste uitdagingen die op de glastuinbouw af komen: de beweging naar clustering, schaalvergroting, energie- en warmtetransitie, arbeidsmarkt en huisvesting van arbeidskrachten, bodem en wateropgaven, robotisering en verkleuring van het buitengebied. Dit hoofdstuk is enerzijds gebaseerd op de gespreksrondes met ondernemers, overige gebruikers in de ontwikkelgebieden en stakeholders en mede-overheden, en anderzijds op bureaustudie. In hoofdstuk 4 worden de huidige beleidsuitgangspunten geëvalueerd op basis van de constatering uit hoofdstuk 3. De huidige beleidsuitgangspunten zijn bij elkaar gebracht op basis van een aantal richtinggevendende beleidsdocumenten die destijds - en soms ook meer recent - rondom de glastuinbouw zijn opgesteld.

2. Advies

Op basis van algemene ruimtelijke ontwikkelingen (zoals het bewaken van ruimtelijke kwaliteit, de opgaven die op het gebied af komen, het principe 'bodem- en water sturender' en ligging), glastuinbouw-specifieke ontwikkelingen en gespreksrondes met ondernemers en overige gebruikers binnen de ontwikkelgebieden glastuinbouw is een advies opgesteld. Het borgen van een toekomstbestendige glastuinbouw is daarbij het vertrekpunt geweest. Met dit vertrekpunt in gedachten is het wenselijk de beleidsuitgangspunten op een aantal elementen te wijzigen; daarnaast is er aanleiding om de ontwikkelgebieden anders in te steken en deels te herbegrenzen. In 2.1 wordt in algemene zin een aantal constatering gedaan die gelden voor de glastuinbouwsector in brede zin; vervolgens schetst 2.1 een beeld van de nieuwe ordening van de ontwikkelgebieden, inclusief indicatieve kaart met voorstellen voor herbegrenzing.

2.1 Algemene constatering en adviezen

2.1.1 Clustering en samenwerking als randvoorwaarde voor toekomstbestendigheid

De beweging van het clusteren van bedrijven in één gebied - zoals ook de landelijke en provinciale koers van de afgelopen jaren laat zien - is niet alleen van belang voor het beperken van de milieudruk op bodem, natuur en omliggende kernen. Het is ook een duidelijke randvoorwaarde voor toekomstbestendigheid op het gebied van duurzame energie en een robuust watersysteem, zo kan worden opgemaakt uit de gespreksronde met ondernemers. Voldoende schaal en massa - zowel in financieel opzicht, als qua areaal - is nodig om tot haalbare investeringen te komen als het gaat om duurzame energievoorzieningen (warmtepompen, (gezamenlijke) batterij-opslag, zonne-energie, kleine windmolens). Maar ook als het gaat om het op orde krijgen van het watersysteem op de bedrijven, om zo voldoende toegerust te zijn op de steeds strenger wordende regelgeving als het gaat om het lozen van nutriënten op het oppervlaktewater, het bergen van water en het hergebruiken van hemelwater.

Advies:

- Er moet in de primaire ontwikkelgebieden voldoende ruimte aan ondernemers geboden worden om met massa en schaal de door de overheid gewenste transitie naar duurzame energie te maken en een robuust water- en bodemsysteem te bewaken.
- Dit vraagt in dergelijke gebieden om het loslaten van de referentiematen. De huidige referentiematen (zie ook toelichting op pagina 30) vormen een belemmering voor het toekomstperspectief van ondernemers; ze voegen bovendien geen grote beschermende waarde toe. Een passende maat en schaal is noodzakelijk voor ondernemers om mee te kunnen doen met de concurrenten en om samen te kunnen werken op het gebied van duurzame energie en watersystemen.
- Het vraagt ook om een gebiedsgerichte en maatwerk-benadering vanuit het Rijk en de waterschappen als het gaat om samenwerkingsinitiatieven tussen ondernemers. Een concreet voorbeeld hiervan is de samenwerking in Siberië voor een collectief en gesloten watersysteem waarbij natuurvriendelijke waterzuivering wordt toegepast. Dit is vanuit de wetgeving nu niet mogelijk, omdat daarin geëist wordt dat

waterzuivering *per bedrijf* wordt geregeld. Wetgeving loopt daarmee achter op wat de nieuwe omstandigheden en regelgeving van glastuinbouwondernemers vraagt.

2.1.2 Omgang met gevoelige bestemmingen in de ontwikkelgebieden

De scheiding tussen gevoelige bestemmingen - zoals (voormalige bedrijfs- en plattelands-)woningen, zorgvoorzieningen en recreatie - en de glastuinbouwfunctie is vanuit milieuoogpunt en het borgen van de woon- en leefkwaliteit in de gemeente goed te volgen. Bovendien wordt daarmee geborgd dat glastuinbouwbedrijven, daar waar zij het primaat hebben, ook daadwerkelijk ontwikkelruimte behouden. Tegelijkertijd kan uit de gespreksrondes met particuliere eigenaren in de ontwikkelgebieden geconstateerd worden dat er een behoefte leeft om de bestemming om te zetten naar een volledige woonbestemming. Er zijn daarnaast ook initiatieven om te herbestemmen naar een niet-agrarisch bedrijf, zoals een educatieve boerderij, een bed & breakfast of een andere bedrijfsbestemming. Dit past goed bij de in de omgevingsvisie uitgesproken wens om delen van het buitengebied en Peel en Maas breder beleefbaar en gemengder te maken.

In paragraaf 2.2 wordt een advies gegeven voor een nieuwe indeling in drie categorieën van ontwikkelgebieden. Als het gaat om de omgang met gevoelige bestemmingen in deze drie verschillende typen ontwikkelgebieden, is het advies als volgt:

1. In de gebieden waar de glastuinbouw het primaat heeft - categorie 1 - wordt geadviseerd **geen functiemenging** toe te staan. De glastuinbouwfunctie enerzijds en de gevoelige functies anderzijds worden hiermee ook richting de toekomst voldoende beschermd en van elkaar gescheiden.
2. In de tweede categorie - waar de ontwikkelgebieden Platveld en Tangbroek onder vallen - worden in het kaartbeeld in bijlage 8 een aantal herbegrenzingsen uitgewerkt, waarmee een deel van de huidige ontwikkelgebieden loskomen van het stempel 'ontwikkelgebied'. Hier zal **omzetting** naar een permanente woonbestemming of een recreatieve bestemming **mogelijk zijn vanuit het principe 'nee, tenzij'**. De voorwaarden hiervoor worden onder 2.2.2 uitgewerkt.
3. De derde categorie betreft solitair gelegen bedrijven. Er wordt geadviseerd de huidige gebieden Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth niet meer als ontwikkelgebied te bestempelen. De inliggende bedrijven worden daarmee solitair en de bestemmingen binnen deze voormalige ontwikkelgebieden kunnen **omgezet** worden naar een permanente woonbestemming, recreatieve of andere gevoelige functie vanuit het **principe 'ja, mits'**. Verkleuring en functiemenging worden hier actief mogelijk gemaakt. De voorwaarden hiervoor worden onder 2.2.3 uitgewerkt.

2.1.3 Bodem- en watercondities sturender

Ingegeven door klimaatverandering - waardoor we onder andere zuiniger en slimmer om moeten gaan met ons (drink)water om perioden van droogte én wateroverlast het hoofd te bieden - en een neerwaartse spiraal in natuurwaarden en biodiversiteit, is de afgelopen jaren het bodem- en watersysteem sturender geworden in (het maken van) beleid.

In paragraaf 4.2 (zie pagina 27) wordt een onderbouwing gegeven van het belang om ook bij de toekomstige ontwikkeling van glastuinbouw in Peel en Maas nadrukkelijk aandacht te hebben voor het bodem- en watersysteem. Dit wordt gedaan op basis van de beleidsinventarisatie, gesprekken met ondernemers en informatie vanuit Waterschap Limburg. Dit leidt tot het volgende advies:

- Het is bij de herijking van de ontwikkelgebieden van belang om meer en nadrukkelijker aandacht te hebben voor de effecten van uitbreiding en nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven op het **bodem- en watersysteem**. Dit vormt dan ook een rode draad door de nieuwe ordening van ontwikkelgebieden die in hoofdstuk 2 voorgesteld wordt. De denklijn hierachter is om enerzijds in de meest kwetsbare gebieden minder ruimte te bieden aan uitbreiding en nieuwvestiging; anderzijds door een aantal kwalitatieve eisen mee te geven aan de gemeente en aan ondernemers die uitbreiden of nieuwvestigen op plekken waar dat wel is toegestaan. Concreet kan er gedacht worden aan het opnemen van de volgende maatregelen in het omgevingsplan, die deels gebaseerd zijn op het advies van Waterschap Limburg (bijlage 7):
 - Een minimale omvang van een waterbassin op het perceel; zowel om wateroverlast te voorkomen - en bij hevige buien het water op het perceel te kunnen bergen -, als om hemelwater zo veel mogelijk te hergebruiken;
 - Een minimale groennorm of maximale versteningsnorm per uitbreiding of nieuwvestiging;
 - Het optimaliseren van bergingsvoorzieningen bij uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven, zodat deze bedrijven zo goed mogelijk voldoen aan de bergingsnormen die vandaag de dag gelden (zie ook pagina 28);
 - Het op orde brengen van de rioleringscapaciteit in de gemeente, zodat lozingen van drainwater niet terecht komen in het oppervlaktewater, zoals nu soms gebeurt wanneer de rioleringscapaciteit ontoereikend is;
 - Het aanwijzen van benedenstroomse gebieden rondom de ontwikkelgebieden als buffergebieden, om ook daar voldoende bergingscapaciteit voor water te organiseren.

2.2 Nieuwe ordening voor de ontwikkelgebieden

Het advies is om te gaan werken met *drie categorieën ontwikkelgebieden*, waar de huidige primaire en secundaire ontwikkelgebieden in opgaan. De gebieden kennen specifieke omstandigheden - vanuit ruimtelijke kwaliteit, de opgaven die op het gebied af komen, het principe 'bodem- en water sturender' en ligging - die maken dat een gebiedsgericht advies wenselijk is.

Categorie	Welke huidige ontwikkelgebieden vallen binnen deze categorie?
Categorie 1 Primaire ontwikkelgebieden waar uitbreiding en nieuwvestiging is toegestaan. Referentiematen loslaten. Functiemenging: nee - prismaat ligt bij de glastuinbouw.	De Kievit (nu ook primair) Siberië (nu ook primair)
Categorie 2 Secundaire ontwikkelgebieden waar geen nieuwvestiging is toegestaan, enkel uitbreiding onder voorwaarden: 'nee, tenzij'-principe. Referentiematen loslaten. Functiemenging: 'nee, tenzij'-principe	Platveld (nu primair) Tangbroek (nu primair)
Categorie 3 Solitair gelegen glastuinbouwbedrijven. Geen nieuwvestiging, enkel uitbreiding mogelijk in de deelgebieden <i>grootschalig open ontginningslandschap, kleinschalig half open ontginningslandschap en oude verdichte bouwlanden</i>. In deelgebied <i>Beekdalen en rivierdal</i> en <i>Grootschalig open veenontginningslandschap</i> is geen uitbreiding meer mogelijk, waar dat in huidig beleid wel het geval is. Referentiematen loslaten. Functiemenging: 'ja, mits'-principe	Egchel (nu secundair) Kaumeshoek (nu secundair) Vlasrooth (nu secundair)
Aanvullende beleidsoptie: mogelijkheid vanuit provinciaal beleid tot aanwijzen nieuwe ontwikkelgebieden glastuinbouw	• Aansluitend op bestaand ontwikkelgebied en/of locatie waar vraag en aanbod van energie, (rest)warmte en CO2 uitgewisseld kunnen worden • Er wordt een koppeling gelegd met een sloop-/herstructureringsopgave en/of ruimtelijke kwaliteitsbijdrage

De onderbouwing voor deze categorieën wordt hierna toegelicht.

2.2.1 Categorie 1: primaire ontwikkelgebieden waar uitbreiding en nieuwvestiging is toegestaan

In de primaire ontwikkelgebieden ligt het primaat bij de glastuinbouw. Hier worden zo gunstig mogelijke randvoorwaarden gecreëerd om uit te breiden en nieuw te vestigen met voldoende schaal en is omschakeling naar niet-agrarische bedrijvigheid of gevoelige functies niet mogelijk. De genoemde randvoorwaarden gaan over energie (passende netaansluitingen, mogelijkheden tot collectieve duurzame energie-opwek en eventueel -opslag), een solide watersysteem (idealiter collectief op te zetten) en huisvesting van arbeidskrachten. Bovendien wordt geadviseerd om hier de referentiematen los te laten. Het advies is om te werken met het uitgangspunt dat een nieuwvestiging of uitbreiding passend moet zijn binnen de maat en schaal van het gebied die een individuele ondernemer noodzakelijk acht om zowel concurrerend te kunnen zijn, als om voldoende massa te hebben om te investeren in duurzame energie, een klimaatrobuust waterverbruik en een klimaatadaptieve inrichting van de kavel.

Op dit moment zijn de gebieden De Kievit, Platveld, Siberië en Tangbroek aangewezen als primair ontwikkelgebied. Het advies is om enkel De Kievit en Siberië te behouden als primair ontwikkelgebied in categorie 1. De omstandigheden zijn daarvoor het meest gunstig:

- Siberië is in 2012 opgericht als projectvestigingsgebied voor glastuinbouw - later werd het mogelijk om ook andere tuinbouwgerelateerde bedrijvigheid (bedrijven die aan de voorkant van het primaire productieproces van de tuinbouw zitten) te vestigen. De ligging ten opzichte van Venlo en het andere glastuinbouwcluster Californië (in gemeente Horst aan de Maas) maakt dat het gebied in lijn ligt met de landelijke en provinciale koers van clustering in de buurt van gunstig gelegen infrastructuur. Door de schaal en massa van het gebied hebben ondernemers de mogelijkheid om samen te werken op het gebied van energie, bodem- en watersysteem en huisvesting.
- Op de kaart in bijlage 8 is Klaver 13 - met een omvang van 60 hectare - toegevoegd als extra ruimte binnen dit ontwikkelgebied, om de focus op doorontwikkeling en groei ook ruimtelijk te bekrachtigen. Klaver 13 is destijds in de Structuurvisie Klavertje 4-gebied al benoemd als reserve-uitbreidingsgebied [28].
- In ontwikkelgebied De Kievit wordt nauw samengewerkt tussen ondernemers, zijn er goede ontsluitingsmogelijkheden en is er voldoende afstand tot omliggende kernen. Ook is er nog ruimte beschikbaar binnen de huidige begrenzing, zo blijkt uit een berekening van de netto-uitbreidingsruimte anno 2025 [30].
- Op de kaart in bijlage 8 is het gebied De Kievit herbegrensd op basis van een aantal criteria:
 - ◆ Landschappelijk waardevolle delen zijn - waar van toepassing - uit het ontwikkelgebied gehaald;
 - ◆ Onlogische 'hoeken' zijn eruit gehaald, zodat de begrenzing logisch aansluit op de hoofdstructuren en ruimte biedt voor potentiële uitbreidingen en nieuwvestigingen;
 - ◆ Er is voor gezorgd dat de nieuwe begrenzing niet leidt tot sterkere en onwenselijke menging van gevoelige functies en de tuinbouwfunctie;
 - ◆ Netto ontstaat er zo een logischer ingedeeld ontwikkelgebied en wordt de toekomstbestendigheid en levensvatbaarheid van huidige bedrijven zo goed mogelijk ondersteund.

- Voor ondernemers die elders gevestigd zijn - in categorie 2 of 3 - is het mogelijk om een bestaand bouwvlak te verplaatsen naar één van de twee ontwikkelgebieden onder deze categorie. Dit betreft standaard ruimtelijk instrumentarium van een gemeente. Financiële uitvoerbaarheid is daarbij altijd een uitdaging: een verplaatsing is vaak alleen haalbaar als het betreffende bouwvlak niet bebouwd is en dat is meestal wel het geval. In de nabijheid van de kernen liggen wellicht koppelkansen met de woningbouwopgave om de haalbaarheid van een dergelijke verplaatsing te vergroten.

2.2.2 Categorie 2: secundaire ontwikkelgebieden: geen nieuwvestiging, enkel uitbreiding onder voorwaarden

De huidige ontwikkelgebieden Platveld en Tangbroek worden ondergebracht in de tweede categorie. Het advies is om hier nieuwvestiging niet meer toe te staan en uitbreiding enkel onder voorwaarden toe te staan. Op basis van klimaatscenario's van Waterschap Limburg en de daaruit volgende bodem- en watercondities wordt geconstateerd dat de gemeente hier terughoudend moet zijn met de doorontwikkeling van de glastuinbouw. Daarnaast wordt als gevolg van enkele natte jaren door omwonenden overlast ervaren. In paragraaf 4.2 wordt op dit advies specifieker ingegaan. Bovendien is in de huidige gemeentelijke omgevingsvisie opgenomen dat in deelgebied *Beekdalen en rivierdal*, waar Tangbroek in gelegen is, geleidelijke sanering van glas plaats dient te vinden. Dit heeft onder meer te maken met de ligging van het ontwikkelgebied ten opzichte van natuurgebied Dubbroek (gelegen in een oude Maasarm) en de nabijheid van een boringsvrije zone, onder het grondwaterbeschermingsregime van de provincie Limburg. Voor Platveld geldt dat het gebied ingeklemd ligt tussen twee bufferzones voor grondwaterafhankelijke natuur.

- Er wordt voorgesteld om geen nieuwvestiging meer toe te staan in Platveld en Tangbroek en om uitbreiding enkel onder voorwaarden toe te staan. Daarbij lijkt het zinvol - in de geest van de Omgevingswet - om te werken met het 'nee, tenzij'-principe.
 - ◆ Uitbreiding is daarmee in principe niet toegestaan, tenzij er aan één van de volgende voorwaarden wordt voldaan:
 - Een voorgenomen uitbreiding heeft geen negatieve impact op het bodem- en watersysteem op het betreffende perceel en op het ontwikkelgebied als geheel, evenals daar direct rondom;
 - Een voorgenomen uitbreiding heeft als doel de toekomstbestendigheid van het bestaande bedrijf te versterken, waarmee wordt bedoeld dat de doelstellingen op het gebied van waterbeheer en duurzame energie behaald kunnen worden. Uitbreiding en creëren van voldoende (financiële) massa is dan noodzakelijk.
- Op de kaart in bijlage 8 is Platveld herbegrensd ter hoogte van de Roggelsedijk. De bedrijven die ten oosten van deze nieuwe grens liggen, worden op dat moment beoordeeld als solitair gelegen bedrijven. Hierdoor ontstaan er meer mogelijkheden om kwetsbare functies toe te voegen.
- Binnen het ontwikkelgebied blijft het verbod op omzetting naar een gevoelige functie gehandhaafd. Omdat in dit gebied de ontwikkelmogelijkheden voor de glastuinbouw worden ingeperkt - nieuwvestiging is immers niet meer mogelijk - en omdat er in Platveld al enige sprake is van functiemenging, is het advies om hierbij maatwerk toe te passen en te werken met het 'nee, tenzij'-principe. Indien er wordt

- voldaan aan de minimale milieu-afstanden tussen de tuinbouw- en gevoelige functies, kan per casus bekeken worden of omzetten wel passend en haalbaar is.
- Daarnaast zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd bij de herbegrenzing van Platveld:
- ◆ Landschappelijk waardevolle delen zijn uit het ontwikkelgebied gehaald;
 - ◆ Onlogische 'hoeken' zijn uit de bestaande begrenzing gehaald, zodat de begrenzing logisch aansluit op de hoofdstructuren;
 - ◆ Er is voor gezorgd dat de nieuwe begrenzing niet leidt tot sterkere en onwenselijke menging van gevoelige functies en de tuinbouwfunctie;
 - ◆ Kwetsbare plekken op basis van het grondwaterbeschermingsregime en bufferzones voor droogtegevoelige natuur - aangewezen door de provincie Limburg - zijn uit de bestaande begrenzing gehaald;
 - ◆ Kwetsbare plekken op basis van waterveiligheidskaarten van het Waterschap Limburg zijn uit de bestaande begrenzing gehaald. Hier kan bij extreme regenval (buien van 97 millimeter in 2 uur) 20 tot 50 centimeter water op het maaiveld terechtkomen. Hier is het bij voorbaat onverstandig om zowel nieuwvestiging als uitbreiding toe te staan.
- Op de kaart in bijlage 8 is ontwikkelgebied Tangbroek als volgt herbegrensd:
- ◆ Landschappelijk waardevolle delen zijn uit het ontwikkelgebied gehaald;
 - ◆ Onlogische 'hoeken' zijn eruit gehaald, zodat de begrenzing logisch aansluit op de hoofdstructuren;
 - ◆ Er is voor gezorgd dat de nieuwe begrenzing niet leidt tot sterkere en onwenselijke menging van gevoelige functies en de tuinbouwfunctie;
 - ◆ Kwetsbare plekken op basis van het grondwaterbeschermingsregime en bufferzones voor droogtegevoelige natuur - aangewezen door de provincie Limburg - zijn uit de bestaande begrenzing gehaald;
 - ◆ Het gebied ligt bijna volledig in het landschapstype *Beekdalen en rivierdal*: om die reden is een slag dieper gekeken naar de bodem- en watercondities op basis van de waterveiligheidskaart van Waterschap Limburg. Zowel op basis van fluviale overstromingen (rivieren, beken en sloten treden buiten hun oevers en het water komt op het maaiveld te staan), als op basis van pluviale overstromingen (regenwater dat over het maaiveld stroomt als gevolg van kortdurende extreme neerslaghoeveelheden doordat de bodem het water niet kan opnemen) zijn de diepste plekken uit de begrenzing gehaald. Het gaat dan om delen van het gebied waar het water 20 centimeter tot een meter boven het maaiveld kan komen te staan bij extreme buien die eens per 100 jaar voorkomen.

2.2.3 Categorie 3: solitair gelegen glastuinbouwbedrijven: enkel uitbreiding mogelijk

De solitair gelegen bedrijven worden samengebracht onder de derde categorie. Er wordt voorgesteld om het stempel 'ontwikkelgebied' van de huidige ontwikkelgebieden Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth af te halen; deze gebieden worden daarmee solitair. Dit betekent dat hier enkel uitbreiding mogelijk is conform de regels die voor uitbreiding op solitair gelegen locaties gelden.

- De ontwikkelgebieden Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth zijn qua omvang en aantal ondernemers het meest beperkt. Tussen 2010 en 2020 hebben weinig ontwikkelingen plaatsgevonden: er is in Kaumeshoek en Vlasrooth nog veel niet in gebruik genomen ruimte beschikbaar. De noodzaak om hier van ontwikkelgebieden

te spreken is afgenomen. In Vlasrooth is nog één ondernemer actief, Egchel is dicht op de kern gelegen en ondernemers zijn zich bewust van de beperkingen die dit met zich meebrengt. Daarnaast zijn de bedrijven gelegen in de kernrandzone en hebben zij niet de mogelijkheid om uit te breiden.

Het tweede doel dat besloten ligt in dit advies is om de omgeving rondom de bedrijven in Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth meer te laten verkleuren naar een gemengd buitengebied. Door het stempel 'ontwikkelgebied' bij drie huidige secundaire ontwikkelgebieden los te laten, ontstaat er ook daadwerkelijk meer ruimte in de regels om deze verkleuring te realiseren. Dit past bij de ambities in de huidige omgevingsvisie. Het advies is om daarbij te werken met het 'ja, mits-principe'. Omzetting naar gevoelige bestemmingen is daarmee mogelijk, mits passend binnen de regels die worden gehanteerd in het (tijdelijk) Omgevingsplan Peel en Maas.

- Het voorstel is om binnen deze regels de deelgebieden *Beekdalen en rivierdal* en *Grootchalig open veenontginningslandschap* als afwijkend te beschouwen en de regels te wijzen; voor deze gebieden wordt geadviseerd om uitbreiding niet meer mogelijk te maken. In paragraaf 4.2 (punt 5) wordt nader toegelicht waarom.

2.2.4 Aanvullende beleidsoptie: mogelijkheid tot aanwijzen nieuwe ontwikkelgebieden

Vanuit provinciaal beleid is er de mogelijkheid om bestaande glastuinbouwconcentratiegebieden te wijzigen of nieuwe gebieden toe te voegen [21]. De eerste optie is reeds aan bod gekomen; het inzetten van de tweede optie vraagt om een terughoudende en goed onderbouwde benadering. De provincie Limburg stelt twee randvoorwaarden centraal:

- Het nieuwe ontwikkelgebied moet aansluiten op een bestaand ontwikkelingsgebied voor glas en/of op een locatie waar vraag en aanbod van energie, (rest)warmte en CO₂ uitgewisseld kunnen worden.
- Er wordt een koppeling gelegd met een sloop-/herstructureringsopgave en/of ruimtelijke kwaliteitsbijdrage.

3. Wat zien we gebeuren?

3.1 Huidige situatie

De ontwikkelingen in de glastuinbouw staan niet stil. De sector is innovatief en experimenteert met nieuwe vormen van belichting, teelttechnieken, energie en robotisering. Anderzijds komen er ook uitdagingen op de sector af, zoals de warmte- en energieopgave en de veranderende arbeidsmarkt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste ontwikkelingen - opgehaald tijdens de bureaustudie, en in gesprekken met de gemeente, ondernemers en experts - die op de glastuinbouwsector afkomen beschreven. Hiervoor is geput uit het tussenproduct 'Glastuinbouw Peel en Maas: kaders, kansen en ontwikkelingen voor de toekomst', dat is opgenomen in bijlage 1.

- In de zeven ontwikkelgebieden zijn op het moment van schrijven 54 glastuinbouwbedrijven gevestigd. 40% van de ondernemers die de enquête invulde is actief op één locatie in de gemeente Peel en Maas. Circa een kwart van de ondernemers is actief op meerdere locaties binnen de gemeente, bijvoorbeeld op locaties in meerdere ontwikkelgebieden, of op (een) solitaire locatie(s). Daarnaast is bijna 20% van de ondernemers in de gemeente ook nog in andere gemeenten actief, voornamelijk in Noord-Brabant en Limburg.
- Ruim tweederde (68%) van de bedrijfslocaties van ondernemers is groter dan 10 hectare. Circa een kwart van de locaties is tussen de 2 en 4 hectare. Ruim 5% van de locaties is kleiner dan 2 hectare. Hierin is de schaalvergroting binnen de glastuinbouw duidelijk terug te zien.
- Het nadenken over opvolging binnen glastuinbouwbedrijven speelt ook in Peel en Maas. Ruim 40% van de ondernemers is tussen de 40 en 67 jaar; de groep die aan de onderkant van deze leeftijdsgroep zit, denkt over opvolging nog niet actief na. In bijlage 3 is daarnaast te zien dat de meeste ondernemers - in totaal driekwart van hen - bezig zijn met ofwel voortzetting van het huidige bedrijf, plannen heeft voor uitbreiding of voor verbreding.
- 40% van de ondernemers in de ontwikkelgebieden die de enquête heeft ingevuld, teelt glasgroenten, zoals komkommers. Een vijfde van de ondernemers teelt snijbloemen. Zachtfruit, zoals aardbeien, wordt door bijna 15% van de ondernemers geteeld. Daarnaast is er ook een aantal bedrijven dat zich richt op de opkweek van planten.

In bijlage 3 is een factsheet van de huidige situatie terug te vinden. Deze factsheet is gebaseerd op de opbrengst van de enquête onder glastuinbouwondernemers in de zeven ontwikkelgebieden.

3.2 Clustering

Een landelijke trend is dat er vanuit de verschillende overheidslagen - Rijk, provincie en regio - ingezet wordt op het clusteren van de glastuinbouw. Dit is onder andere benoemd in de nationale Nota Ruimte (Voorontwerp) en de Provinciale Omgevingsvisie Limburg.

Argumenten hiervoor zijn:

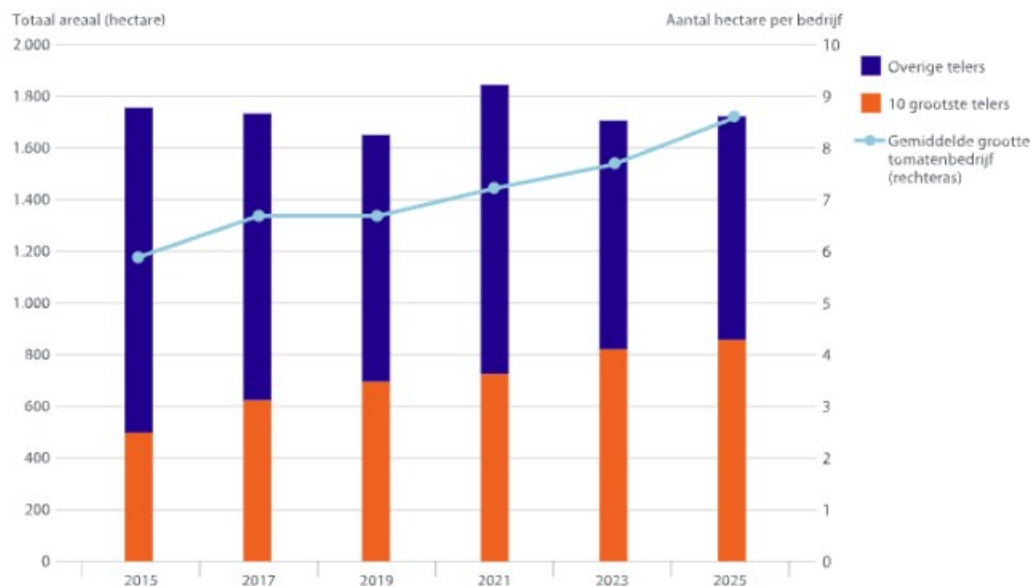
- Het verminderen van de impact van glastuinbouw op het milieu;
- Een zo goed mogelijke ligging nabij en aansluiting op elektriciteitsknooppunten;
- De landschappelijke kwaliteit.

In de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie Limburg, die parallel aan het opstellen van dit advies is opgestart, wordt vastgehouden aan deze koers. Hetzelfde zien we gebeuren in landelijk beleid.

3.3 Schaalvergroting

In de glastuinbouw is al langere tijd een trend van schaalvergroting zichtbaar. Tussen 1980 en 2017 nam het aantal ondernemers in de glasgroenten met 85% af [10].

De bedrijven die werden voortgezet kennen vanaf circa 2000 echter een steeds groter gebruiksoppervlak. In 1980 had een ondernemer met glasgroenten gemiddeld 0,6 hectare in gebruik, in 2017 is dit toegenomen tot vijf hectare [5]. Deze schaalvergroting heeft zich sindsdien verder voortgezet. De afgelopen tien jaar is de manier waarop schaalvergroting plaatsvindt wel veranderd. Vroeger kwam schaalvergroting met name tot stand door het bouwen van nieuwe kassen, terwijl de kleinere bedrijven stopten. Tegenwoordig komt de schaalvergroting steeds vaker tot stand door fusies van bedrijven [11]. Met name grotere bedrijven in de tomaten-, paprika- en aubergineteelt zetten hierop in. De tomatenteelt is exemplarisch voor deze trend. Het totaal areaal aan tomaten onder glas bleef met 1.700 hectare de laatste jaren ongeveer stabiel. Maar hadden de tien grootste telers in 2015 ongeveer 30% van dit areaal in bezit, dit is inmiddels opgelopen tot 50%. De andere 50% behoort toe aan de 200 overige tomatentelers. [11].

Figuur 1: Deze figuur toont de ontwikkeling van het totale oppervlakte tomaten onder glas en de oppervlakte van de tien grootste bedrijven (bron: RaboResearch, 2025).

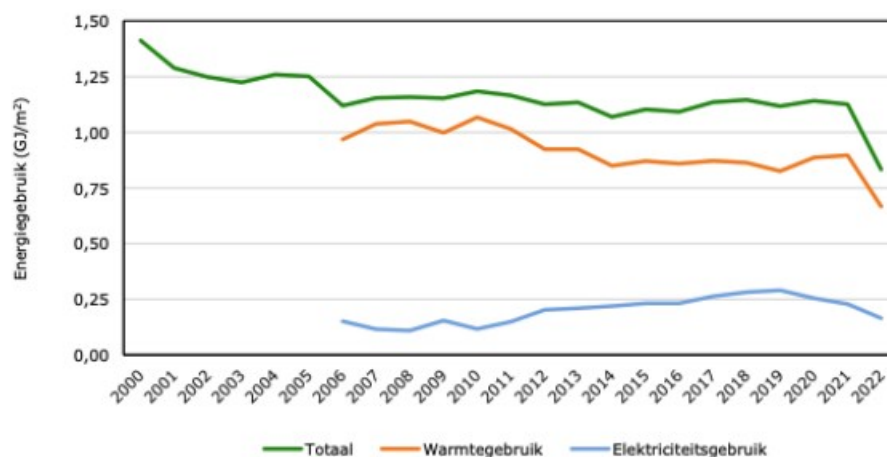
Ondernemers in de gemeente Peel en Maas geven aan dat de schaalvergroting noodzakelijk is om te kunnen blijven concurreren met andere glastuinbouwbedrijven. Tussen 2010 en 2020 hebben dan ook uitbreidingen in de ontwikkelgebieden plaatsgevonden. Er zijn met name uitbreidingen van bestaande kassen te zien, maar ook een aantal nieuwe kassen. Schaalvergroting heeft implicaties voor de glastuinbouw en het landschap. In de glastuinbouw leidt schaalvergroting tot verdringing van de kleine bedrijven die niet langer mee kunnen komen met grote bedrijven - zowel vanuit concurrentieperspectief, als vanuit samenwerking op bijvoorbeeld duurzame energie en watersystemen. Daardoor dreigen de

kleinere bedrijven het niet te redden, zeker in combinatie met andere uitdagingen zoals de energie- en warmtetransitie en het tekort aan arbeidskrachten.

De toenemende schaalvergroting heeft tot slot gevolgen voor het landschappelijk gebruik in het buitengebied. Het is een vorm van verharding, wat raakt aan de condities van het water- en bodemsysteem (zie paragraaf 3.6), maar ook raakt aan de kernkwaliteiten van de verschillende landschappen in Peel en Maas.

3.4 Energie- en warmteopgave

De glastuinbouwsector heeft de afgelopen jaren gestaag de weg ingeslagen naar energetische verduurzaming. Hoge energieprijzen hebben dit proces van energetische verduurzaming versneld [1]. Het lijkt erop dat deze genomen maatregelen een blijvend karakter hebben [1].

Figuur 2: Dit diagram toont de ontwikkeling van het warmte- en elektriciteitsgebruik in de glastuinbouw (bron: Smit, P. 2023).

Richting de toekomst zal echter extra inzet nodig zijn om de doelen rondom een klimaatneutrale glastuinbouw in 2040 te kunnen halen.

Ondanks de stappen die zijn gezet, geven ondernemers in de gemeente Peel en Maas aan dat de verdere verduurzaming ook voor de korte en middellange termijn de grootste uitdaging voor de bedrijfsvoering vormt. Het gaat in de kern om drie zaken: netcongestie (overbelasting van het elektriciteitsnet waardoor nieuwe aansluitingen niet mogelijk zijn), onduidelijkheid over de duurzame energiebron waar de glastuinbouw op grote schaal op over zal stappen en de investeringen die gepaard gaan met deze transitie.

Foto: RUIMTEVOLK, 2024.

In de gemeente Peel en Maas is het onduidelijk waar ondernemers het beste op in kunnen zetten, mede doordat geothermie niet mogelijk is [1]. Omdat er in de ondergrond (actieve) breuken aanwezig zijn, wordt geothermie ontraden door het Staatstoezicht op de Mijnen vanwege het risico op aardbevingen [25]. Gemeenten hebben zich gezamenlijk - in RES-verband binnen Noord- en Midden-Limburg - uitgesproken richting onder andere het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat dat het wenselijk is om te onderzoeken of deze belemmeringen (deels) losgelaten kunnen worden [31]. Vooralsnog staat de glastuinbouwsector in dit gebied voor een uitdaging met betrekking tot de nabijheid van duurzame energiebronnen en daarmee de verduurzaming van de glastuinbouw. Mede hierdoor en door grote investeringen voor duurzame energie en warmte wachten ondernemers af en kiezen veel van hen nog geen richting.

Ondertussen zijn verschillende ondernemers bezig met innovatie. Denk aan collectieve warmtenetten waarbij ondernemers samenwerken op de schaal van een gebied. Daarnaast noemden ondernemers in de gespreksrondes innovatieve ideeën zoals het gebruik van biogas, verbranding van ijzerpoeder en een Small Modular Reactor (SMR) als mogelijkheden voor de langere termijn. Daarnaast is waterstof een potentieel kansrijke vorm van duurzame energie voor de glastuinbouw, met name in gebieden met beperkingen omtrent geothermie, restwarmte en netcongestie [22]. Zeker omdat het zoekgebied voor de Delta Rhine Corridor - een buisleidingennetwerk dat de komende jaren gereed wordt gemaakt voor het transport van waterstof - deels door de gemeente Peel en Maas loopt. Dit maakt aantakking op dit netwerk interessant. Een belangrijke kanttekening is dat de ontwikkelingen in het aanbod, de infrastructuur en toepassingen van waterstof grillig zijn en waterstof daarmee zeker de komende jaren nog geen haalbaar alternatief vormt [22].

Een laatste en veelgenoemde belemmering betreft de netcapaciteit. Het is op dit moment (o.a.) voor glastuinders niet mogelijk om een aansluiting of verzwaring van de bestaande aansluiting te krijgen. Dit leidt ertoe dat ondernemers hun huidige bedrijven niet kunnen verduurzamen, maar ook dat zij niet kunnen uitbreiden naar - soms al aangekochte en vergunde - nieuwe locaties. Enkele ondernemers gaven aan dat zij actief worden benaderd door netbeheerders om opnieuw het gesprek aan te gaan over het (aangevraagde) aansluitingen of het bestaande energiecontract. Daaruit wordt duidelijk dat netbeheerders naarstig op zoek zijn naar speelruimte binnen het energienetwerk. Anderzijds kan de glastuinbouw ook een positieve rol spelen bij de balans op het energienetwerk. In de toekomst zouden mogelijke kansen hiervoor in samenwerking met de netbeheerder verkend kunnen worden.

3.5 Arbeidsmarkt en huisvesting arbeidsmigranten

De glastuinbouw is een arbeidsintensieve sector. In Nederland werken er jaarlijks ruim 66.500 mensen in de glastuinbouw en in piekperioden loopt dit aantal verder op [12]. Het aandeel flexibele arbeid in de glastuinbouw is met 60% relatief hoog [13]. De glastuinbouw is een sector waar grotendeels (80%) internationale werknemers werken [12]. Met name deze internationale werknemers zijn steeds lastiger te vinden [2]. In de gemeente Peel en Maas hebben ondernemers in wisselende mate te maken met het tekort aan arbeidskrachten. Circa 65% van de bedrijven in de ontwikkelgebieden (die de enquête ingevuld hebben) herkent het tekort aan arbeidskrachten. Ondernemers noemen het tekort aan arbeidskrachten een grote uitdaging richting de toekomst, omdat bedrijfsactiviteiten zonder personeel niet uitgevoerd kunnen worden. Het aanbieden van huisvesting bij het bedrijf wordt door een groot deel van de ondernemers genoemd als oplossing voor het tekort aan arbeidskrachten. Met huisvesting bij het bedrijf kan de ondernemer de werknemer betere omstandigheden bieden. Voor de werknemers gaat dit bijvoorbeeld om een kortere reistijd tussen de woon- en werkplek en mogelijk betere woonomstandigheden. Op de schaal van het bedrijf gaat het om beter toezicht en meer verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het eigen personeel. Op de schaal van het dorp worden minder verkeersbewegingen en daardoor minder overlast als voordelen genoemd. Ook het voorkomen van verkamering van woningen in de dorpen voor de huisvesting van arbeidskrachten kan een reden zijn om huisvesting bij het bedrijf toe te staan.

De gemeente Peel en Maas stelde in 2023 beleid vast met betrekking tot huisvesting van arbeidsmigranten. Daarin wordt benoemd dat een locatie voor het huisvesten van arbeidskrachten een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor buurtbewoners én arbeidsmigranten moet borgen en aantoonbaar is afgestemd met de omgeving. Daarnaast geldt er apart beleid met betrekking tot huisvesting op piekmomenten en tot slot is er een meldplicht ingevoerd voor verhuur van woningen bij kamergewijs verhuren. Ook heeft de gemeente Peel en Maas in 2023 vastgelegd dat het aantal vergunde bedden ten behoeve van de huisvesting van arbeidsmigranten niet hoger mag zijn dan 10% van het totale inwonersaantal van de gemeente [3]. Ondernemers geven aan dat dit maximale aantal bedden bereikt is en dat er daardoor geen ruimte is voor nieuwe huisvesting bij bedrijven. Het blijven vasthouden aan deze regels kan leiden tot een tekort aan arbeidskrachten, zo geven zij aan. Anderzijds heeft dit beleid mogelijk verkamering van woningen in de dorpen tot gevolg, omdat ondernemers aangeven op zoek te gaan naar alternatieve woningen in de kernen. Dit kan de leefbaarheid van de kernen beïnvloeden.

3.6 Bodem- en watercondities sturend

In Nederland lopen we steeds vaker tegen de grenzen van het water- en bodemsysteem aan. De vitaliteit van de (Limburgse) bodems staat onder druk door onder andere intensieve landbouw, verstedelijking en klimaatverandering. Bodems verliezen hun veerkracht doordat de natuurlijke kringloop is verstoord. Daardoor is de bodem minder goed in staat water te bergen en voedsel te produceren. Met het veranderende klimaat krijgen we steeds vaker te maken met periodes van extreme wateroverlast en droogte. Dit heeft effect op tal van ruimtelijke functies zoals natuur, landbouw, wonen, industrie en het watersysteem.

Kamerbrieven water- en bodem sturend

Eind 2022 heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een aantal uitgangspunten opgesteld om het principe water en bodem sturend vorm te geven [4]. Het gaat om richtinggevende uitgangspunten bij alle ruimtelijke ontwikkelingen, zoals 'niet afwentelen' naar andere gebieden en minder afdekken, minder vergraven en niet verontreinigen. Daarnaast vraagt het om aanvullende maatregelen door glastuinbouwondernemers: denk aan het gebruik van waterdoorlatende materialen bij de aanleg van bijvoorbeeld containervelden en het inrichten van wateropvang, zodat het water niet alleen afgevoerd, maar ook hergebruikt wordt in tijden van droogte.

Het huidige kabinet heeft dit sturende principe afgezwakt en gaat ervan uit dat er 'rekening gehouden moet worden' met het bodem- en watersysteem [27].

De gemeente Peel en Maas is grotendeels gelegen op hoge zandgronden. Dit type gronden is gevoelig voor droogte. Door het veranderende klimaat zal ook de gemeente Peel en Maas vaker te maken hebben met perioden van droogte. In de toekomst zullen ondernemers in Peel en Maas waarschijnlijk voor uitdagingen komen te staan rondom de beschikbaarheid van water, doordat er minder grond- en oppervlaktewater beschikbaar is voor bewatering van de teelt [26].

Bij de uitbreiding of nieuwvestiging van glastuinbouw neemt de verharding in het buitengebied toe. Dit heeft impact op het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit van het buitengebied. Wanneer de bodem te sterk verhard en verdicht raakt, neemt de opnamecapaciteit van de bodem af en kan het water op het maaiveld blijven staan. Dit leidt tot wateroverlast; niet alleen bij ondernemers op het eigen perceel, maar door afstroming ook op andere plekken in of rondom de ontwikkelgebieden. Verharding heeft bovendien een impact op de biodiversiteit. Soorten hebben corridors nodig om hun routes te vinden of om te kunnen broeden. Verharding doorkruist als het ware de potentiële leefgebieden van deze soorten.

Risico op wateroverlast

Waterschap Limburg heeft de risico's op wateroverlast in de gemeente Peel en Maas in kaart gebracht. De ontwikkelgebieden Tangbroek en Platveld zijn gevoelig voor wateroverlast bij hevige regenval. In Tangbroek is de hoge grondwaterstand een uitdaging en kunnen er waterdieptes tot maximaal een meter voorkomen bij piekbuien. In Platveld is daarnaast sprake van een knelpunt in de waterafvoer,

waardoor er bij piekbuien een waterdiepte van een halve meter (tot maximaal een meter op een aantal plekken binnen het ontwikkelgebied) kan ontstaan. Om overstromingen tegen te gaan adviseert het waterschap om te investeren in waterberging. In de andere ontwikkelgebieden kunnen bij piekbuien direct om de verharde kassen heen ook waterdieptes voorkomen van circa 0,2 tot 0,5 meter. Dit pleit voor een goede groenblauwe dooradering van de ontwikkelgebieden, zodat water kan wegstromen en infiltreren. Bij het werken aan de wateropgave is het belangrijk om niet enkel naar het ontwikkelgebied zelf te kijken maar ook effecten op de benedenstroomse gebieden mee te nemen. Daar kunnen negatieve gevolgen optreden van het toevoegen van (grote) oppervlakten verharding [bijlage 7 en figuur 4].

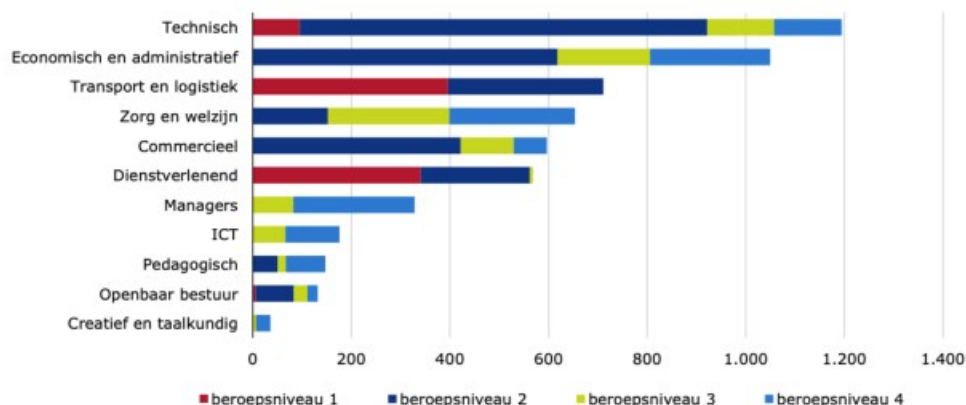
3.7 Robotisering

De robotisering van de glastuinbouwsector is ingezet en zal in de komende jaren naar verwachting verder doorzetten [5]. Belangrijke drijfveren voor robotisering zijn productiviteitsverhoging en kostenverlaging [6]. Op dit moment is echter het tekort aan arbeidskrachten de meest nijpende reden om te automatiseren [5]. Tegelijkertijd zijn er mensenhanden nodig om de robots te bedienen en kunnen robots op dit moment nog niet alle handelingen van werknemers in de kas vervangen. Zo houdt de krapte op de arbeidsmarkt en de doorontwikkeling van robotisering elkaar in een greep. Omdat het werk in de glastuinbouwsector complex en divers is - snijbloemen vragen andere handelingen dan aardbeien - zullen robots zeker in het komende decennium het werk van mensenhanden nog niet vervangen [5].

Op de glastuinbouwbedrijven in de gemeente Peel en Maas wordt automatisering gebruikt voor 'simpele' handelingen, zoals het sorteren of verpakken van producten. Ondernemers zien dat robotisering nog lastig te implementeren is in het teeltproces, dit komt voornamelijk door de complexe handelingen die in de kas worden uitgevoerd. De verwachting is bij ondernemers in de gemeente Peel en Maas dan ook dat de meeste werkzaamheden in de kas de komende tien jaar nog met de hand zullen plaatsvinden. Daarnaast vergt de aanschaf van robots een grote investering, die bij teelten met piekperioden in een relatief korte tijd terugverdiend moet worden.

Met de implementatie van robotisering in het teeltproces zal de vraag naar een ander type medewerker toenemen. De techniek rondom robotisering vraagt om technisch geschoold personeel. Ondernemers gaven aan dat er op dit moment een tekort is aan dit type personeel. De verwachting bij hen is dat dit tekort de komende jaren niet kleiner zal worden; het tweejaarlijkse arbeidsmarktrapport van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) bevestigt dit beeld. Hierin staat dat ondanks de daling van werkgelegenheid in de agrarische sector, er door vergrijzing knelpunten zijn. Er zijn te weinig jongeren die een diploma in deze richting behalen [28].

Afbeelding 2.6 Openstaande vacatures naar beroepsrichting en -niveau
Noord-Limburg, 2e kwartaal 2024

Bron: UWV

Figuur 3. Dit diagram laat zien dat in de sector techniek de meeste vacatures openstaan in Noord-Limburg. Het gaat hierbij om beroepen als machinemonteur, productiemachinebediener, elektriciën, automonteur, loodgieter en installateur. Het kunnen werken met robots in de agrarische sector valt ook onder dergelijke beroepen (bron: UWV, 2024).

3.8 Verkleuring van het buitengebied: steeds meer functies

We zien dat het buitengebied verkleurt - niet alleen in Peel en Maas, maar in heel Nederland. Zo zien we dat recreatie en toerisme steeds meer een plek krijgen in het buitengebied. Daarnaast zien we met het landelijke tekort aan woningen een groeiende behoefte om ook in het buitengebied de mogelijkheden voor woningbouw te verkennen, bijvoorbeeld in combinatie met de opgave van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB).

Foto: RUIMTEVOLK, 2024.

Het buitengebied van Peel en Maas kent afwisselende landschappen met rivierdalen, kleinschalige ontginningslandschappen en aan de oostkant van de gemeente de ligging nabij de Peel. Deze landschappen zijn aantrekkelijk voor recreatie en toerisme. In de visie op toerisme van de gemeente Peel en Maas wordt toerisme duidelijk verbonden met het buitengebied door het thema grond als leidend thema [9]. In de ontwikkelgebieden glastuinbouw zijn activiteiten als verblijfsrecreatie en horeca op dit moment niet toegestaan conform het bestemmingsplan [7]. Dit sluit aan op het principe om (grootschalige) glastuinbouw zo goed mogelijk te scheiden van gevoelige functies.

In de gemeente Peel en Maas is het conform het bestemmingsplan ook niet toegestaan om in de ontwikkelgebieden glastuinbouw te herbestemmen naar een woonfunctie [8]. Woonbestemmingen kunnen de glastuinbouwontwikkelingen in de ontwikkelgebieden belemmeren en dit wordt niet wenselijk gevonden. Het argument daarbij is dat de woonkwaliteit in een ontwikkelgebied glastuinbouw laag is [5]. Bij verdere clustering en intensivering van glastuinbouw in glastuinbouwclusters - zoals nu voorgesteld wordt in de Voorontwerp Nota Ruimte, maar ook in provinciaal beleid - is het de vraag of een woonfunctie in deze gebieden past. Wonen en glastuinbouw gecombineerd in een gebied kunnen vraagstukken als milieudruk en overlast door verkeersbewegingen opwerpen. Tegelijkertijd zijn er bij de gemeente Peel en Maas in de afgelopen jaren verzoeken binnengekomen om bedrijfswoningen om te vormen naar burgerwoningen. Ook zijn er mensen die wonen in een ontwikkelgebied of hier een andersoortig bedrijf hebben die ook ontwikkelwensen hebben. Denk hierbij aan het uitbreiden van het bedrijf of het herbestemmen van een bedrijfswoning naar een woonfunctie.

3.9 Conclusies

Wanneer het landelijke, provinciale, regionale en lokale beleid naast elkaar wordt gelegd, worden twee verschillende ontwikkelrichtingen zichtbaar. Enerzijds wordt er - vanuit het

beperken van de milieudruk en aansluiting op duurzame energienetwerken - ingezet op verdere clustering van glastuinbouw in nationaal en provinciaal beleid. Anderzijds wordt er - gezien de veranderingen in het buitengebied, waar steeds meer ruimtevragers een plek zoeken en de landbouw sterk in verandering is - ingezet op meer functiemenging en verbinding tussen verschillende functies. Dit vraagt om in dit adviesrapport de verschillende ontwikkelgebieden en de mogelijkheden voor clustering en functiemenging te bekijken.

De benodigde huisvesting van arbeidskrachten die werkzaam zijn in de glastuinbouwsector neemt ruimte in beslag rondom de glastuinbouwlocaties in de ontwikkelgebieden. Tegelijkertijd is degelijke huisvesting voor arbeidskrachten een belangrijke voorwaarde om arbeidskrachten aan te trekken en te binden aan de bedrijven. In het licht van (toenemende) krapte op de arbeidsmarkt, de overige sectoren waarmee de glastuinbouw concurreert om arbeidskrachten en het belang hiervan voor de toekomstbestendigheid van de glastuinbouw, moet de mogelijkheid voor voldoende huisvesting op de agenda blijven bij de gemeente Peel en Maas.

Het incorporeren van groenblauwe structuren - in het kader van water en bodem sturend -, het opvangen van water en andere klimaatadaptieve maatregelen kosten meer ruimte op individuele kavels en in de ontwikkelgebieden als geheel. Hetzelfde geldt voor ruimte om op het bedrijf duurzame energie op te wekken, bijvoorbeeld via kleine windmolens of een zonneveld. De benodigde ruimte voor deze ontwikkeling moet meewegen bij de herijking van de ontwikkelgebieden.

De toename van het aantal functies in het buitengebied vraagt om een goede balans met de glastuinbouw. Dit adviesrapport moet antwoord bieden op de balans tussen de glastuinbouw en de andere activiteiten in het buitengebied.

4. Evaluatie beleidsuitgangspunten

4.1 Huidige beleidsuitgangspunten

Het overkoepelende document waarin de huidige beleidsuitgangspunten voor de glastuinbouw in Peel en Maas zijn vastgelegd, betreft de Structuurvisie Intensieve Veehouderij (IV) en Glastuinbouw. Dit document is in 2011 vastgesteld. Inmiddels is dit niet het enige document waarin beleidsuitspraken zijn gedaan over de glastuinbouw. Om voor dit advies tot een zo compleet mogelijk beeld te komen van beleidsuitgangspunten die gelden voor de glastuinbouw anno 2025, worden de volgende vijf documenten als vertrekpunt voor de evaluatie beschouwd:

- Structuurvisie Intensieve Veehouderij (IV) en Glastuinbouw (2011);
- Bestemmingsplan buitengebied Peel en Maas (2014);
- Structuurvisie Klavertje 4-gebied (2012);
- Bestemmingsplan projectvestigingsgebied Siberië (laatste herziening 2012);
- Omgevingsvisie Peel en Maas (2022).

De documenten staan bewust in deze volgorde: een bestemmingsplan volgt logisch uit een structuurvisie. In 4.2 wordt toegelicht dat met de inwerkingtreding van de Omgevingswet verschillende thematische beleidsdocumenten worden gebundeld in één omgevingsvisie voor de hele gemeente. Dit advies richt zich erop dat de nieuwe beleidsuitgangspunten voor de glastuinbouw in de gemeentelijke omgevingsvisie en het bijbehorende omgevingsplan terecht zullen komen.

Uit de hiervoor genoemde documenten komen **vijf beleidsuitgangspunten** naar voren die bepalend zijn voor hoe de glastuinbouw zich sinds 2011 heeft ontwikkeld in Peel en Maas en die - gezien de ontwikkelingen die op de sector afkomen - toe zijn aan een herijking. Hieronder worden ze beknopt toegelicht:

1. Er zijn **ontwikkelgebieden** aangewezen, omdat er behoefte was aan duidelijkheid richting ondernemers over toekomstbestendige locaties. Groei, schaalvergroting en intensivering moesten op deze locaties mogelijk zijn. Bovendien sluit het werken met glastuinbouwconcentratiegebieden aan op provinciaal beleid [20]. Het achterliggende doel was om:
 - a. de glastuinbouw economisch gezond en duurzaam te laten groeien;
 - b. een goed woon- en leefklimaat in de gemeente te borgen;
 - c. een afwaartse beweging van glas (en intensieve veehouderij) rondom kwetsbare gebieden en kernranden te realiseren [8].
2. Deze ontwikkelgebieden zijn opgedeeld in **twee categorieën**: in de **primaire** ontwikkelgebieden is zowel nieuwvestiging als uitbreiding toegestaan; in de **secundaire** ontwikkelgebieden is enkel uitbreiding toegestaan.
3. Er wordt binnen de ontwikkelgebieden onder 2. en voor de solitair gelegen glastuinbouwlocaties gewerkt met **referentiematen**. Deze maten geven aan met welke maximale omvang en schaal nieuwvestiging en/of uitbreiding plaats mag vinden en begrenzen op die manier de groei van de ontwikkelgebieden. Er gelden op dit moment drie varianten:

- a. *Binnen* de ontwikkelgebieden gelden voor elk van de zeven gebieden eigen referentiematen (zie onder 4.1.1).
 - b. *Buiten* de ontwikkelgebieden (solitair gelegen locaties) geldt dat - wanneer een ondernemer met meer dan drie hectare wil uitbreiden - er een tegenprestatie geleverd moet worden. Dit gebeurt in de vorm van sloop van bestaand glas elders [23, 24]. Zie ook 4.1.2.
 - c. *Buiten* de ontwikkelgebieden geldt voor locaties die niet gelegen zijn in deelgebied bos- en natuurgebied of de kernrandzone een absoluut plafond van vijf hectare, netto glas, per uitbreiding [23]. Zie ook 4.1.2.
4. Er wordt binnen de ontwikkelgebieden - genoemd onder 2. en 3. - **geen medewerking** verleend aan initiatieven voor transformatie naar een recreatieve (bijvoorbeeld een bed & breakfast) of een volledige woonbestemming. Dit sluit aan bij het doel genoemd onder 1. om een goed woon- en leefklimaat in de gemeente te borgen en de gevoelige functies bewust te scheiden van de glastuinbouwfunctie.
5. In het Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas zijn voor **glastuinbouwbedrijven buiten de ontwikkelgebieden** (solitair gelegen bedrijven) aparte regels opgesteld. Deze bedrijven mogen **alleen uitbreiden**; nieuwvestiging is niet toegestaan. Onder paragraaf 2.1.2 lichten we deze regels nader toe. In de omgevingsvisie Peel en Maas zijn voor verschillende deelgebieden zogenaamde 'te versterken waarden' opgenomen. Daarmee worden initiatieven voor uitbreiding steeds afgewogen op een manier die past bij de identiteit en opgaven van het betreffende deelgebied. Voor deelgebied '**Beekdalen en rivierdal**' is opgenomen dat "de openheid versterkt moet worden en de hoeveelheid bebouwing in het beekdal verminderd moet worden (maak **versteende gebieden open door sanering van glas**)." [19].

4.1.1 Ontwikkel- en uitbreidingsregels per ontwikkelgebied

We zoomen een stap dieper in op de in Peel en Maas aangewezen ontwikkelgebieden. De keuze om een gebied als primair of secundair ontwikkelgebied te benoemen is in de Structuurvisie IV en Glastuinbouw (2011) gemaakt op basis van een aantal elementen. Per ontwikkelgebied worden deze elementen kort genoemd, met daarbij de referentiematen (de maximale omvang van een nieuwvestiging of uitbreidingsplan).

- **Primaire ontwikkelgebieden:**
 - **De Kievit:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, met referentiemaat 5 ha, met maximale maat 10 ha.
 - **Platveld:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, referentiemaat 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **Tangbroek:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, referentiemaat 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - Later is **ontwikkelgebied Siberië** aangewezen als projectvestigingsgebied binnen gebiedsontwikkeling Klavertje Vier; dit vormde daarmee het **vierde primaire ontwikkelgebied** in Peel en Maas waar zowel nieuwvestiging als uitbreiding mogelijk werd gemaakt.
 - **Toelichting:** In het Klavertje 4-gebied heeft het Rijk de glastuinbouwgebieden Californië en Siberië aangewezen als projectvestigingsgebieden. In de toelichting op het bestemmingsplan projectvestiging Siberië is de visie en planopzet

van projectvestigingsgebied Siberië uitgewerkt. Nieuw te bouwen bedrijven moeten minimaal 10 hectare groot zijn, om versnippering te voorkomen. De realisatie van waterberging en -infiltratie vindt plaats buiten de uitgegeven kavels. Er is daarbij gekozen voor een open en intern watersysteem voor de hele projectvestiging Siberië; dit systeem is daarmee afgesloten van de rest van het watersysteem binnen de gemeente. De randen van het plangebied krijgen een groene invulling gecombineerd met waterpartijen. In 2012 is het bestemmingsplan herzien, zodat niet alleen bedrijvigheid gericht op tuinbouwgerelateerde bedrijvigheid, maar ook logistieke bedrijven zich op het bedrijventerrein binnen Siberië mogen vestigen [16, 17].

- **Secundaire ontwikkelgebieden:**
 - **Egchel:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar en knelpunten met bebouwingslinten en dorpskernen. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **Kaumeshoek:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar, geen effectieve ruimte aanwezig en knelpunten in relatie tot bestaande en nieuwe natuur. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **Vlasrooth:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar en knelpunten met bebouwingslinten en woonclusters. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha

4.1.2 Ontwikkel- en uitbreidingsregels buiten de ontwikkelgebieden

Buiten de ontwikkelgebieden is in de gemeente Peel en Maas **geen nieuwvestiging** toegestaan conform de Structuurvisie IV en Glastuinbouw. In een aantal gebieden is conform de Structuurvisie IV en glastuinbouw **onder voorwaarden** ruimte voor **uitbreiding** van bestaande bedrijven:

- **Kernrandzone:** hier gelden de regels uit het [Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas](#), te vinden in artikelen 3.6.4a, 4.6.1a, 56.7.a4 en 56.9.a1. In het kort komt het erop neer dat in een kernrandzone een vergroting van het bestemmingsvlak en het bouwvlak van een glastuinbouwbedrijf niet is toegestaan, evenals de vergroting van een bouwvlak binnen een bestemmingsvlak voor een glastuinbouwbedrijf.
- **Bos- en natuurgebied:** hier gelden de regels uit het [Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas](#), te vinden in artikelen 3.6.4a, 4.6.1a en 56.9.a1. In het kort komt het erop neer dat in het bos- en natuurgebied (in het bestemmingsplan aangeduid als 'wijzigingsgebied 6 bn') een vergroting van het bestemmingsvlak en het bouwvlak van een glastuinbouwbedrijf niet is toegestaan, evenals een vergroting van een bouwvlak binnen een bestemmingsvlak voor een glastuinbouwbedrijf.
- **Beekdalen en rivierdal:** uitbreiding mag, mits het beekdal open blijft. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha.
- **Grootschalig open veenontginningslandschap:** uitbreiding mag. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha
- **Grootschalig open ontginningslandschap / kleinschalig half open ontginningslandschap / oude verdichte bouwlanden:** uitbreiding mag. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha.

4.2 Evaluatie huidige beleidsuitgangspunten

Het evalueren van de huidige beleidsuitgangspunten glastuinbouw is gedaan in de geest van de Omgevingswet. Sinds de inwerkingtreding daarvan maken alle provincies en gemeenten - zoals eerder toegelicht - één omgevingsvisie voor hun totale grondgebied voor de fysieke leefomgeving, waarin het beleid op verschillende thema's wordt gebundeld in één visie. Voor de uitvoering van die visie wordt vervolgens een omgevingsplan opgesteld.

Gemeente Peel en Maas stelde in 2022 voor het eerst een omgevingsvisie op en werkt de komende periode toe naar een herziening. In de geest van de Omgevingswet is integraal en doelgestuurd werken en denken een belangrijk onderdeel van dat proces. Bij de evaluatie van de huidige beleidsuitgangspunten glastuinbouw betekent dit concreet dat er steeds is gekeken of met de beleidsuitgangspunten het gewenste doel wordt gehaald, en of daarbij verschillende belangen en perspectieven tegen elkaar worden afgewogen. De verschillende perspectieven zijn verzameld bij ondernemers uit de glastuinbouwsector en overige gebruikers die wonen of werken in de ontwikkelgebieden. Er is gesproken met stakeholders en mede-overheden en tot slot zijn belangrijke (beleids)opgaven en ontwikkelingen die op de sector afgekomen bij elkaar gebracht (zie ook hoofdstuk 2).

Het evalueren van de in 4.1 genoemde beleidsuitgangspunten leidt dan ook tot de volgende conclusies:

1. **Bodem- en watercondities worden sturender bij aanwijzen ontwikkelgebieden en bij individuele uitbreidings- of nieuwvestigingsplannen.**

Het achterliggende doel om te werken met **ontwikkelgebieden** glastuinbouw is anno 2025 nog steeds goed voorstelbaar en sluit nog steeds aan op het huidige provinciaal beleid. Er is - vanuit de ontstaansgeschiedenis en identiteit van de gemeente Peel en Maas als agrarische gemeente - behoefte om voor de glastuinbouw toekomstbestendige locaties aan te wijzen, waarbinnen de glastuinbouw economisch gezond en duurzaam kan groeien. Ook geldt nog steeds dat hiermee het woon- en leefklimaat binnen de gemeente Peel en Maas wordt geborgd: gevoelige functies, zoals wonen, worden niet gemengd met glastuinbouw. Tot slot is ook de wens om rondom kwetsbare gebieden glas uit te faseren anno 2025 nog steeds actueel; dit is zelfs urgenter geworden ten opzichte van 2011. Kwetsbaarheid wordt vooral vanuit de condities van het bodem- en watersysteem gezien. Deze condities zijn in de afgelopen jaren steeds leidend geworden in ruimtelijk beleid, zowel op nationaal, provinciaal als lokaal niveau. Dit is onder andere ingegeven door klimaatverandering, waardoor we zuiniger en slimmer om moeten gaan met ons (drink)water om perioden van droogte én wateroverlast het hoofd te bieden, en een neerwaartse spiraal in natuurwaarden en biodiversiteit.

Constateringen:

- Er kan enerzijds vanuit de gesprekken met ondernemers geconstateerd worden dat zij richting de toekomst meer moeten investeren om bestand te zijn tegen de pieken in wateroverlast en droogte - omstandigheden die steeds vaker zullen optreden. De meeste bedrijven geven aan hier op dit moment nog geen problemen mee te ervaren - de bassins zijn van voldoende omvang en de hoeveelheid hemelwater die wordt opgevangen is toereikend voor bewatering - maar zien dit wel als een uitdaging voor de toekomst.

- Anderzijds signaleert waterschap Limburg een aantal ontwikkelingen die maken dat aandacht voor het bodem- en watersysteem van belang is in relatie tot het al dan niet toestaan van uitbreiding of nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven:
 - Wateroverlast is gemeentebreed een aandachtspunt. Als er een bedrijf wordt uitgebreid of nieuw wordt gevestigd, betekent dit een extra belasting op het watersysteem; locaties elders kunnen daar overlast van ondervinden, zeker als deze locaties benedenstrooms gelegen zijn.
 - Op dit moment gaat het waterschap bij nieuwe glastuinbouwbedrijven uit van het kunnen bergen van 100 millimeter regen per uur binnen 24 uur, met een vertraagde leegloop van twee liter per seconde per hectare. Deze norm wordt meegegeven bij nieuwvestiging, maar is ook bij uitbreiding van bestaande bedrijven wenselijk, zo geeft het waterschap aan. De ontwikkelgebieden Platveld en Tangbroek vallen hierbij op (zie figuur 4). In deze figuur is te zien dat regenwater over het maaiveld kan stromen als gevolg van kortdurende extreme neerslaghoeveelheden, doordat de bodem het water niet op kan nemen. Hoe donkerder de blauwe kleur, hoe meer water er op het maaiveld staat.
 - Tenslotte is er regelgeving in ontwikkeling die erop is gericht steeds minder nutriënten te lozen op het oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat een lozing van water vanaf 2027 niet meer mag zorgen voor een achteruitgang van de waterkwaliteit. Tegelijkertijd is er nog geen goede methode beschikbaar voor ondernemers om op bedrijfsniveau nutriënten te verwijderen. Het is daarom een regel waaraan lastig voldaan kan worden en wat zowel gemeente, waterschap als ondernemers voor dilemma's plaatst.

Advies: Er wordt geadviseerd om bij de herijking van de ontwikkelgebieden meer en nadrukkelijker aandacht te hebben voor de effecten van uitbreiding en nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven op het **bodem- en watersysteem**. Dit vormt dan ook een rode draad door de nieuwe ordening van ontwikkelgebieden die in hoofdstuk 2 voorgesteld wordt. De denklijn hierachter is om enerzijds in de meest kwetsbare gebieden minder ruimte te bieden aan uitbreiding en nieuwvestiging; anderzijds door een aantal kwalitatieve eisen mee te geven aan ondernemers die uitbreiden of nieuwvestigen op plekken waar dat wel is toegestaan. Concreet kan er gedacht worden aan het opnemen van de volgende maatregelen in het omgevingsplan, die mede gebaseerd zijn op het advies van Waterschap Limburg:

- Een minimale omvang van een waterbassin op het perceel; zowel om wateroverlast te voorkomen - en bij hevige buien het water op het perceel te kunnen bergen -, als om hemelwater zo veel mogelijk te hergebruiken;
- Een minimale groennorm of maximale versteningsnorm per uitbreiding of nieuwvestiging, nader uit te werken via het pad van het Omgevingsplan;
- Wijs de benedenstroomse gebieden rondom de ontwikkelgebieden aan als buffergebieden en organiseer daar voldoende bergingscapaciteit.

ontwikkelgebieden uit te breiden, te herbegrenzen of nieuwe ontwikkelgebieden toe te voegen.

3. **Laat referentiematen los.**

Het werken met **referentiematen** is op dit moment de richtlijn in alle typen ontwikkelgebieden. Zowel de constatering uit de bureaustudie, als de input uit de gesprekken met ondernemers, maken duidelijk dat de referentiematen een belemmering vormen voor het toekomstperspectief van ondernemers; ze voegen bovendien geen grote beschermende waarde toe. Een passende maat en schaal is noodzakelijk voor ondernemers om mee te kunnen doen met de concurrenten en om samen te kunnen werken op het gebied van duurzame energie en watersystemen.

Advies: Het advies is om te werken met het uitgangspunt dat een nieuwvestiging of uitbreiding passend moet zijn **binnen de maat en schaal van het gebied** die een individuele ondernemer noodzakelijk acht om zowel concurrerend te kunnen zijn, als om voldoende massa te hebben om te investeren in duurzame energie, een klimaatrobuust waterverbruik en klimaatadaptieve inrichting van de kavel.

- Vanuit het sturender maken van de bodem- en watercondities en het behouden van een goede balans tussen verharding en vergroening, zijn hier de maximale versteningsnorm en/of minimale vergroeningsnorm aanvullend van groot belang.

4. **Een passende balans tussen functiescheiding en functiemenging.**

Het uitgangspunt is altijd geweest om binnen de ontwikkelgebieden **geen medewerking** te verlenen aan **initiatieven** voor transformatie naar een recreatieve bestemming (zoals een bed & breakfast) of een volledige woonbestemming.

Advies I: Het advies is om **dit uitgangspunt vast te houden** in de **eerste categorie**.

In de eerste categorie heeft immers de glastuinbouw het primaat en krijgt deze functie volop de ruimte. In de **tweede categorie** wordt geadviseerd het '**nee, tenzij**'-principe te hanteren. Omdat in de ontwikkelgebieden in deze categorie de ontwikkelmogelijkheden voor de glastuinbouw worden ingeperkt - nieuwvestiging is immers niet meer mogelijk - en omdat er in Platveld al enige sprake is van functiemenging, is het advies om hierbij maatwerk toe te passen. Indien er wordt voldaan aan de minimale milieu-afstanden tussen de tuinbouw- en gevoelige functies, kan per casus bekeken worden of omzetten wel passend en haalbaar is.

Advies II: door de huidige gebieden Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth niet meer als ontwikkelgebied te bestempelen, vallen deze automatisch onder de derde categorie: de solitair gelegen bedrijven. Dit zijn de gebieden waar vanuit de huidige gemeentelijke omgevingsvisie wordt ingezet op verkleuring naar een gemengd landschap. Dit betekent concreet dat daar ook agrotourisme en verbrede landbouw een plek zou moeten krijgen, waarmee het gebied beter beleefbaar wordt en het ontstaansverhaal van het landschap meer wordt uitgedragen [19]. Door het stempel 'ontwikkelgebied' van deze gebieden af te halen, is **verkleuring en functiemenging** hier straks mogelijk. Daarmee wordt bovendien tegemoet gekomen aan de wensen van particuliere eigenaren in de ontwikkelgebieden, die in de gespreksronde hebben aangegeven richting de toekomst de mogelijkheid willen hebben om hun - nu nog -

agrarische (bedrijfs)bestemming) om te zetten naar een permanente woonbestemming.

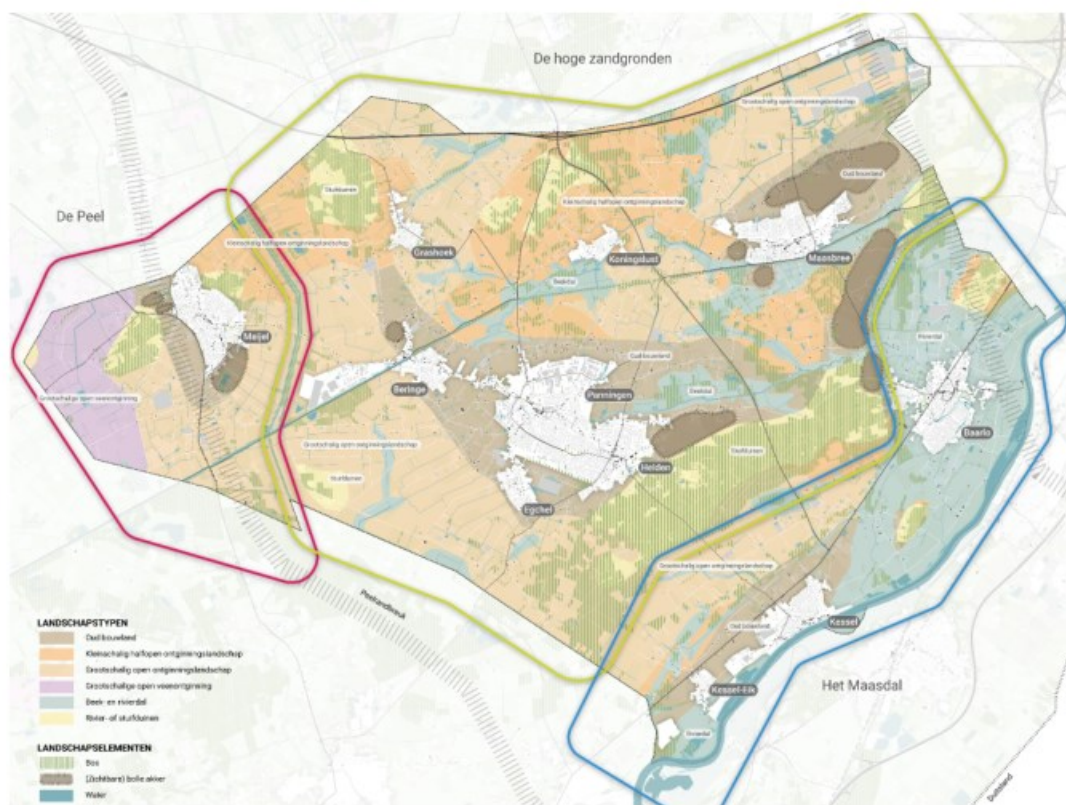
5. **Sta geen uitbreiding meer toe in het deelgebied 'Beekdalen en rivierdal' en 'Grootschalig open veenontginningslandschap'.**

Tot slot zijn de regels voor glastuinbouwbedrijven *buiten* de ontwikkelgebieden geëvalueerd (solitair gelegen bedrijven), volgend uit het Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas. Voor de meeste deelgebieden zijn de regels anno 2025 nog steeds passend met het oog op het doel om glastuinbouw zo veel mogelijk te concentreren en daarmee versnippering van deze functie tegen te gaan.

Advies I: Het advies is om de regels voor de deelgebieden *kernrandzone, bos- en natuurgebied, grootschalig open ontginningslandschap, kleinschalig half open ontginningslandschap en oude verdichte bouwlanden* in stand te houden.

Advies II: voor het deelgebied *Beekdalen en rivierdal* wordt geadviseerd om de regel aan te passen en hier geen uitbreiding meer toe te staan. In de omgevingsvisie Peel en Maas is namelijk uitgesproken dat hier "de openheid versterkt moet worden en de hoeveelheid bebouwing in het beekdal verminderd moet worden (maak versteende gebieden open door sanering van glas)." [19]. Dit sluit niet aan bij de geldende regel in het Bestemmingsplan Buitengebied Peel en Maas. Bovendien laten de huidige en vooral toekomstige bodem- en watercondities het niet toe om hier nog verder in te zetten op doorontwikkeling en verdere verharding - zie ook figuur 4.

Ditzelfde advies geldt voor deelgebied *Grootschalig open veenontginningslandschap*. Zoals te zien is op de kaart in bijlage 8, ligt Platveld dicht tegen dit landschapstype aan. De gronden zijn hier nog altijd nat door de relatief hoge waterstand. Bovendien is in de Omgevingsvisie van Peel en Maas uitgesproken dat de openheid in dit gebied verder versterkt moet worden - een vergelijkbare uitspraak als de uitspraak over deelgebied *Beekdalen en rivierdal*.

Figuur 5. Kaart van de landschapstypen in de gemeente Peel en Maas. Aan de oostkant is de gemeente onderdeel van het Maasdal, waar voor een groot deel het landschapstype rivier- en beekdal te vinden is. Dit gebied overlapt voor een groot deel met de voor wateroverlast kwetsbare gebieden die zichtbaar worden in figuur 4 (bron: RUIMTEVOLK, 2024).

5. Bronnenlijst

- [1] Smit, P. (2023) Energiemonitor van de Nederlandse glastuinbouw 2022. Wageningen, Wageningen University and Research. Rapport 2023-138.
<https://edepot.wur.nl/641047#:~:text=De%20Energiemonitor%20van%20de%20Nederlandse%20van%20de%20unieke%20langjarige%20reeks.>
- [2] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Trotse werkgevers, gedreven werknemers.
<https://www.glastuinbouwnederland.nl/arbeid/personneelsbeleid/internationale-arbeid/#:~:text=Jaarlijks%20werken%20in%20de%20glastuinbouw,hel%20productieproces%20in%20de%20kas.>
- [3] Gemeente Peel en Maas. (2023). Beleid huisvesting arbeidsmigranten 2021.
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR657504/2.>
- [4] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2022). Kamerbrief Water en Bodem sturend.
<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-c35e65eba0903d738ae26dab222462337b0d8de7/pdf>
- [5] Rabobank. (2022). Gebruik van robots en kunstmatige intelligentie in de glastuinbouw: stap voor stap de vruchten plukken.
https://research.rabobank.com/far/en/documents/169457_Rabobank_Gebruik-van-robots-e-n-kunstmatige-intelligentie-in-de-glastuinbouw_VanRijswijk_October2022.pdf
- [6] TNO. (2020). Robotisering in sectoren met zwaar werk: drijfveren, effecten en uitdagingen.
<https://fysiekebelasting.tno.nl/wp-content/uploads/sites/6/2022/07/2020-TNO-Rapport-Robotisering-in-sectoren-met-zwaar-werk.pdf>
- [7] Gemeente Peel en Maas. (2014). Bestemmingsplan buitengebied Peel en Maas.
<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL-IMRO-1894-BPL0048-VG03-2/regels?regelsandere=regels&bestuurslaag=gemeente&locatie-stelsel=RD&locatie-x=197856&locatie-y=371529>
- [8] Gemeente Peel en Maas. (2011). Structuurvisie intensieve veehouderij en glastuinbouw buitengebied gemeente Peel en Maas
- [9] Toeristisch Recreatief Platform Peel en Maas (2023). Horeca, recreatie en toerisme: Voedingsbodem voor het goeie leven in Peel en Maas.
- [10] Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018). Schaalvergroting groententeelt in glastuinbouw.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/16/schaalvergroting-groententeelt-in-glastuinbouw>
- [11] Rabobank. (2025). Positieve resultaten voor de tuinbouw, uitdagingen voor de toekomst.
<https://www.rabobank.nl/kennis/d011464104-positieve-resultaten-voor-tuinbouw-uitdagingen-voor-de-toekomst>

- [12] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Trotse werkgevers, gedreven werknemers.
<https://www.glastuinbouwnederland.nl/arbeid/personeelsbeleid/internationale-arbeid/#:~:text=Jaarlijks%20werken%20in%20de%20glastuinbouw,hel%20productieproces%20in%20de%20kas.>
- [13] Rabobank. (2022). Gebruik van robots en kunstmatige intelligentie in de glastuinbouw: stap voor stap de vruchten plukken.
https://research.rabobank.com/far/en/documents/169457_Rabobank_Gebruik-van-robots-en-kunstmatige-intelligentie-in-de-glastuinbouw_VanRijswijk_October2022.pdf
- [14] Informatiepunt Leefomgeving (z.d.). Kaderrichtlijn Water.
<https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/>
- [15] Rijkswaterstaat. (z.d.). Uitvoering Kaderrichtlijn Water.
<https://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten-regels-en-vergunningen/overige-wetten/kaderrichtlijn-water#:~:text=Deze%20richtlijn%20bepaalt%20dat%20de,schoon%20en%20gezond%20te%20houden.>
- [16] Gemeente Maasbree, Wayland Nova. (2009). Bestemmingsplan projectvestiging Siberië toelichting.
https://www.gisnet.nl/Ruimtelijkeplannen/PeelEnMaas/RO-Online/2006/Backup20231212/NL.IMRO.18940000BP0185-/t_NL.IMRO.18940000BP0185-.pdf
- [17] Plan en project. (2012). Partiële herziening bestemmingsplan "Projectvestiging Siberië".
https://www.gisnet.nl/ruimtelijkeplannen/peelenmaas/RO-Online/2008/NL.IMRO.1894.BPL0055-VG01/t_NL.IMRO.1894.BPL0055-VG01.pdf
- [18] Arcadis. (2008). Bestemmingsplan projectvestiging glastuinbouw Siberië Planregels.
https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.18940000BP0185-/v_NL.IMRO.18940000BP0185-.pdf
- [19] Gemeente Peel en Maas (2022). Omgevingsvisie Peel en Maas. Bron:
<https://www.bugelhajema.nl/bestanden/downloads/Omgevingsvisie%20Peel%20en%20Maas%20vastgesteld%2020220705.pdf>.
- [20] Provinciale Staten van Limburg (2024). Omgevingsverordening Limburg. Bron:
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR705183/2>.
- [21] Provincie Limburg (2021). Omgevingsvisie Limburg. Bron:
https://www.limburg.nl/publish/pages/8935/2104_552_omgevingsvisie_limburg_ps_oktoberewebversie_2021_1_.pdf.
- [22] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Waterstof.
<https://www.glastuinbouwnederland.nl/energie/waterstof/>
- [23] Terra Incognita (2012). Kwaliteitskader buitengebied Peel en Maas. Bron:
https://www.gisnet.nl/Ruimtelijkeplannen/PeelEnMaas/RO-Online/2008/NL.IMRO.1894.SVI0008-VG01/b_NL.IMRO.1894.SVI0008-VG01_Kwaliteitskader.pdf.

- [24] Gemeente Venlo (2014). Regeling Glas voor Glas Limburg. Bron: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR322196?&show-wti=true>.
- [25] Nieuwe Oogst (2024). Limburgs aardwarmteproject failliet. Bron: <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2024/11/07/limburgs-aardwarmteproject-failliet>.
- [26] Provincie Limburg. (z.d.). Droogte. Bron: <https://www.limburg.nl/onderwerpen/water/droogte/>.
- [27] Binnenlands Bestuur (2024). 'Water en bodem sturend geen vrijblijvend evangelie'. Bron: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/kees-jan-de-vet-water-en-bodem-sturen-d-geen-vrijblijvend-evangelie>.
- [28] Bakens, J., Cobben, L., Abbink, H., Meijer, R., Dijkman, S., Fouarge, D., & Pestel, N. (2023). De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2028. ROA. ROA Reports Nr. 003 <https://doi.org/10.26481/umarep.2023003>.
- [29] Greenport Venlo (2021). Structuurvisie Klavertje 4-gebied. Bron: http://ruimtelijkeplannen.venlo.nl/RO_online/2008/NL.IMRO.0983.SV201201KLAVERTJE4-VA01/b_NL.IMRO.0983.SV201201KLAVERTJE4-VA01_bd1.pdf.
- [30] Gemeente Peel en Maas (2025). Aandeel netto uitbreidingsruimte i.r.t. bruto oppervlakte glastuinbouwconcentratiegebied. Bron: verkregen via gemeente Peel en Maas.
- [31] Werkgroep Warmte - RES Noord- en Midden-Limburg (2023). Lobby werkgroep Geothermie Zuid-Oost Nederland. Bron: verkregen via gemeente Peel en Maas.

6. Bijlagen

1. Tussenproduct 'Glastuinbouw Peel en Maas: kaders, kansen en ontwikkelingen voor de toekomst' (februari 2025)
2. Samenvatting gespreksronde individuele ondernemers binnen de ontwikkelgebieden (december 2024-januari 2025)
3. Factsheet met opbrengsten enquête onder individuele ondernemers binnen de ontwikkelgebieden (december 2024)
4. Samenvatting ronde keukentafelgesprekken solitair gelegen ondernemers (januari 2025)
5. Samenvatting inloopavond voor overige gebruikers in ontwikkelgebieden (januari 2025)
6. Samenvatting bijeenkomst stakeholders en mede-overheden (december 2024)
7. Advies Waterschap Limburg glastuinbouw Peel en Maas (mei 2025)
8. Waterveiligheidskaart T100/2100 Waterschap Limburg (mei 2025)
9. Kaart voorstel herbegrenzing ontwikkelgebieden glastuinbouw Peel en Maas (juni 2025)

Glastuinbouw Peel en Maas: kaders, kansen en ontwikkelingen voor de toekomst

DECEMBER 2024

Foto: RUIMTEVOLK

1. Inleiding	4
1. Huidige beleidskaders	6
1.1 Landelijke wetgeving en kaders	6
1.1.1 Landelijke wetgeving	6
1.1.2 Landelijke beleidskaders	7
1.2 Provinciale Omgevingsvisie en Verordening	7
1.3 Regionale beleidskaders	8
1.4 Lokale kaders	9
2. Analyse	12
2.1 Clustering van glastuinbouw zet door	12
2.1 Verduurzaming: energie- en warmtetransitie	12
2.2 Water en bodem sturend en verminderen milieudruk	15
2.3 Gebiedsanalyse ontwikkelgebieden	16
2.4 Arbeidsmarkt	17
2.5 Robotisering en AI	19
2.6 Recreatie en toerisme in het buitengebied	20
2.7 Transformatie naar burgerwoningen	21
3. Conclusies	22
4. Geraadpleegde bronnenlijst	25

1. Inleiding

De agrarische sector kleurt het buitengebied van de gemeente Peel en Maas. Naast veehouderijen en akkerbouwbedrijven neemt de glastuinbouwsector een belangrijke positie in. Vanuit Greenport Venlo en de regio Noord-Limburg wordt ingezet op een aantrekkelijke regio met een focus op gezondheid: het ontwikkelgebied Siberië is hier actief onderdeel van en draagt bij aan de innovaties die hier ontwikkeld worden. Zo wordt er volop geëxperimenteerd met led-technologie en bijvoorbeeld robotisering.

Tegelijkertijd staat de sector voor een aantal uitdagingen, ontwikkelingen en trends, zoals het terugdringen van emissies, verduurzaming, een krappe arbeidsmarkt en meer circulair werken.

De gemeente Peel en Maas kent momenteel zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw: Egchel, Kaumeshoek, Kievit, Platveld, Siberië, Tangbroek en Vlasrooth. In de afgelopen tien jaar hebben hier een aantal uitbreidingen plaatsgevonden en slechts enkele nieuwvestigingen. De vraag is daarom of de beleidsruimte die hiervoor gereserveerd is nog recht doet aan de situatie anno 2024. Het beperkt immers de mogelijkheden voor andere initiatieven in deze ontwikkelgebieden, zoals de wens tot omschakeling naar recreatieve bedrijven of burgerwoningen. Vanuit de achtergrond van een goed woon- en leefklimaat is in de Structuurvisie Buitengebied namelijk de beleidskeuze gemaakt om gevoelige functies te weren in de ontwikkelgebieden glastuinbouw.

Bij de vaststelling van de omgevingsvisie Peel en Maas in 2022 is afgesproken het beleid ten aanzien van de primaire (nieuwvestiging toegestaan) en secundaire ontwikkelgebieden glastuinbouw (uitbreiding toegestaan) te evalueren. De gemeente heeft RUIMTEVOLK gevraagd deze evaluatie uit te voeren en in de eerste helft van 2025 met een advies voor herijking van de huidige kaders te komen. De uitkomsten in dit advies worden meegenomen bij de actualisatie van de omgevingsvisie en het op te stellen omgevingsplan.

Tussenproduct: kaders, kansen en ontwikkelingen voor de glastuinbouw

Om te komen tot een advies over waar en waarom eventuele herijking nodig is, starten we met een verkenning van de opgaven en ontwikkelingen die op de glastuinbouw in Peel en Maas af komen. Het resultaat van deze verkenning ligt voor u. Landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal beleid dat raakt aan de glastuinbouwsector is in beeld gebracht, met waar nodig aanvullingen vanuit lokaal beleid van andere gemeenten om een indruk te geven van de uitdagingen en trends en ontwikkelingen die op de sector afkomen.

De volgende thema's komen in de verkenning aan bod:

- Clustering van glastuinbouw
- Verduurzaming, inclusief energie- en warmtetransitie
- Water en bodem sturend en verminderen milieudruk

- Arbeidsmarkt
- Robotisering en AI
- Recreatie en toerisme in het buitengebied
- Transformatie naar burgerwoningen in het buitengebied

De conclusies van deze verkenning vormen een eerste onderlegger voor het uiteindelijke advies. Tevens nemen we deze bevindingen mee in de drie gespreksrondes die in de tweede fase van het traject georganiseerd worden. In deze gespreksrondes bevragen we een vertegenwoordiging van de glastuinbouwondernemers in de zeven ontwikkelgebieden, stakeholders en mede-overheden en overige gebruikers binnen de ontwikkelgebieden. Op die manier brengen we het totale speelveld van ontwikkelwensen voor de gemeente in beeld.

Leeswijzer

In hoofdstuk twee zetten we beknopt het bestaande landelijke, provinciale en lokale beleid met betrekking tot glastuinbouw uiteen. In hoofdstuk drie wordt per thema bondig geschetst welke trends en ontwikkelingen op de glastuinbouwsector af komen en welke impact dit heeft op de glastuinbouw in Peel en Maas. In hoofdstuk vier doen we een eerste aanzet tot conclusies. Daarin duiden we op welke manier de geschetste opgaven en ontwikkelingen tot heroverweging van de beleidskaders en herbegrenzing van de ontwikkelgebieden kunnen leiden. In hoofdstuk vijf vindt u de geraadpleegde bronnenlijst.

1. Huidige beleidskaders

1.1 Landelijke wetgeving en kaders

Op nationaal niveau gelden er diverse wetten en beleidskaders voor de glastuinbouw. We maken bewust een onderscheid tussen wetgeving en kaders, om aan te geven dat de eerstgenoemde categorie sterk richtinggevend en bepalend is; binnen beleidskaders ligt vaak de mogelijkheid om gebiedsgericht keuzes te maken en/of geldt er een bepaalde bandbreedte.

1.1.1 Landelijke wetgeving

- De **kaderrichtlijn Water (KRW)** is een Europese richtlijn die vanaf 2000 van kracht is. Het doel is het realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater [35]. De Rijksoverheid heeft de KRW omgezet in Nederlandse wetgeving, vastgelegd in de Omgevingswet en in het Besluit kwaliteit leefomgeving [36]. De gemeente Peel en Maas valt onder het internationale stroomgebied Maas, waar elke zes jaar een stroomgebiedbeheerplan voor wordt gemaakt [37]. In het stroomgebiedbeheerplan worden doelstellingen geformuleerd voor het oppervlaktewater en grondwater [38].
- In het **Klimaatakkoord** is de ambitie gesteld om in 2040 een volledig klimaatneutrale Nederlandse glastuinbouwsector te hebben. Dit betekent dat de sector circulair wordt ingericht, met nullozing op het water en geen broeikasgasemissies [33].
- De **Wet fiscale Klimaatmaatregelen glastuinbouw** voorziet in het afschaffen van de verlaagde **energiebelastingtarieven** (reeds ingevoerd), de introductie van een **CO2-heffing** voor de glastuinbouw en het **beperken** van de **vrijstelling** voor elektriciteitsopwekking voor de industrie en energiesector [34]. Door het geleidelijk afbouwen van de belastingvoordelen, wordt het aantrekkelijker om duurzame energiebronnen te gebruiken en verlaagt de CO2-uitstoot van de sector [34].

1.1.2 Landelijke beleidskaders

- **Clustering** van de glastuinbouw is een kernonderdeel van de aanpak om de **impact** op **milieu** en **landschappelijke kwaliteit** te verminderen. In het **Afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving** wordt gestuurd op een

klimaatadaptieve inrichting van dergelijke clusters, bijvoorbeeld door clustering te combineren met de aanleg van **groenblauwe dooradering** om de sponswerking van de bodem te behouden [1]. Ook in de **Voorontwerp Nota Ruimte** wordt ingezet op clustering, daarbij zo goed mogelijk aansluitend op duurzame energiebronnen [1].

- De clustering van glastuinbouw in landelijk beleid is dus een belangrijke toekomstrichting. Deze trend heeft invloed op zowel het toekomstperspectief van bedrijven *binnen* de ontwikkelgebieden, als voor solitaire bedrijven *buiten* de ontwikkelgebieden. Daarmee ontstaat potentieel schuifruimte: waar een ondernemer in een cluster voornemens is om te stoppen, kan ruimte ontstaan voor een solitaire glastuinbouwer om hier naartoe te verplaatsen. Dit kan de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit ten goede komen, door bijvoorbeeld solitaire bedrijven te faciliteren in verplaatsing van een kernrandzone naar een ontwikkelgebied. In de volgende fase van het project zullen de wensen van glastuinbouwondernemers in beeld worden gebracht en zal blijken of in Peel en Maas dergelijke schuifruimte ontstaat.
- Er is een aantal specifieke subdoelen gesteld in het kader van klimaat. Zo moet er vóór 2030 4,3 tot 4,8 Mton CO₂-equivalenten gereduceerd zijn (inclusief methaan) [2]. In het **Convenant Energietransitie Glastuinbouw 2022-2030** is uitgezet op welke wijze de overheid en de sector hier in de komende jaren aan gaan werken, onder andere via het individuele sectorsysteem en het transitieprogramma "Kas als Energiebron" [2]. Dit convenant blijft ook voor het nieuwe kabinet leidend [32].
- Het **nieuwe** kabinet blijft daarnaast met de sector samen werken aan ambities op het gebied van **energie, waterkwaliteit, circulariteit en robotisering**. Naast het eerder genoemde Convenant gaat het kabinet aan de slag met een samenhangend pakket om het **restemissiedoel** in 2030 te bereiken, met daarbij een goede balans tussen beprijzen, normeren en subsidiëren. Ook wordt er gewerkt aan 'De kas als ecosysteem' met als doel om ziekten en plagen te beheersen [32].

1.2 Provinciale Omgevingsvisie en Verordening

- De provincie Limburg kiest in haar omgevingsvisie voor het **continueren** van het **clusteren** van glastuinbouw in ontwikkelgebieden. Omschakeling naar glastuinbouw buiten deze gebieden blijft uitgesloten. Binnen deze gebieden is de **doorontwikkeling** van een bedrijf wel mogelijk.
- De provincie continueert daarnaast het beleid dat buiten een ontwikkelgebied glastuinbouw de doorgroei van (**solitaire**) bedrijven mogelijk is in combinatie met **sloop** van **bestaande kassen**. Een uitzondering hierop zijn de gebieden waar doorgroei volgens de Omgevingsverordening Limburg 2014 niet is toegestaan. Dit zijn het Natuurnetwerk Limburg en delen van de groenblauwe mantel [4].

- Het aanwijzen van **nieuwe** ontwikkelgebieden glastuinbouw en vergroting van bestaande ontwikkelingsgebieden vinden plaats in **afstemming** met de **provincie**. Randvoorwaarden hierbij zijn: 1) ligging aansluitend aan een bestaand ontwikkelingsgebied voor glas en/of op een locatie waar vraag en aanbod van energie, (rest)warmte en CO₂ uitgewisseld kan worden en 2) koppeling aan een sloop-/herstructureringsopgave en/of ruimtelijke kwaliteitsbijdrage.
- Eind 2025 stelt de provincie Limburg een **nieuwe Omgevingsvisie** en Omgevingsverordening vast. Of daarin beleidswijzigingen ten aanzien van clustering van glastuinbouw en ontwikkelgebieden worden opgenomen is op dit moment nog onduidelijk.
- Gemeenten zijn aan zet om de specifieke ontwikkelgebieden voor de tuinbouw aan te **wijzen** of te **herijken**, altijd in samenwerking met ondernemers en andere belanghebbenden.

1.3 Regionale beleidskaders

- De regio Noord-Limburg heeft de ambitie om in 2040 de **gezondste regio** van Nederland te zijn. Gezondheid wordt daarbij in verschillende programmalijnen uitgewerkt, waarbij ook de **land- en tuinbouw** een prominente rol heeft [30].
- **Reststromen** worden in 2040 zoveel mogelijk hergebruikt en afvalstromen worden omgezet in voeding en supplementen. Agrariërs dragen daarnaast actief bij aan het onderhouden en verbeteren van het **landschap** en de agrarische functie wordt steeds meer gecombineerd met andere functies, zoals recreatie, toerisme, zorg, wellness en cultuur [30].
- Het **regionaal ruimtelijk kwaliteitskader** van de regio Noord-Limburg geeft een aantal **principes** mee die deels ook raken aan de ontwikkelrichting van de tuinbouw richting de toekomst. Zo moet het **grondgebruik** zo goed mogelijk afgestemd worden op het landschap en de **natuurlijke condities**, grootschalige **energieopwek** verbonden worden met **werklandschappen** (zoals tuinbouwclusters) en land- en tuinbouw te **verbinden** met andere functies waar dat kan, en te scheiden waar dat moet [31].
- Het **Zich ontwikkelend Perspectief 2050 (ZON 2050)** voor de **Peel** - opgesteld in het kader van de **NOVEX**-programmering onder de Nationale Omgevingsvisie - schetst een toekomst waarin de landbouw in de Peel zich specifiek richt op de **eiwit- en grondstoffentransitie**. De **netwerken** voor **mobiliteit** en **energie** vormen de leidende structuren en de agrifoodsector en de grondgebonden landbouw vormen de belangrijkste economische dragers. **Incidenteel** vindt er **glastuinbouw** plaats langs de flanken van de Peel [32].

1.4 Lokale kaders

- In de **omgevingsvisie** van gemeente Peel en Maas - en de vigerende structuurvisie

Intensieve Veehouderij (IV) en Glastuinbouw - is opgenomen dat nieuwvestiging van glastuinbouw alleen plaatsvindt in de **primaire** ontwikkelgebieden glastuinbouw. In de **secundaire** ontwikkelgebieden is enkel uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven mogelijk.

- De in de **omgevingsvisie** gemaakte procesafspraken om het beleid ten aanzien van primaire en secundaire ontwikkelgebieden glastuinbouw te evalueren wordt met deze herijking ingevuld [29].
- In de **Structuurvisie IV en Glastuinbouw** zijn de volgende ontwikkel- en uitbreidingsregels per ontwikkelgebied vastgelegd:
 - **Kaumeshoek:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar, geen effectieve ruimte aanwezig en knelpunten in relatie tot bestaande en nieuwe natuur. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **De Kievit:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, met referentiemaat 5 hectare (ha), met maximale maat 10 ha. Er was in 2011 ca. 120 ha ontwikkelruimte beschikbaar.
 - **Platveld:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, referentiemaat 5 ha, maximale maat 10 ha. In 2011 was er circa 30 ha ontwikkelruimte beschikbaar.
 - **Tangbroek:** nieuwvestiging en uitbreiding mag, referentiemaat 5 ha, maximale maat 10 ha. In 2011 was er circa 20 ha ontwikkelruimte beschikbaar.
 - **Vlasrooth:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar en knelpunten met bebouwingslinten en woonclusters. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **Egchel:** alleen uitbreiding is toegestaan. Argumentatie: landschappelijk niet goed inpasbaar en knelpunten met bebouwingslinten en dorpskernen. Referentiemaat is 5 ha, maximale maat 10 ha.
 - **Bij ontwikkelgebied Siberië** is invulling gegeven aan de in de Structuurvisie Klavertje 4 geformuleerde uitspraken.
 - Kaders voor de overige gebieden in gemeente Peel en Maas:
 - In de rest van de gemeente is **geen nieuwvestiging** toegestaan. In een aantal gebieden is **onder voorwaarden** ruimte voor **uitbreiding** van bestaande bedrijven:
 - **Kernrandzone:** huidige rechten vigerend bestemmingsplan buitengebied.
 - **Bos- en natuurgebied:** huidige rechten vigerend bestemmingsplan buitengebied.
 - **Rivier- en beekdal:** ja, mits beekdal open blijft. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha.
 - **Grootchalig open veenontginningslandschap:** ja. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha

- **Grootschalig open ontginningslandschap / kleinschalig half open ontginningslandschap / oude verdichte bouwlanden:** ja. Referentiemaat 3 ha, maximale maat 5 ha
- **Landbouwontwikkelingsgebied Egchelse Heide:** nee
- In de gemeente Peel en Maas vormen arbeidsmigranten een belangrijk onderdeel van de arbeidsmarkt, onder andere in de glastuinbouwsector. Om ervoor te zorgen dat deze groep werknemers passend gehuisvest wordt, voert de gemeente hier sinds 2014 actief beleid op. In 2023 is **beleid** vastgesteld waarin wordt benoemd dat een locatie voor het huisvesten van arbeidskrachten een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor buurtbewoners én arbeidsmigranten moet borgen en aantoonbaar is afgestemd met de omgeving. Daarnaast geldt er apart beleid met betrekking tot huisvesting op piekmomenten en tot slot is er een meldplicht ingevoerd voor verhuur van woningen bij kamergewijs verhuren. Ook heeft de gemeente Peel en Maas in 2023 vastgelegd dat het aantal vergunde bedden ten behoeve van de huisvesting van arbeidsmigranten niet hoger mag zijn dan 10% van het totale inwonersaantal van de gemeente [9].
- In de gemeente Peel en Maas mogen bij een **bedrijf permanent 40 arbeidsmigranten** gehuisvest worden. In de tijd dat er geen eigen werknemers gevestigd zijn, mag de capaciteit gebruikt worden om **personeel** van derden te huisvesten [9]. Er is een aantal bedrijven waar meer personeel is dan de huidige regels. Zij zijn onder het huidige beleid aangewezen op meerdere locaties om hun personeel te kunnen huisvesten en hebben daardoor problemen om voldoende arbeidskrachten te werven. De gemeente is bereid om bij/voor dergelijke grote agrarische bedrijven de huisvesting tot maximaal 200 personen te faciliteren, mits de ondernemer aantoont de mensen daadwerkelijk nodig te hebben voor het bedrijf [9].

2. Analyse

2.1 Verduurzaming: energie- en warmtetransitie

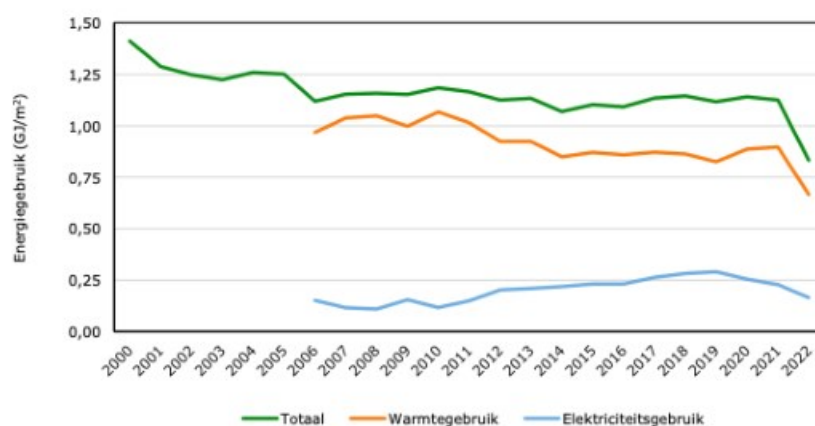
Trends en ontwikkelingen en hun impact

- De glastuinbouwsector in Nederland heeft de afgelopen jaren **goede stappen** gezet als het gaat om energetische verduurzaming. Ondernemers hebben ingezet op energiebesparing en teeltkennis opgedaan over de grenzen van teelt.¹ Door de **hoge energieprijzen** - als gevolg van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne en de door de Europese Unie opgelegde sancties - lijkt dit **proces van energetische verduurzaming** te zijn **versneld** [6]. Het lijkt erop dat deze genomen maatregelen een blijvend karakter hebben [6]. Richting de toekomst zal echter **extra inzet** nodig zijn om de doelen rondom een klimaatneutrale glastuinbouw in 2040 te kunnen halen.
- Om het doel van **klimaatneutraliteit** te realiseren is een **individuele heffing** op CO₂-uitstoot geïntroduceerd; dit systeem zou in eerste opzet per 1 januari 2025 in werking treden [2, 3]. Nadat in de Miljoenennota 2025 een voorbehoud is gemaakt over de invoering van de CO₂-heffing, zal de heffing geleidelijker en stapsgewijs worden ingevoerd [13]. Daarnaast gaat het kabinet in de toekomst kijken naar een eventuele stapeling van beprijzingsinstrumenten in de glastuinbouw [13]. Dit maakt dat er nog enige onduidelijkheid bestaat over de impact van deze maatregelen op de glastuinbouw op de korte en langere termijn.
- Het energiegebruik in de glastuinbouwsector bestond in 2022 voor 15% uit duurzame energie, een jaar eerder was dit 12%. 95% van de gebruikte duurzame energie in de glastuinbouw is duurzame warmte, bijna 5% is elektriciteit [6]. **Aardwarmte** en in mindere mate **zonnewarmte** zijn de belangrijkste vormen van duurzame warmte voor kassen [6]. Duurzame elektriciteit wordt deels binnen de sector opgewekt, bijvoorbeeld met zonnecollectoren, en het andere deel wordt ingekocht bij andere bedrijven of energienetten. Omdat zonlicht essentieel is voor de groei van gewassen in de kas, zijn kasdekken minder geschikt voor het plaatsen van zonnecollectoren. Tevens is de vraag naar elektriciteit met name in de winter en nachten het grootst, terwijl er dan weinig of geen daglicht beschikbaar is [6].
- De Nederlandse glastuinbouw kent circa 20 **aardwarmtebronnen**, verspreid over het hele land [25]. In het tuinbouwgebied Californië (tussen Horst en Venlo) wordt aardwarmte op twee locaties gebruikt in de glastuinbouw [26]. Aardwarmte is in

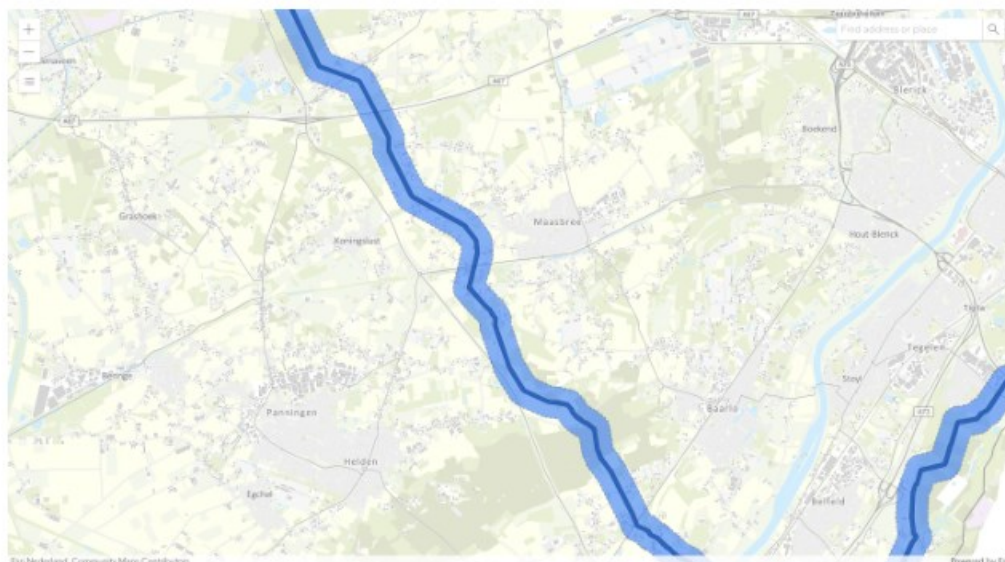
¹ De Energiemonitor 2023 van Wageningen University and Research die dit najaar verschijnt, geeft meer inzicht in verdere doorzetting van verduurzaming van de glastuinbouw.

de gemeente Peel en Maas vanwege de aanwezigheid van (**actieve**) **breuken** in het gebied vooralsnog **niet kansrijk**. Het Staatstoezicht op de Mijnen benoemt hierbij belemmeringen en voorziet een risico op aardbevingen. Gemeenten hebben recent uitgesproken richting de provincie dat het wenselijk is om te onderzoeken of deze belemmeringen (deels) losgelaten kunnen worden. Vooralsnog staat de glastuinbouwsector in dit gebied voor een uitdaging met betrekking tot de nabijheid van duurzame energiebronnen en daarmee de verduurzaming van de glastuinbouw.

- **Waterstof** is potentieel een kansrijke vorm van duurzame energie voor de glastuinbouw, met name in gebieden met beperkingen omtrent geothermie, restwarmte en netcongestie [12]. Met een op waterstof aangedreven warmte-krachtkoppeling, kan waterstof **omgezet** worden in **elektriciteit en warmte**. Glastuinbouw Nederland ziet dat tuinders interesse hebben in de mogelijke toepassing van waterstof. De **ontwikkelingen** in het aanbod, de infrastructuur en toepassingen van waterstof zijn echter **grillig**. In de komende jaren zullen naar verwachting slechts een **handvol initiatieven** tot uitvoering komen [12].
- Het zoekgebied voor de **Delta Rhine Corridor** - een buisleidingennetwerk dat de komende jaren gereed wordt gemaakt voor het transport van waterstof - loopt deels door de gemeente Peel en Maas. Aantakking op dit netwerk is een potentiële koppelkans voor de glastuinbouwsector in Peel en Maas. Om een aftakking te realiseren is voldoende animo én afname van waterstof een randvoorwaarde. De regio Noord-Limburg zet richting de toekomst stevig in op de kansen die de Delta Rhine Corridor de regio kan bieden.
- Een **collectief warmtenet** waarin duurzame energie wordt opgewekt vormt een ander kansrijk alternatief. Hierbij nemen meerdere bedrijven samen een hoeveelheid **restwarmte** af van bijvoorbeeld grootschalige **industriële bedrijven** die deze restwarmte verhandelen en in het collectieve warmtenet inbrengen. Dit vraagt om een zekere schaal en om een aanbieder van restwarmte. In de directe omgeving van gemeente Peel en Maas bevindt zich geen grootschalige industrie; dit vormt een eerste belemmering. Het is de moeite van het onderzoeken waard of er ondernemers zijn die hierin interesse hebben, welke stappen zij zelf al hebben gezet en of er industriële bedrijven zijn elders in het land die er economische meerwaarde in zien om hun restwarmte te transporteren naar een eventueel collectief warmtenet in Peel en Maas.
- De **energetische verduurzaming** zal de komende jaren veel van glastuinbouwondernemers vragen, zeker omdat aardwarmte en een collectief warmtenet vooralsnog geen kansrijke opties lijken. Dit roept de vraag op hoe een toekomstbestendige en energetisch verduurzaamde glastuinbouwsector eruitziet in de gemeente Peel en Maas.

Afbeelding 1. Ontwikkeling gemiddeld energiegebruik in Nederland in de glastuinbouw per m2 na temperatuurcorrectie. Te zien is dat het energiegebruik in 2021 en 2022 sterk is afgenomen. Oorzaak hiervan is de hogere energieprijzen [6].

Afbeelding 2. Er wordt nog onderzocht waar de buisleidingen van de Delta Rhine Corridor precies komen te liggen. Wel is duidelijk dat in Nederland de SVB-strook het uitgangspunt is. Dit is ruimte die de Rijksoverheid heeft gereserveerd voor buisleidingen. De SVB-strook komt de gemeente Peel en Maas binnen tussen Grashoek en Maasbree.

2.2 Water en bodem sturend en verminderen milieudruk

Trends en ontwikkelingen en hun impact

- In Nederland lopen we steeds vaker tegen de **grenzen** van het **water- en bodemsysteem** aan. Bodemdaling en lage waterstanden zorgen voor schade, voldoende drinkwater is niet langer vanzelfsprekend en met het veranderende klimaat krijgen we steeds vaker te maken met wateroverlast en droogte. Dit heeft **effect** op tal van **ruimtelijke functies** zoals natuur, landbouw, wonen, industrie en het watersysteem.
- Eind 2022 heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een aantal **uitgangspunten** opgesteld om het **principe water en bodem sturend** vorm te geven [7]. Dit heeft ook gevolgen voor de glastuinbouw. Het gaat om richtinggevende uitgangspunten bij alle ruimtelijke ontwikkelingen, zoals '**niet afwentelen**' naar andere gebieden en minder **afdekken**, minder **vergraven** en niet **verontreinigen**. Daarnaast vraagt het om aanvullende maatregelen door ondernemers: denk aan het gebruik van **waterdoorlatende** materialen bij de aanleg van bijvoorbeeld containervelden en het inrichten van wateropvang, zodat het water niet alleen afgevoerd, maar ook hergebruikt wordt in tijden van droogte.
- Ook liggen er kansen in het **aanleggen** van **groenblauwe dooradering** rondom kassen, waarmee de **sponswerking** van de bodem wordt verbeterd en het afwentelen van waterproblematiek op andere gebieden wordt tegengegaan. Tevens stimuleert een betere groenblauwe dooradering de biodiversiteit, met name als deze is aangesloten op een groter natuurnetwerk.
- Ten slotte vraagt het ook om **flinke ingrepen** en investeringen in het **zuiveren** van te lozen restwater, om tot zero-emissie te komen en eventueel het aanleggen van een systeem om dit water zo goed mogelijk te hergebruiken. Niet voor alle individuele ondernemers zullen deze investeringen haalbaar zijn.
- De gemeente Peel en Maas is gelegen op hoge zandgronden. Dit type gronden is gevoelig voor **droogte**. Door het veranderende klimaat zal ook de gemeente Peel en Maas vaker te maken hebben met perioden van droogte. In de toekomst zullen ondernemers in Peel en Maas waarschijnlijk voor **uitdagingen** komen te staan rondom de **beschikbaarheid** van **water**, doordat er minder grond- en oppervlaktewater beschikbaar is voor bewatering van de teelt [21].
- In 2018 is het '**Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering** in de glastuinbouw' gesloten. Sindsdien geldt er een **waterzuiveringsplicht** voor drainwater bij substraatteelt, drainagewater bij grondgebonden teelt en filterspoelwater (indien gespoeld met drain(age)water of bemest gietwater). Kort gesteld moeten (chemische) **gewasbeschermingsmiddelen** voor minimaal 95% worden **verwijderd** uit het water

dat wordt geloosd op het oppervlaktewater [22]. Circulair watergebruik door het gebruik van natuurlijke zuiveringssystemen kan een kans zijn voor duurzamer watergebruik.

- De ontwikkelingen rondom water en bodem sturend zullen impact hebben op de inrichting van de glastuinbouwgebieden. Het minder afdekken van de bodem en het borgen van ruimte voor groenblauwe dooradering zijn maatregelen die vragen om **fysieke ruimte** in de glastuinbouwgebieden: ruimte die dan niet meer beschikbaar is voor glas. Eveneens vraagt het investeringen van ondernemers, bijvoorbeeld als het gaat om waterzuivering en de opslag van water.

2.3 Gebiedsanalyse ontwikkelgebieden

De bodem en het landschap bepalen in grote mate de condities in een gebied en bieden aanknopingspunten om ruimtelijke functies wel of niet te willen ontwikkelen. In de zeven ontwikkelgebieden zien we verschillende bodemsoorten, landschappen en daarmee kansen en mogelijke knelpunten voor de glastuinbouw. Per ontwikkelgebied worden deze beschreven, mede op basis van de gebiedskenmerken uit de gemeentelijke omgevingsvisie en deels op basis van het Ruimtelijk Kwaliteitskader Peel en Maas (i.o.) [29].

- Ontwikkelgebied **Siberië** is gelegen op de hoge zandgronden. Het gebied wordt gekenmerkt door **open landschappen** met een **rationele ontsluitingsstructuur**. De aanwezigheid en **dynamiek** van de **landbouw** is kenmerkend voor dit landschap. De weinige bebouwing die aanwezig is bestaat met name uit boerderijen. Het betreft een hoogdynamisch
- Het ontwikkelgebied **Tangbroek** ligt grotendeels in een rivierdal langs de Maas. Het rivierterrassenlandschap kent langgerekte laagtes met een onregelmatig verkavelingspatroon. Het gebied is van belang voor de **natuurwaarden** in de gemeente en kent een **grote cultuurhistorische waarde**, met oude Maasmeanders, kastelen en terrasranden. Deze elementen zijn waardevol en bebouwing - zoals glastuinbouw - kan afbreuk doen aan de zichtbaarheid van deze elementen. Daarnaast loopt dit gebied, door de ligging in de laagtes aan de Maas, **risico op hoogwater en overstroming**. Deze risico's kunnen mogelijk beperkingen opleveren voor de mogelijkheden voor glastuinbouw.
- Ontwikkelgebied **Vlasrooth** is gelegen op de hoge zandgronden in een **kleinschalig halfopen ontginningslandschap**. Het gebied kent een afwisselend landschap van weiden, akkers, bos en heideakkertjes. Het kleinschalige halfopen landschap kent veel **variatie** en **openheid**. Waarden in dit gebied die versterkt kunnen worden zijn het versterken van de biodiversiteit in het afwisselende landschap. Daarnaast kan dit gebied **kansen bieden voor agrotourisme**, het verbreden van de agrarische activiteiten met andere functies en extensieve recreatie.

- **Egchel** is eveneens gelegen op de hoge zandgronden. De **oude bouwlanden** kennen een **onregelmatige verkaveling** met **open** gebieden. Deze open gebieden bieden kenmerkende **zichtlijnen** naar de verschillende kernen. Dit vraagt om een goede afweging in de balans tussen open zichtlijnen en het mogelijk maken van bebouwing. Bijzonder binnen dit landschap zijn de bolle akkers (akkercomplexen die licht bol lopen door langdurige bemesting) en oude ontginningen die in het gebied terug te vinden zijn. Ook erf- en laanbeplanting vormen **bijzondere cultuurhistorische** waarden, net als de reliëfverschillen.
- Ontwikkelgebied **Kaumeshoek** kent oude bouwlanden, gelegen op hoge zandgronden. Net als in Egchel is het behouden van balans tussen enerzijds de open structuur met zichtlijnen naar omliggende torenspitsen en anderzijds de glastuinbouw een uitdaging.
- **De Kievit** is gelegen op de hoge zandgronden en kent verschillende landschapstypen: een grootschalig open ontginningslandschap, deels een kleinschalig halfopen ontginningslandschap en oude bouwlanden. In De Kievit is nieuwvestiging van glastuinbouw toegestaan, omdat dit landschappelijk goed inpasbaar is en er op het moment van de laatste herijking van het beleid circa 120 hectare beschikbaar was. Het huidige beleid geeft op dit moment prioriteit aan landbouwontwikkelingen, waaronder glastuinbouw.
- Het ontwikkelgebied **Platveld** is gelegen in de Peel, een **hoogveengebied**. Het gebied kent een grootschalig open karakter. Het hoogveengebied is ontstaan door de vlakke ligging, ondoorlatende bodemlagen en breuken in de ondergrond. Er ontspringen verschillende beken die richting de Maas lopen. De **kanalen**, gegraven voor de turfwinning, reguleren nu de waterhuishouding. Dit biedt vooralsnog ruimte voor **waterbeheer**, wat voor de glastuinbouw van groot belang is. Tegelijkertijd is de verwachting dat de **waterhuishouding** in en rondom de Peelzone sterk gaat **veranderen**: om de natuur te laten herstellen is een hoger waterpeil van belang en in droge periodes zullen afwegingen worden gemaakt over het gebruik door verschillende sectoren. Het waterbeheer van nu is daarmee niet te garanderen richting de toekomst.

2.4 Arbeidsmarkt

Trends en ontwikkelingen en hun impact

- De glastuinbouw is een **arbeidsintensieve sector**. In Nederland werken er jaarlijks ruim **66.500 mensen** in de glastuinbouw en in piekperiodes loopt dit aantal verder op [8]. Het aandeel **flexibele arbeid** in de glastuinbouw is met 60% relatief hoog [10]. De glastuinbouw is een sector waar grotendeels (80%) arbeidsmigranten werken [8].

- Het wordt voor ondernemers **lastiger** om arbeidsmigranten te laten werken, onder andere doordat de huisvesting voor arbeidsmigranten duurder wordt en arbeidsmigranten van steeds verder weg komen [8].
- Nu het goed gaat met de economie in Oost-Europa, is het minder aantrekkelijk om in de glastuinbouwsector in Nederland te gaan werken [19]. Daarnaast is er steeds meer concurrentie van andere sectoren, zoals het werk in distributiecentra [8].
- Deze ontwikkelingen leiden tot **krapte** op de **arbeidsmarkt** die tot een grote **uitdaging** voor de **bedrijfsvoering** leidt. Er is met name een tekort aan productiegerichte functies, zoals plantverzorging, inpakken, sorteren en oogsten en functies met betrekking tot techniek en ICT, marketing, personeelsmanagement, watermanagement, energie, handel, plantgezondheid en logistiek [19]. **Robotisering** kan helpen om het tekort aan arbeidskrachten op te vangen, maar dit biedt zeker op de korte termijn nog geen vervanging van arbeidskrachten in de kassen - zie ook paragraaf 2.5 [10].
- Gelet op de geschetste beleidsontwikkeling rondom huisvesting van arbeidskrachten - zie paragraaf 1.4 - en de druk op de ruimte en woningmarkt in Peel en Maas, roept het de **vraag** op of de glastuinbouwsector **gebaat** is bij meer **ruimte** voor **groei** van de glastuinbouw binnen Peel en Maas. De onderlinge concurrentie om personeel zal daarmee groter worden; die concurrentie beperkt zich niet alleen tot Peel en Maas, maar speelt ook in andere glastuinbouwgebieden in Limburg en in het Westland.

2.5 Robotisering en AI

Trends en ontwikkelingen en hun impact

- De **robotisering** van de glastuinbouwsector is ingezet en zal in de komende jaren naar verwachting verder **doorzetten** [10]. Belangrijke drijfveren voor robotisering zijn **productiviteitsverhoging** en **kostenverlaging** [11]. We zien op het moment echter dat de meest nijpende reden om te automatiseren het tekort aan arbeidskrachten is [10]. Tegelijkertijd zijn er mensenhanden nodig om de robots in te stellen en kan een robot op dit moment nog niet alle handelingen in de kas van een mens overnemen. Zo houdt de krapte op de arbeidsmarkt en de doorontwikkeling van robotisering elkaar in een **greep**. Omdat het werk in de glastuinbouwsector complex en divers is - snijbloemen vragen andere handelingen dan aardbeien - zullen robots zeker in het komende decennium het werk van mensenhanden nog niet gaan vervangen [10].
- Op dit moment wordt **robotisering** met name aan het **begin** en **eind** van het **teeltproces** gebruikt, bijvoorbeeld in de opkweek en het verpakken van producten. We zien dat het gebruik van robots voor taken als scouten, blad snijden en sorteren steeds meer getest en ingezet wordt, maar nog niet **uitontwikkeld** is [10].
- Het automatiseren van processen in de kassen zal het werk in de kassen veranderen. Mechanica vraagt om andere praktische vaardigheden van werknemers, waardoor scholing nodig zal zijn voor werknemers om deze vaardigheden te leren [18]. De complexere werkzaamheden waar menselijk inzicht voor nodig is, zullen ook in de toekomst nog steeds door mensen gedaan moeten worden. Het is daarom belangrijk genoeg oog te hebben voor het voldoende **trainen** en **bijscholen** van **werknemers** en hun arbeidsomstandigheden [19].
- Het tempo van automatisering van de teelt zal per gewas verschillen. Onder andere sla, tomaten en aardbeien kunnen gemakkelijker gerobotiseerd worden dan bijvoorbeeld paprika's en snijbloemen [10]. In de gemeente Peel en Maas zijn een aantal aardbeikwekers gevestigd, voor hen is automatisering kansrijk en dit wordt in Nederland al toegepast. Voor het telen van paprika's en komkommers, wat ook in Peel en Maas gebeurt, is automatisering op de korte termijn minder kansrijk. Dit komt doordat robots nog lastig met het paprikagewas kunnen werken. Bij komkommers is er relatief veel lokale teelt en ze hebben een lage productprijs, wat het terugverdienen van de investering van robotisering lastiger maakt.
- Ook **Artificial Intelligence (AI)** is een belangrijke ontwikkeling in de glastuinbouwsector. AI is kansrijk voor het maken van **complexe beslissingen** die afhankelijk zijn van vele factoren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan **beslissingen** over wel of niet **oogsten**. Ze hangen samen met bijvoorbeeld de verwachte **marktvraag**, de **weersverwachting** en **energiekosten**. AI kan deze aspecten goed tegen elkaar

afwegen en op basis daarvan **advies** geven aan de ondernemer [10]. Ook het toepassen van AI in de bedrijfsvoering vraagt om een investering.

- Robotisering biedt naar de toekomst toe al met al mogelijkheden. De vraag is hoe snel en op welke wijze deze ontwikkelingen toegepast zullen worden in de glastuinbouwgebieden in Peel en Maas en op welke manier dit invloed zal hebben op de glastuinbouw. In de gespreksronde zullen we ophalen in welke mate glastuinbouwondernemers al inzetten op robotisering, hoe kansrijk zij dit vinden naar de toekomst toe en in welke mate ontwikkelingen rondom robotisering bepalend zijn voor het toekomstperspectief van glastuinbouwbedrijven.

2.6 Recreatie en toerisme in het buitengebied

Trends en ontwikkelingen en hun impact

- De provincie Limburg ontving in 2022 ruim 4,2 miljoen bezoekers [14]. De regio Noord-Limburg heeft zich tot doel gesteld om in 2040 één van de populairste bestemmingen te zijn voor dag- en verblijfstoerisme. De **verblijfsrecreatie** heeft een **kwaliteitsslag** gemaakt en is vitaal. Bedrijven vullen elkaar aan, waardoor er aanbod is voor afzonderlijke **doelgroepen**, met name gericht op **familierecreatie** voor de **short break** vakantiemarkt [27].
- De meeste bezoekers van buiten de regio komen nu met de **auto**, wat niet duurzaam is en tot **filevorming** op topdagen leidt en/of extreme **drukke** op de bezoekerslocaties veroorzaakt. Het regionale project Bezoekersaanpak is gericht op het **stimuleren** van **duurzaam reisgedrag** van bezoekers, via campagnes en praktische ondersteuning van gemeenten, ondernemers en bezoekerslocaties [28].
- De gemeente Peel en Maas heeft ook voor het eigen **grondgebied** een **visie** op recreatie en visie opgesteld. '**Grond**' is als overkoepelend thema benoemd en vertelt het verhaal van de **plattelandsgemeente** Peel en Maas waar mens, land- en tuinbouw en natuur worden **verbonden** met elkaar en met recreatie en toerisme [15]. Het is een thema dat terugvoert op de ontstaansgeschiedenis en het **DNA** van de gemeente: het verbindt de **landschapshistorie** van ooit woeste gronden in en rondom de Peelzone die met **mensenhanden** is ontwikkeld tot agrarisch gebied en nu aan de vooravond van een nieuwe **transitieperiode** staat.
- In de ontwikkelgebieden glastuinbouw zijn activiteiten als **verblijfsrecreatie** en **horeca** op dit moment **niet** toegestaan conform het bestemmingsplan [20]. De vraag is of de gemeente hier aanvullende ruimte voor wil bieden, als uit de gespreksronde blijkt dat hier behoefte aan is. Het verbreden van de bedrijfsactiviteiten naar recreatie en toerisme kan namelijk een extra inkomstenbron opleveren voor ondernemers, of aantrekkelijk zijn voor ondernemers die de **glastuinbouwactiviteiten** willen afschalen. Tegelijkertijd betekent dit dat er meer **functiemenging** plaatsvindt, een ontwikkeling die in

intensief gebruikte gebieden - zoals glastuinbouwclusters - minder passend is dan in gemengde gebieden. Ook de landelijke beleidskaders zetten duidelijk in op **clustering** van **glastuinbouw** in afgebakende gebieden.

- Er zijn **gemeenten** die **anders omgaan** met ruimte voor glastuinbouw en functiemenging dan Peel en Maas, zoals bijvoorbeeld gemeente Zaltbommel. Daar zijn nevenactiviteiten rondom agrarische bedrijven toegestaan als ze passen binnen de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteiten van gebieden en plaatsvinden binnen bestaande bebouwing, met enkele uitzonderingen zoals een theetuin of kleinschalig kamperen [16]. In het buitengebied van de gemeente Peel en Maas zijn ook nevenactiviteiten toegestaan, maar in concentratiegebieden zijn deze mogelijkheden zeer beperkt.
- Richting de toekomst zou het kunnen dat meer ondernemers hun bedrijfsactiviteiten willen verbreden, omdat de druk op verduurzaming toeneemt en dit gevolgen heeft voor het huidige verdienmodel. In de gespreksrondes zal bij ondernemers gepolst worden of zij verbreding overwegen. Het beeld dat hieruit ontstaat levert belangrijke informatie op over het al dan niet wijzigen van de bestaande ontwikkelgebieden.

2.7 Transformatie naar burgerwoningen

Trends en ontwikkelingen en hun impact

- Met de complexe opgaven die op het buitengebied afkomen lijken kansen te ontstaan voor **nieuwe** vormen van **ruimtegebruik** in het buitengebied, zoals **wonen**. We zien dat provincies en gemeenten nadenken over **verruiming** van beleid om bijvoorbeeld wonen in het buitengebied mogelijk te maken. Wonen kent belangrijke koppelkansen met het versterken van de leefbaarheid in het buitengebied. Het is een kans voor het verstevigen van het draagvlak voor voorzieningen, voor collectiviteit, gebundelde programma's op een woonlocatie (zorg, ontmoeting, educatie e.d.), maar ook voor het behoud van vitale gemeenschappen in het buitengebied [24].
- In de gemeente Peel en Maas is het conform het bestemmingsplan, zoals eerder genoemd, **niet toegestaan** om in de ontwikkelgebieden glastuinbouw te **herbestemmen** naar een **woonfunctie** [5]. Woonbestemmingen kunnen de (agrarische) **ontwikkelingen** in het buitengebied **belemmeren** en dit wordt op dit moment niet wenselijk gevonden. Het argument daarbij is dat de woonkwaliteit in een ontwikkelgebied glastuinbouw laag is [5].
- Bij verdere clustering en intensivering van glastuinbouw in glastuinbouwclusters - zoals nu voorgesteld wordt in de Voorontwerp Nota Ruimte, maar ook in provinciaal beleid - is het de vraag of een **woonfunctie** in deze gebieden past. Wonen en glastuinbouw gezamenlijk kunnen vraagstukken als milieudruk, overlast door verkeersbewegingen opwerpen. Tegelijkertijd zijn er de afgelopen jaren

diverse aanvragen bij de gemeente Peel en Maas gedaan om een herbestemming naar een woonfunctie mogelijk te maken. De gemeente **signaleert** dat het een probleem is voor eigenaren van agrarische woningen en wil op basis van dit herijkingstraject en de wensen die de gebruikers in de ontwikkelgebieden aandragen opnieuw afwegen of er meer **functiemenging** gewenst is.

- In veel glastuinbouwclusters/concentratiegebieden die we in **andere gemeenten** kennen is woningbouw - net als in Peel en Maas - geen onderdeel van de 'functiemix'. In een aantal gemeenten (Pijnacker-Nootdorp en Westland) wordt aanvullend gestuurd op het uitplaatsen van (bedrijfs)woningen in deze gebieden, omdat de gemeentelijke visie hier is dat woningen niet passend zijn of omdat er behoefte is aan een betere ruimtelijke relatie tussen de dorpen en glastuinbouw en een efficiëntere glastuinbouw [17, 18]. In de gemeente Zaltbommel is verschil gemaakt tussen intensiveringsgebieden - hier is nieuwvestiging en uitbreiding van bedrijven mogelijk - en extensiveringsgebieden - hier is geen nieuwvestiging toegestaan en bestaande bedrijven mogen eenmaal uitbreiden. In deze tweede categorie mag **woningbouw** wél worden ingezet om herstructureringsdoelen te realiseren. Voorwaarde is dat de woningbouw bijdraagt aan grondmobiliteit [16].

3. Conclusies

Op basis van de onderzochte beleidskaders, trends en ontwikkelingen zien we dat een aantal aspecten/factoren van belang (kunnen) zijn als argument om de bestaande kaders voor de ontwikkelgebieden glastuinbouw in Peel en Maas te herijken en eventueel te herbegrenzen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als deze kaders, trends of ontwikkelingen het toekomstperspectief in een specifiek ontwikkelgebied (drastisch) beperken of omdat bepaalde ruimtevragen hier juist kansrijk of bepalend zijn. Bij een aantal kaders, trends of ontwikkelingen is meer actuele informatie nodig om verderop in het traject te bepalen of dit daadwerkelijk tot herijking of herbegrenzing leidt. De gespreksrondes, de sessie met de mede-overheden en stakeholders en de input vanuit de projectgroep+ zijn hierbij van cruciaal belang.

De volgende aspecten/factoren kunnen van belang zijn bij de herijking en eventuele herbegrenzing van de ontwikkelgebieden glastuinbouw:

- Wanneer het landelijke, provinciale, regionale en lokale beleid naast elkaar wordt gelegd, worden **twee** verschillende **ontwikkelrichtingen** zichtbaar. Enerzijds wordt er - vanuit het beperken van de milieudruk en aansluiting op duurzame energienetwerken - ingezet op verdere **clustering** van glastuinbouw in nationaal en provinciaal beleid. Anderzijds wordt er - gezien de veranderingen in het buitengebied, waar steeds meer ruimtevragers een plek zoeken en de landbouw sterk in verandering is - ingezet op meer **functiemenging** en **verbinding** tussen

verschillende functies. Om het uiteindelijke advies voor herijking op te stellen is de opbrengst van de gespreksronde van groot belang. Welke ontwikkelwensen zijn er, zowel vanuit huidige glastuinbouwondernemers als overige gebruikers in de ontwikkelgebieden? Op welke functies heeft deze ontwikkelwens betrekking: gaat het dan ook om **nieuwe functies** zoals bijvoorbeeld recreatie, wonen of andere typen bedrijvigheid? Vragen deze functies om meer **ruimte** in het buitengebied en zijn er argumenten denkbaar om die ruimte te willen bieden als gemeente?

- In aanvulling op de vorige conclusie en in het licht van het verdelen van schaarse ruimte in het buitengebied, kan het wenselijk zijn om in de toekomstige ontwikkelgebieden glas te gaan werken met een **zonering**. Hierbinnen kan onderscheid gemaakt worden tussen intensief en extensief gebruik, waarbij binnen de tweede categorie ruimte is voor andere functies, zoals wonen, recreatie of andere bedrijvigheid.
- De kansrijkheid van enerzijds een potentiële **aantakking** op de **Delta Rhine Corridor** voor afname van **waterstof** en anderzijds het opzetten van één of meerdere **collectieve warmtenetten** zijn bepalend voor de toekomstbestendigheid van alle ontwikkelgebieden. De sector moet in 2040 immers klimaatneutraal zijn. Hier is meer informatie voor nodig, onder andere over de recente en snel veranderende ontwikkelingen rondom het boren naar aardwarmte in relatie tot de aanwezige (actieve) breuken in de regio. Tot slot wordt via de gespreksronde opgehaald bij ondernemers in hoeverre zij kansen zien voor het gezamenlijk opwekken van duurzame energie.
- De benodigde **huisvesting** van arbeidskrachten die werkzaam zijn in de glastuinbouwsector neemt **ruimte** in beslag rondom de glastuinbouwlocaties in de ontwikkelgebieden. Tegelijkertijd is degelijke **huisvesting** voor arbeidskrachten een belangrijke voorwaarde om arbeidskrachten aan te **trekken** en te **binden** aan de bedrijven. Waar en onder welke voorwaarden zijn daarbij belangrijke vragen en kunnen op basis van de gespreksrondes verder worden beantwoord. Dit wordt bovendien afgewogen tegen de andere benoemde ontwikkelingen waar de glastuinbouw mee te maken heeft, om zo tot een totaalafweging te komen voor de beleidskaders glastuinbouw.
- Het incorporeren van **groenblauwe structuren** - in het kader van water en bodem sturend -, het opvangen van water en andere klimaatadaptieve maatregelen kosten meer ruimte op individuele kavels en in de ontwikkelgebieden als geheel. Hetzelfde geldt voor **ruimte** om op het bedrijf **duurzame energie** op te wekken, bijvoorbeeld via kleine windmolens of een zonneveld. De benodigde ruimte hiervoor is een aspect dat wordt uitgevraagd in de gespreksrondes en zal meewegen bij de herijking en herbegrenzing van de ontwikkelgebieden.
- Tot slot is het vanuit de beschreven landschappelijke kwaliteiten in de Omgevingsvisie Peel en Maas en het Ruimtelijk Kwaliteitskader Peel en Maas (i.o.) voor de verschillende ontwikkelgebieden denkbaar dat glastuinbouw - of de verdere ontwikkeling/uitbreiding daarvan - passend of minder passend is.

Waardevolle elementen zoals open zichtlijnen, laagten in het rivierterrassenlandschap of cultuurhistorisch waardevolle elementen als bolle akkers worden afgewogen tegen de genoemde ruimtelijke (energie, water) en sociaal-economische (arbeidsmarkt, robotisering) opgaven, om uiteindelijk te kunnen bepalen hoe toekomstbestendig de glastuinbouw per ontwikkelgebied is.

4. Geraadpleegde bronnenlijst

[1] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2024). Voorontwerp Nota Ruimte. Bron:

<https://open.overheid.nl/documenten/15f91cbd-8b38-47e7-a036-5f8f4310e886/file>.

[2] Ministeries van LNV, Klimaat en Energie, Financiën, Glastuinbouw Nederland en Stichting Greenports Nederland (2022). Convenant Energietransitie Glastuinbouw 2022-2030. Bron:

<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-2b15b6c2504f87d0fcd6bf3e80bcbf94c7455830/pdf>.

[3] Rijksoverheid (2024). Dashboard Klimaatbeleid: glastuinbouw. Bron:

<https://dashboardklimaatbeleid.nl/mosaic/mosaic/glastuinbouw-2#:~:text=CO%E2%82%82%2Dheffing%20glastuinbouw%3A%20per%201, van%20een%20tariefstudie%20opnieuw%20herijkt>.

[4] Provincie Limburg. (2021). Omgevingsvisie Limburg.

<https://www.limburg.nl/onderwerpen/omgeving/omgevingsvisie/omgevingsvisie/>

[5] Gemeente Peel en Maas. (2011). Structuurvisie intensieve veehouderij en glastuinbouw buitengebied gemeente Peel en Maas

[6] Smit, P. (2023) Energiemonitor van de Nederlandse glastuinbouw 2022. Wageningen, Wageningen University and Research. Rapport 2023-138.

<https://edepot.wur.nl/641047#:~:text=De%20Energiemonitor%20van%20de%20Nederlandse, van%20de%20unieke%20langjarige%20reeks>.

[7] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2022). Kamerbrief Water en Bodem sturend.

<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-c35e65eba0903d738ae26dab222462337b0d8de7/pdf>

[8] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Trotse werkgevers, gedreven werknemers.

<https://www.glastuinbouwnederland.nl/arbeid/personeelsbeleid/internationale-arbeid/#:~:text=Jaarlijks%20werken%20in%20de%20glastuinbouw,het%20productieproces%20in%20de%20kas>.

- [9] Gemeente Peel en Maas. (2023). Beleid huisvesting arbeidsmigranten 2021.
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR657504/2>.
- [10] Rabobank. (2022). Gebruik van robots en kunstmatige intelligentie in de glastuinbouw: stap voor stap de vruchten plukken.
https://research.rabobank.com/far/en/documents/169457_Rabobank_Gebruik-van-robots-en-kunstmatige-intelligentie-in-de-glastuinbouw_VanRijswijk_October2022.pdf
- [11] TNO. (2020). Robotisering in sectoren met zwaar werk: drijfveren, effecten en uitdagingen.
<https://fysiekebelasting.tno.nl/wp-content/uploads/sites/6/2022/07/2020-TNO-Rapport-Robotisering-in-sectoren-met-zwaar-werk.pdf>
- [12] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Waterstof.
<https://www.glastuinbouwnederland.nl/energie/waterstof/>
- [13] Rijksoverheid. (2024). Nota over de toestand van 's rijks financiën.
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/begrotingen/2024/09/17/miljoenennota-2025/Miljoenennota%202025.pdf>
- [14] Kerncijfers gastvrijheidseconomie najaar 2023 / voorjaar 2024.
https://www.nbtc.nl/nl/site/download/kerncijfers-gastvrijheidseconomie_najaar-2023voorjaar-2024?disposition=inline
- [15] Toeristisch Recreatief Platform Peel en Maas (2023). Horeca, recreatie en toerisme: Voedingsbodem voor het goeie leven in Peel en Maas.
- [16] Gemeente Zaltbommel. (2011). Ontwerp Structuurvisie Buitengebied.
<https://www.commissiemer.nl/projectdocumenten/00002106.pdf>
- [17] Gemeente Pijnacker-Nootdorp. (2018). Uitnodigende ruimtelijk ordening: integrale ruimtelijke beleidsregels Pijnacker-Nootdorp.
<https://openpdc.pijnacker-nootdorp.nl/wp-content/uploads/2023/01/T-Nota-Uitnodigende-Ruimtelijke-Ordening.pdf>
- [18] Gemeente Westland. (2020). Structuurvisie Driesprong: een duurzame leefomgeving voor Heulenaars.
https://www.gemeentewestland.nl/fileadmin/Gemeente_Westland/site_assets/In_de_gemeente/Projecten/Kwintsheul/De_Driesprong/Driesprong-structuurvisie_toegankelijk.pdf

[19] Pekkeriet, E. Splinter, G. (2020). Arbeid in de toekomst; inzicht in arbeid en goed werkgeverschap in de tuinbouw. Wageningen, Wageningen University & Research. Rapport 2020-002. <https://edepot.wur.nl/511027>

[20] Gemeente Peel en Maas. (2014). Bestemmingsplan buitengebied Peel en Maas. <https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/documenten/NL-IMRO-1894-BPL0048-VG03-2/regels?regelsandere=regels&bestuurslaag=gemeente&locatie-stelsel=RD&locatie-x=197856&locatie-y=371529>

[21] Provincie Limburg. (z.d.). Droogte. <https://www.limburg.nl/onderwerpen/water/droogte/>

[22] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Waterzuiveringsplicht. <https://www.glastuinbouwnederland.nl/water/zuiveringsplicht/>

[23] Glastuinbouw Nederland. (2023). Online handelsplatform Warmte Netwerk Westland: de eerste tests zijn gedaan. <https://www.glastuinbouwnederland.nl/regio/zuid-holland/westland/category/Warmtenet-910/>

[24] RUIMTEVOLK. (2024). Wonen in het Gelderse buitengebied: Beleidsverkenning naar de koppelkansen tussen de woon- en buitengebiedopgave(n) en de mogelijke provinciale rolname. <https://docwijs.gelderland.nl/bijlagen/35da0000-5601-0050-23ad-08dc9a9b19e4?werkongevingId=01f00000-5601-0050-9f1b-08d8bc80dd3a>

[25] Glastuinbouw Nederland. (z.d.). Wat is aardwarmte. <https://www.glastuinbouwnederland.nl/publiek/home/glastuinbouw/wat-is-glastuinbouw/aardwarmte/#:~:text=Wat%20is%20aardwarmte%3Fterug%20de%20grond%20in%20geopmpt.>

[26] Geothermie Nederland. (z.d.). Locaties op de kaart. <https://geothermie.nl/geothermie/locaties-op-kaart/>

[27] Regio Noord-Limburg (2019). Investeringsagenda Noord-Limburg.

[28] Trendsportal Mobiliteit en Logistiek (2023). Halfjaarrapportage 2023.

[29] Gemeente Peel en Maas. (2022). Omgevingsvisie Peel en Maas. <https://www.omgevingsvisiepeelenmaas.nl/omgevingsvisie-peel-en-maas/home>

- [30] Regio Noord-Limburg (2020). Regiovisie Noord-Limburg 2040. Bron:
<https://rn-l.nl/assets/files/Regiovisie-Noord-Limburg.pdf>.
- [31] Regio Noord-Limburg (2018). Regionaal Ruimtelijk Kwaliteitskader - landelijk gebied Noord-Limburg. Bron:
<https://gemeenteraad.venlo.nl/Documenten/039-bijl2-Regionaal-Ruimtelijk-Kwaliteitskader.pdf>.
- [32] Rijksoverheid. (2024). Regeerprogramma.
<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f525d4046079b0beabc6f897f79045ccf2246e08/pdf>
- [33] Rijksoverheid. (2019). Klimaatakkoord.
<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-7f383713-bf88-451d-a652-fbd0b1254c06/pdf>
- [34] Eerste Kamer der Staten-Generaal. (2023). Wet fiscale Klimaatmaatregelen glastuinbouw. https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/36426_wet_fiscale
- [35] Informatiepunt Leefomgeving. (z.d.). Kaderrichtlijn Water.
[https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/#:~:text=De%20Kaderrichtlijn%20Water%20\(KRW\)%20is,toestand%20uiterlijk%20in%202027%20realiseren](https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/#:~:text=De%20Kaderrichtlijn%20Water%20(KRW)%20is,toestand%20uiterlijk%20in%202027%20realiseren).
- [36] Informatiepunt leefomgeving. (z.d.). De Kaderrichtlijn Water in Nederland.
<https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/kaderrichtlijn-water-nederland/>
- [37] Informatiepunt Leefomgeving. (z.d.). Stroomgebiedbeheerplannen.
<https://iplo.nl/thema/water/oppervlaktewater/kaderrichtlijn-water/stroomgebiedbeheerplannen/>
- [38] Internationale Maascommissie (2022). Overkoepelend deel van het beheerplan voor het internationale stroomgebiedsdistrict van de Maas, 3e cyclus van de Kaderrichtlijn Water (2022-2027).
https://www.meuse-maas.be/CIM/media/PUBLICATION-PFPG-mars-2022/PFPG_Mars22_Maqua_21_14def_n.pdf
- [39] Regio Noord-Limburg (2020). Regiovisie Noord-Limburg 2040.
<https://rn-l.nl/assets/files/Regiovisie-Noord-Limburg.pdf>

Samenvatting individuele keukentafelgesprekken glastuinbouw Peel en Maas

december 2024 - januari 2025

Introductie

De gemeente Peel en Maas kent op dit moment zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw: Egchel, Kaumeshoek, Kievit, Platveld, Siberië, Tangbroek en Vlasrooth. In december 2024 en januari 2025 sprak RUIMTEVOLK met 21 glastuinbouw-ondernemers in deze ontwikkelgebieden, in het kader van de herijking van het gemeentelijke beleid rondom de glastuinbouw. Deze gesprekken vormden een aanvulling op de enquête die onder alle glastuinbouwers in de zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw is uitgezet. Tijdens de (deels fysieke, deels digitale) keukentafelgesprekken zijn ondernemers bevraagd over de toekomstplannen van het bedrijf en de verschillende ontwikkelingen die op de glastuinbouwsector afkomen, zoals de energietransitie, de wateropgave, meer circulair werken, de krapte op de arbeidsmarkt en andere ontwikkelingen die de ondernemers naar voren brachten.

De opbrengst van deze gesprekken is in dit verslag anoniem en vervolgens thematisch en op hoofdlijnen weergegeven.

Per gebied is een evenredig aantal ondernemers benaderd voor een keukentafelgesprek, om zo een goede afspiegeling van de sector in de gemeente in beeld te brengen. In de praktijk is dit door verschillende omstandigheden niet altijd volledig gelukt.

Huidige situatie glastuinbouwbedrijven Peel en Maas

De gemeente Peel en Maas kent zoals eerder genoemd zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw. Deze ontwikkelgebieden zijn opgedeeld in primaire en secundaire ontwikkelgebieden. In de primaire ontwikkelgebieden - De Kievit, Platveld, Siberië en Tangbroek - is zowel nieuwvestiging als uitbreiding toegestaan. In de secundaire ontwikkelgebieden - Egchel, Kaumeshoek en Vlasrooth - is enkel uitbreiding van bedrijven toegestaan. In de ontwikkelgebieden is een grote verscheidenheid aan glastuinbouwbedrijven te vinden, zowel qua grootte als qua type teelten. De bedrijven die we spraken, telen met name glasgroenten en zachtfruit. Ook spraken we met bedrijven in de sierteelt en bedrijven die in de opkweek actief zijn.

Toekomstplannen

- Het overgrote deel van de ondernemers zet het bedrijf voort.
- Circa twee derde van de geïnterviewde ondernemers geeft aan het bedrijf te willen uitbreiden. Per bedrijf is het wisselend hoe concreet deze plannen zijn. Een veelgenoemde reden voor uitbreiding is de trend van schaalvergroting in de glastuinbouw. Om mee te kunnen blijven doen en concurrerend te zijn is het voor ondernemers belangrijk om te groeien in het aantal hectare glas.
- Er spelen een aantal ontwikkelingen die het uitbreiden op dit moment lastig maken. Ondernemers lopen aan tegen de beperkingen als gevolg van netcongestie. Op dit moment is het voor de ondernemers die we spraken niet mogelijk om een nieuwe aansluiting op het elektriciteitsnet te krijgen, of om een huidige aansluiting te verzwaren. Dit is een probleem dat in heel Nederland speelt. Daarom is het nu niet mogelijk om uit te breiden op een locatie waar nog geen of geen passende aansluiting op het net is. Dit betekent voor sommige ondernemers dat zij hun uitbreidingsplannen tijdelijk 'on hold' zetten.
- Een groot deel van de ondernemers ziet kansen in het clusteren van bedrijven in een aantal ontwikkelgebieden, waardoor zij kunnen samenwerken op het gebied van energie, water en mogelijk ook huisvesting. Een aantal andere ondernemers, met name actief in de opkweek of ziektegevoelige teelten, ziet dit minder zitten. De nabijheid van andere bedrijven levert een risico op ziekten of plagen op.

Energieopgave

- De energieopgave is een van de grootste opgaven die op de glastuinbouw in de gemeente Peel en Maas afkomt, zo geeft het merendeel van de ondernemers aan.
- Ze benoemen dat het in deze gemeente lastiger is om te verduurzamen. Er zijn minder mogelijkheden voor de opwekking van duurzame energie; zo is geothermie niet mogelijk vanwege de aanwezigheid van de Peelrandbreuk en windenergie is minder rendabel dan langs de kust.
- Er zijn wisselende geluiden over de kansrijkheid van verschillende energiebronnen - denk aan waterstof, biomassa, geothermie e.d. - maar de gemene deler is wel dat uitsluitend daarover bepalend is om toekomstplannen van het bedrijf vast te kunnen zetten.
- Anderzijds is het op dit moment voor ondernemers niet mogelijk om een nieuwe aansluiting op het stroomnet te krijgen of een bestaande aansluiting te verzwaren - zie ook kopje 'Toekomstplannen'. Ondernemers geven aan dat ze daardoor klem komen te zitten. Het is niet mogelijk om het bedrijf te elektrificeren en daarmee verder te verduurzamen.
- De stijgende energiekosten baren alle ondernemers zorgen, in het bijzonder de ondernemers met warme teelten.
- Ondernemers (met name in de warme teelten) geven aan dat ze met de stijgende energieprijzen in de toekomst mogelijk anders moeten gaan telen (bijvoorbeeld niet meer jaarrond), of moeten omschakelen naar een koude teelt om rendabel te blijven
- In een aantal gesprekken met ondernemers komt naar voren dat het clusteren van bedrijven in ontwikkelgebieden - zoals bijvoorbeeld Siberië - kansen biedt rondom de energieopgave.

Arbeidsmarkt en huisvesting

- Het tekort aan arbeidskrachten wordt door een deel van de bedrijven herkend. Deze bedrijven geven aan dat het lastiger wordt om voldoende arbeidskrachten voor het seizoenswerk te vinden.
- Met name de grotere bedrijven herkennen het tekort aan arbeidskrachten minder. Zij geven wel aan dat huisvesting een belangrijke voorwaarde is om werknemers te vinden en te binden.
- Ondernemers zien daarnaast ook een tekort aan opgeleid personeel voor de leidinggevende en technische werkzaamheden ontstaan. Het aantal studenten op MBO-opleidingen gericht op de tuinbouw neemt af.
- Ook komt in de gesprekken naar voren dat veel bedrijven die geen huisvesting hebben bij het bedrijf dit wel graag zouden willen. Het realiseren van huisvesting op locatie kan bijdragen aan betere werkomstandigheden voor de werknemers, er is meer toezicht en de ondernemers hebben graag zelf de verantwoordelijkheid in plaats van uitbesteding aan bijvoorbeeld een uitzendbureau. De reden dat huisvesting niet van de grond komt, blijkt in een groot deel van de gesprekken samen te hangen met het huidige gemeentelijke beleid. Op dit moment mag het aantal arbeidsmigranten dat wordt gehuisvest niet meer dan 10% van het aantal inwoners van de gemeente bedragen. Er worden daarom nu geen nieuwe vergunningen afgegeven. Ondernemers zouden hierin graag meer flexibiliteit zien en zien dit als belangrijke randvoorwaarde voor de toekomstbestendigheid van de sector.

Robotisering

- Binnen de bedrijfsprocessen wordt automatisering tot op zekere hoogte toegepast: denk aan het inpakken of sorteren van planten of glasgroenten.
- Een klein aantal bedrijven in de gemeente heeft onderzoek gedaan of meegedaan aan onderzoek naar robotisering, omdat het potentieel kansrijk kan zijn voor de toekomst. Een groot deel van de ondernemers geeft aan dat robotisering met name kansrijk kan zijn om een deel van de zware of repetitieve werkzaamheden uit te voeren.
- De robotisering van het teeltproces (zoals planten en oogsten) wordt nog niet toegepast bij de ondernemers die wij gesproken hebben. Ondernemers geven aan dat de robots dit nog niet kunnen, zeker bij kwetsbare teelten, zoals aardbeien. Daarnaast gaat de ontwikkeling zo snel, dat het ook gunstig kan zijn om de ontwikkelingen nog af te wachten.
- Bovendien vraagt het aanschaffen van robots om grote investeringen die (een deel van de) bedrijven in een relatief korte, maar intensieve piekperiode moeten terugverdienen. Dit maakt dat deze robots pas op zeer lange termijn rendabel zijn.

- Alle ondernemers waarmee we spraken concluderen dat het volledig robotiseren van het teeltproces nog ver weg is. De komende vijf tot tien jaar zullen er volgens hen nog arbeidskrachten nodig zijn voor het fysieke werk in de kassen.
- Een kanttekening op het gebied van robotisering is dat de werkzaamheden voor medewerkers er anders uit gaan zien in een (deels) gerobotiseerde kas. Er zal daarmee meer behoefte ontstaan aan technisch geschoold personeel dat met deze robots om kan gaan (bijvoorbeeld programmeren en storingen verhelpen). Op dit moment is er al een tekort aan dit type personeel.

Water en bodem sturend

- Ondernemers ervaren over het algemeen weinig problemen met betrekking tot tekorten aan water. De meeste bedrijven kunnen grondwater oppompen en geven aan dat het grondwater ook in de warmere zomers goed beschikbaar is. Veel bedrijven hebben een waterbassin van voldoende omvang - ook richting de toekomst - en sommige ondernemers hebben systemen aangelegd waarbij het water gereinigd en hergebruikt kan worden (bijvoorbeeld door middel van een helofytenfilter).
- In ontwikkelgebied Siberië werken ondernemers aan een gezamenlijke manier om het water te zuiveren. Op dit moment schrijft regelgeving voor dat het water op het eigen bedrijf gezuiverd moet worden; dit mag niet op gebiedsniveau. Innovatieve samenwerkingen als deze worden door deze regelgeving bemoeilijkt.
- Een aantal ondernemers stipt in de gesprekken aan dat het lastig is dat er steeds meer bestrijdingsmiddelen verboden worden, maar dat er tegelijkertijd weinig alternatieve middelen beschikbaar of toegestaan zijn.
- Voor de opkweek kan het veranderende klimaat - vooral de toenemende hitte - een uitdaging zijn. De kleine plantjes kunnen slecht tegen te warme omstandigheden en ervaren dan stress. Dit komt de kwaliteit van het product niet ten goede.

Belangrijkste thema's

- We vroegen ondernemers naar de belangrijkste thema's voor de toekomst. Ondernemers geven unaniem aan dat de energieopgave (netcongestie en onduidelijkheid over de meest kansrijke duurzame energiebron(nen)) en de arbeidsmarkt (in het bijzonder huisvesting van arbeidskrachten op locatie) de grootste opgaven zijn die op de glastuinbouw in de gemeente Peel en Maas afkomen.
- Omdat het verduurzamen in de gemeente Peel en Maas lastiger is ten opzichte van bijvoorbeeld het Westland, weten ondernemers nu nog niet waarop ze kunnen inzetten richting de toekomst. Deze onzekerheid zorgt ervoor dat een deel van de ondernemers wacht met een keuze. Door de netcongestie kan een deel van de ondernemers die wil uitbreiden dit nu niet doen. Een groot deel van de ondernemers loopt op de een of andere manier tegen de netcongestie aan of verwacht hier in de komende jaren mee te maken te krijgen. Bovendien staan er stijgende belastingen of nieuwe heffingen op stapel, waardoor ondernemers verwachten dat de kosten voor de energievoorziening verder zullen stijgen.

- Er zijn zeker de komende vijf tot tien jaar nog volop arbeidskrachten nodig die het fysieke werk in de kassen doen. Met een tekort aan arbeidskrachten bestaat het risico dat dit werk niet uitgevoerd kan worden. Huisvesting is een belangrijke randvoorwaarde om arbeidskrachten te vinden en te binden.

Overige aandachtspunten

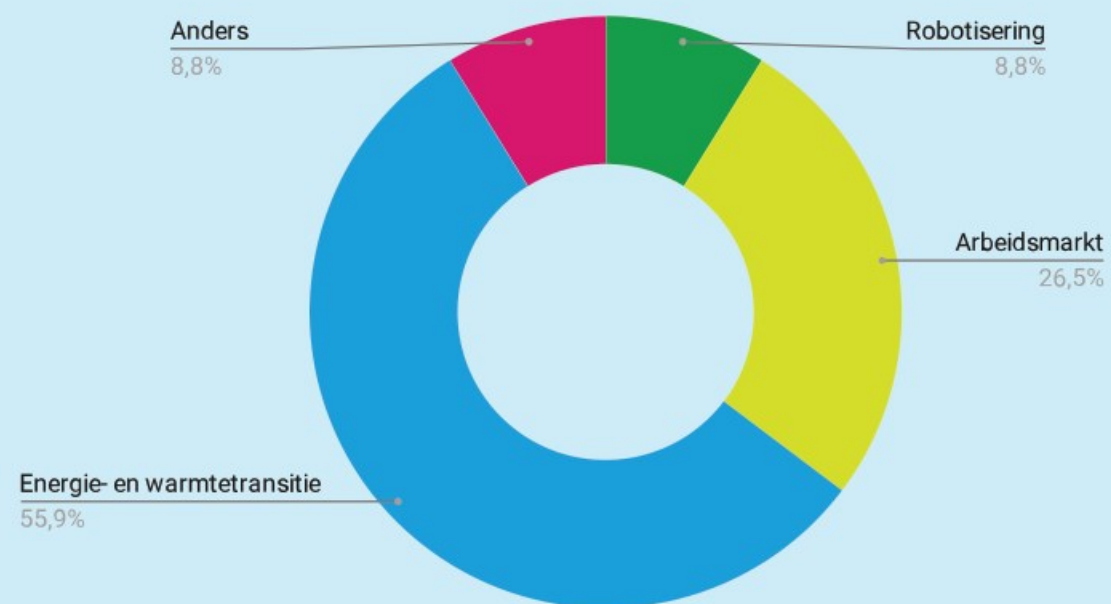
- Er was in de gesprekken ruimte voor ondernemers om ons overige thema's of aandachtspunten mee te geven. Meerdere ondernemers geven aan dat ze graag meer mogelijkheden zien voor uitbreiding. Er zou (beleids)ruimte moeten zijn en blijven voor ondernemers om uit te breiden. Met name omdat schaalvergroting essentieel is om mee te kunnen blijven doen in de toekomst.
- Ondernemers geven daarnaast aan dat de ruimte om te ondernemen steeds verder afneemt. Strenger wordende regelgeving en sturing van de overheid op thema's als water en energie, en het gebrek aan goede alternatieven, drukken op ondernemers. Een voorbeeld is het eerder genoemde terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen

OPBRENGST ENQUÊTE HERIJKING GLASTUINBOUWBELEID PEEL EN MAAS

Met een digitale enquête - die in november 2024 is verspreid onder alle glastuinbouwondernemers in de zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw in Peel en Maas - zijn ondernemers bevraagd over verschillende aspecten van hun bedrijf. Van toekomstplannen en opvolging, tot uitdagingen als de energietransitie, huisvesting van arbeidskrachten en verduurzaming. 63% van de benaderde bedrijven heeft de enquête ingevuld.

SPANNENDSTE OPGAVEN

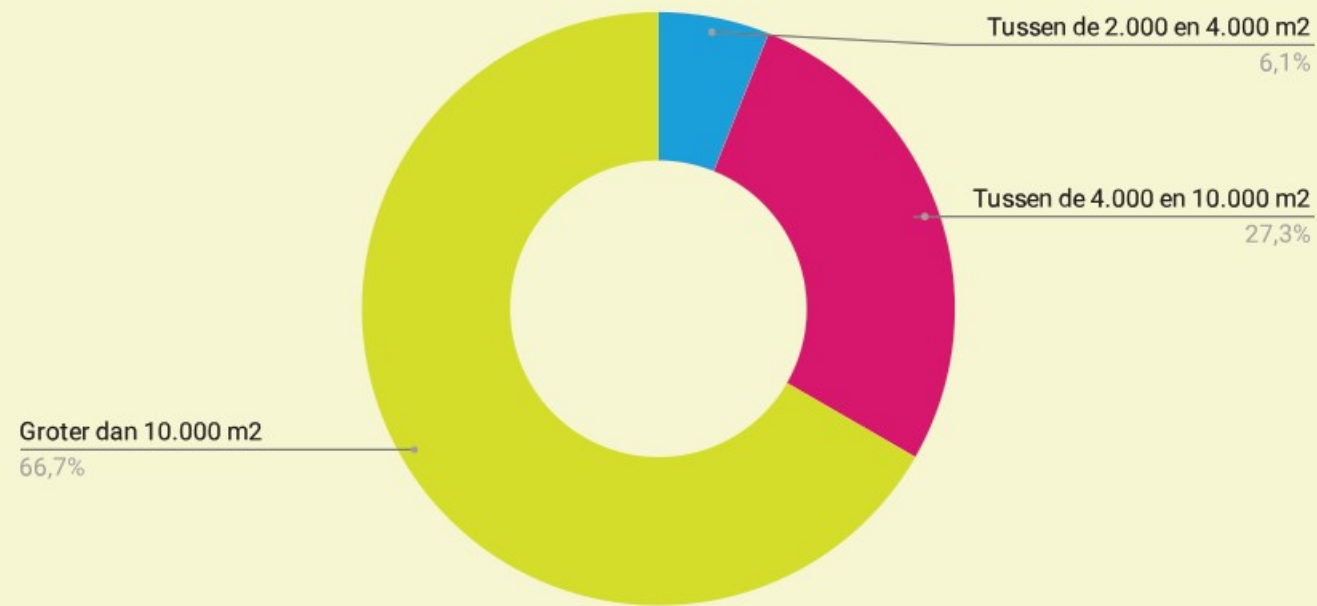
Als u nadenkt over alle onderwerpen en ontwikkelingen die in deze vragenlijst aan bod zijn gekomen, welke vindt u dan het meest spannend in relatie tot uw bedrijf?

Oppervlakte bedrijven

We zien de schaalvergroting in de glastuinbouw ook in de gemeente Peel en Maas sterk terug.

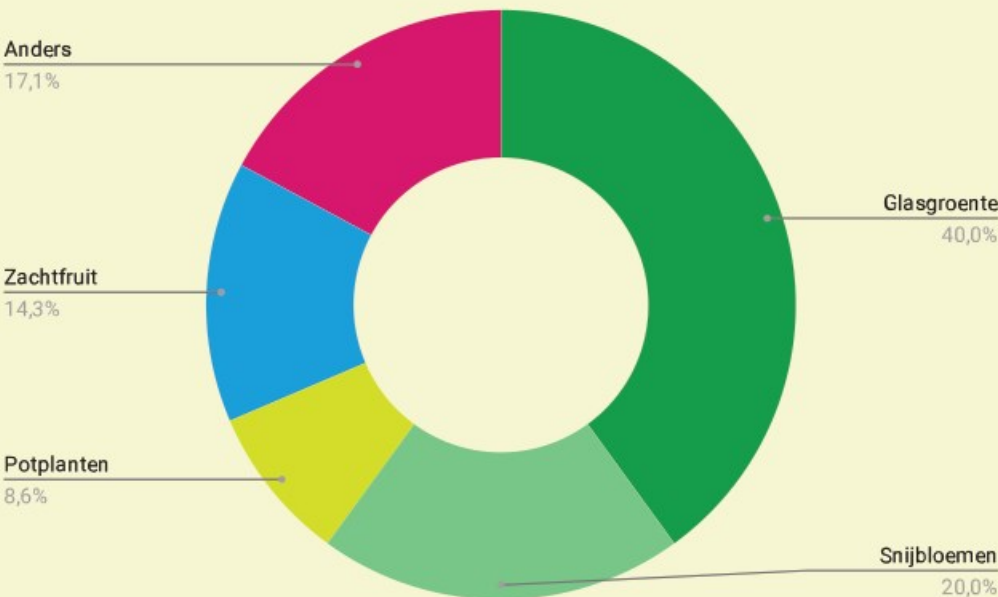
Hoe groot is uw glastuinbouwbedrijf in vierkante meters (m2) glasoppervlakt?

Teelt

Glasgroenten, zoals komkommers en tomaten, worden in de gemeente Peel en Maas het meest geteeld, gevolgd door snijbloemen en zachtfruit en in mindere mate potplanten. Daarnaast zijn er ondernemers met andere teelten zoals de opkweek van zaailingen, groenteplanten en perkgoed en boomkwekerijen.

Welk soort gewas(sen) teelt uw bedrijf?

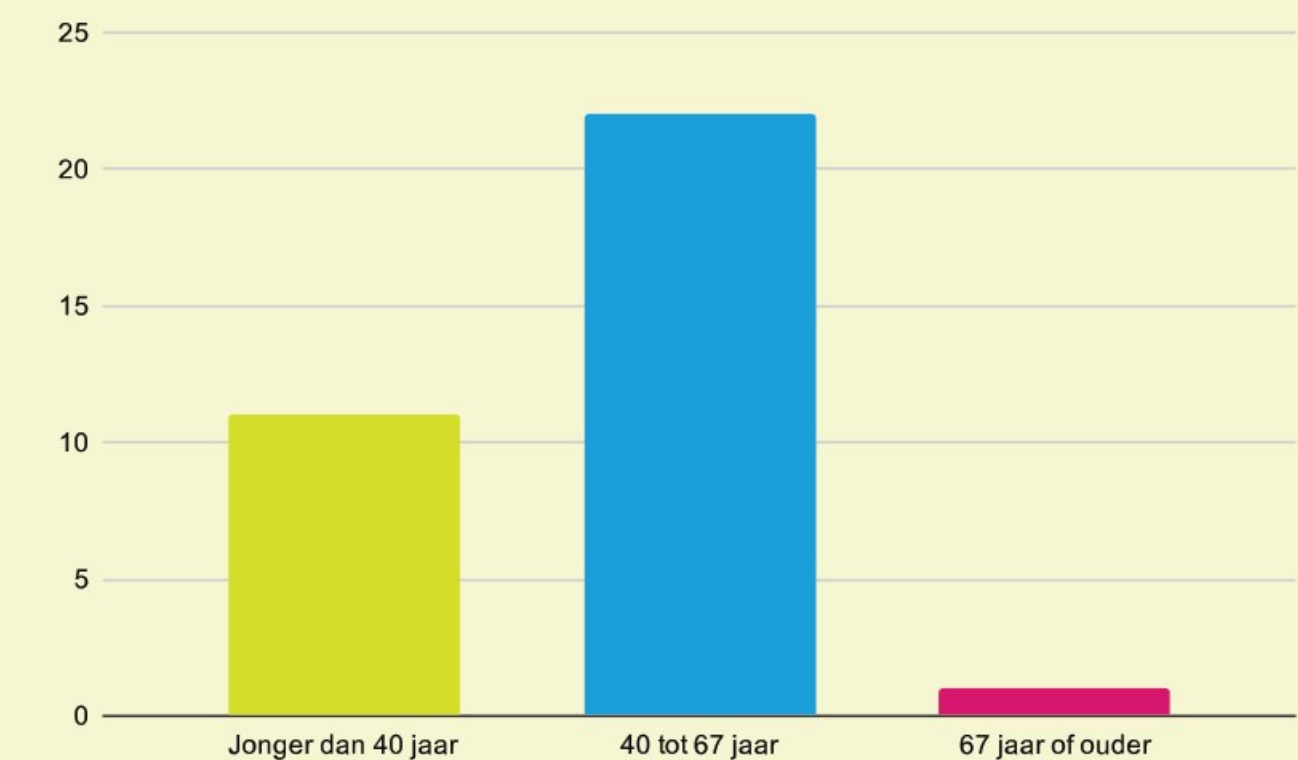

ALGEMEEN

Leeftijd van de eigenaar

De eigenaren van de bedrijven in de glastuinbouw zijn met name tussen de 40 en 67 jaar oud. Daarmee zal een deel van de ondernemers naar verwachting aan het nadenken zijn over een opvolger van het bedrijf.

Hoe oud is de eigenaar?

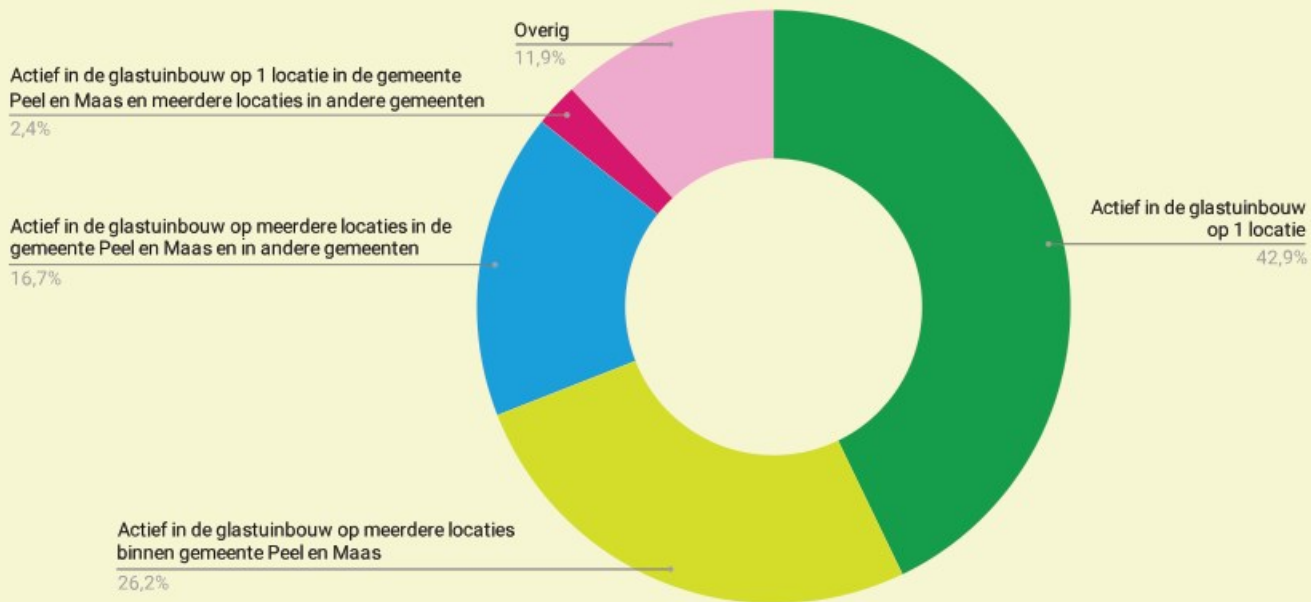

Situatie bedrijf en locatie

De meeste ondernemers in de ontwikkelgebieden zijn actief in de glastuinbouw op een locatie in de gemeente Peel en Maas. Ruim een kwart van de ondernemers heeft meerdere locaties binnen de gemeente. Een kleiner deel van de bedrijven is zowel in de gemeente Peel en Maas als in andere gemeenten actief. Deze bedrijven zijn met name in andere gemeenten in Noord-Brabant en Limburg actief.

Binnen de gemeente is bijna 30% van de bedrijven gevestigd op Tangbroek. 65% van de bedrijven is gevestigd op Tangbroek, Siberië en De Kievit. Vlasrooth is het kleinste ontwikkelgebied, waar slechts 2% van de bedrijven gevestigd is.

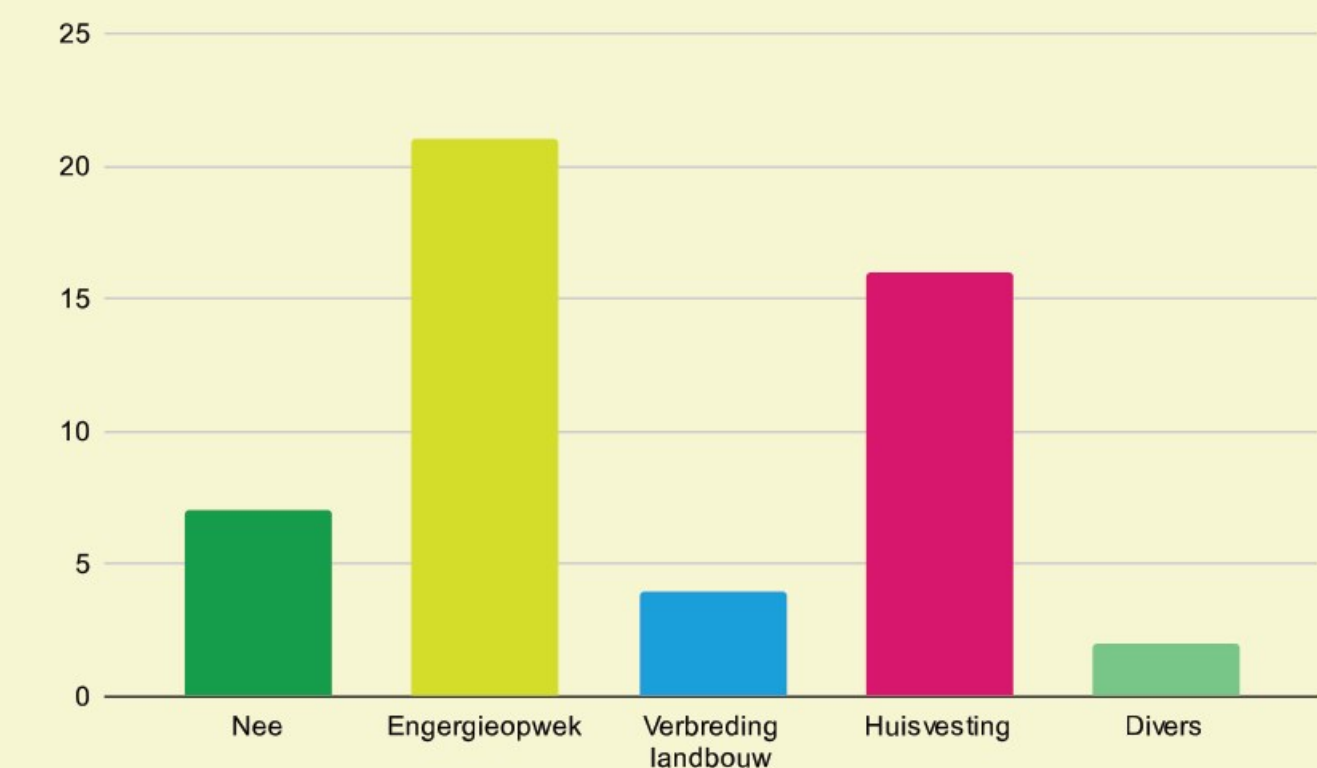
Wat is de huidige situatie van uw bedrijf?

Andere activiteiten

Een deel van de ondernemers ontplooit nog andere activiteiten naast enkel glastuinbouw. Met name energieopwek wordt vaak genoemd. Daarnaast heeft een aantal bedrijven huisvesting op de locatie.

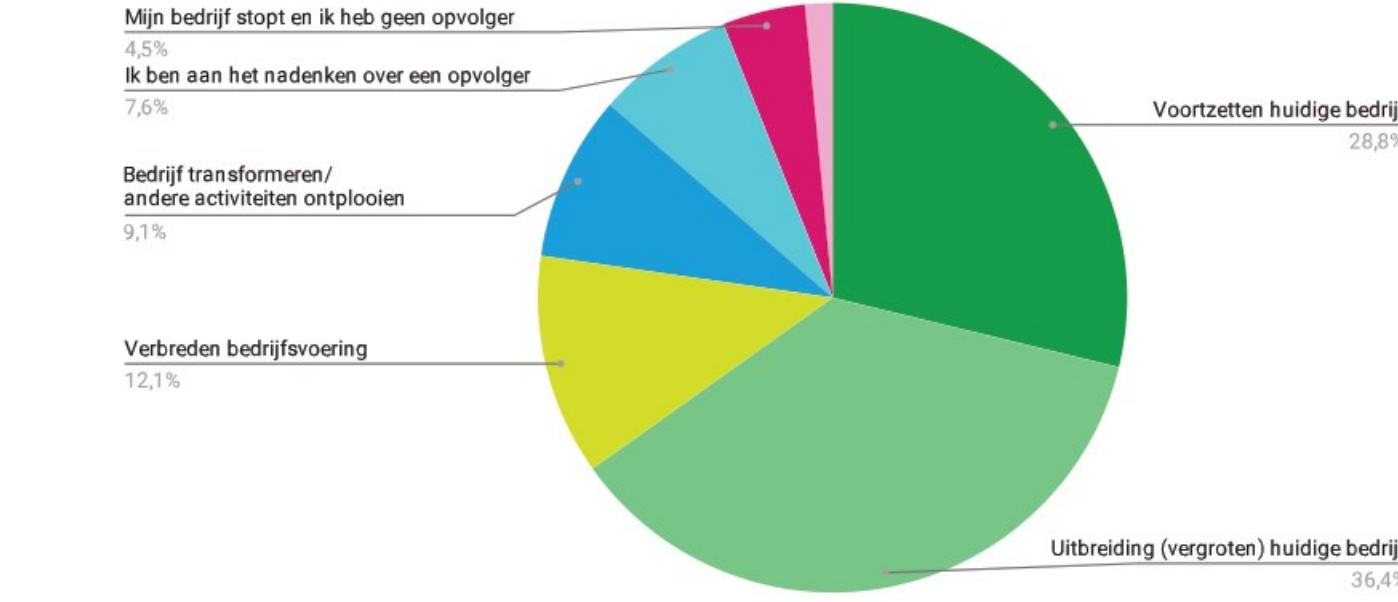
Voert u ook andere werkzaamheden uit op uw bedrijf?

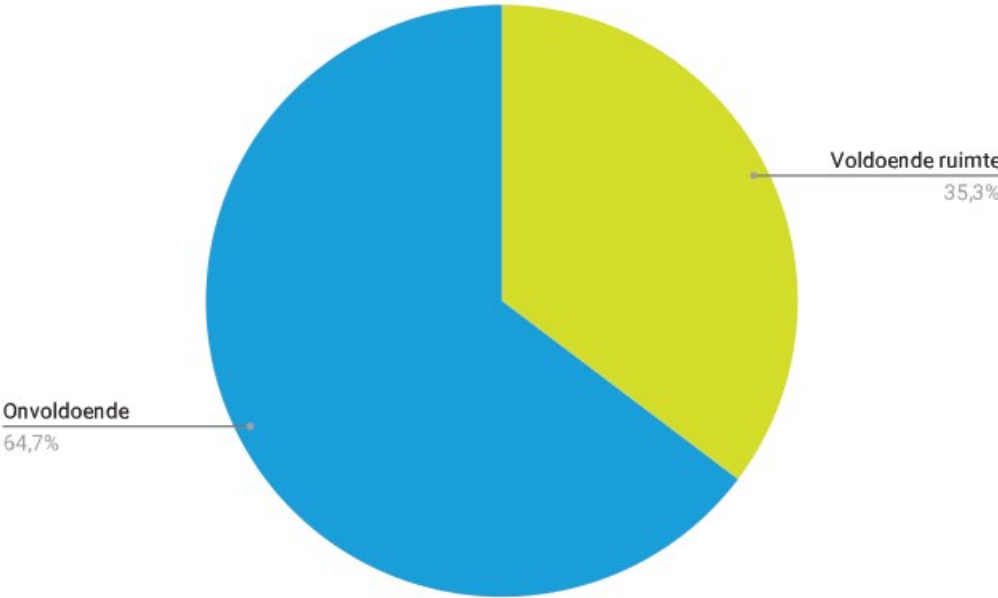
TOEKOMSTPLANNEN

65% van de ondernemers gaat verder met het bedrijf, in de huidige vorm of wil graag uitbreiden. 35% van hen geeft aan uit te willen breiden. Deze ruimte is met name nodig voor meer glas en het opwekken van duurzame energie. Bijna 65% van alle ondernemers die de enquête heeft ingevuld, geeft aan onvoldoende plek te hebben op het eigen perceel voor de toekomstplannen.

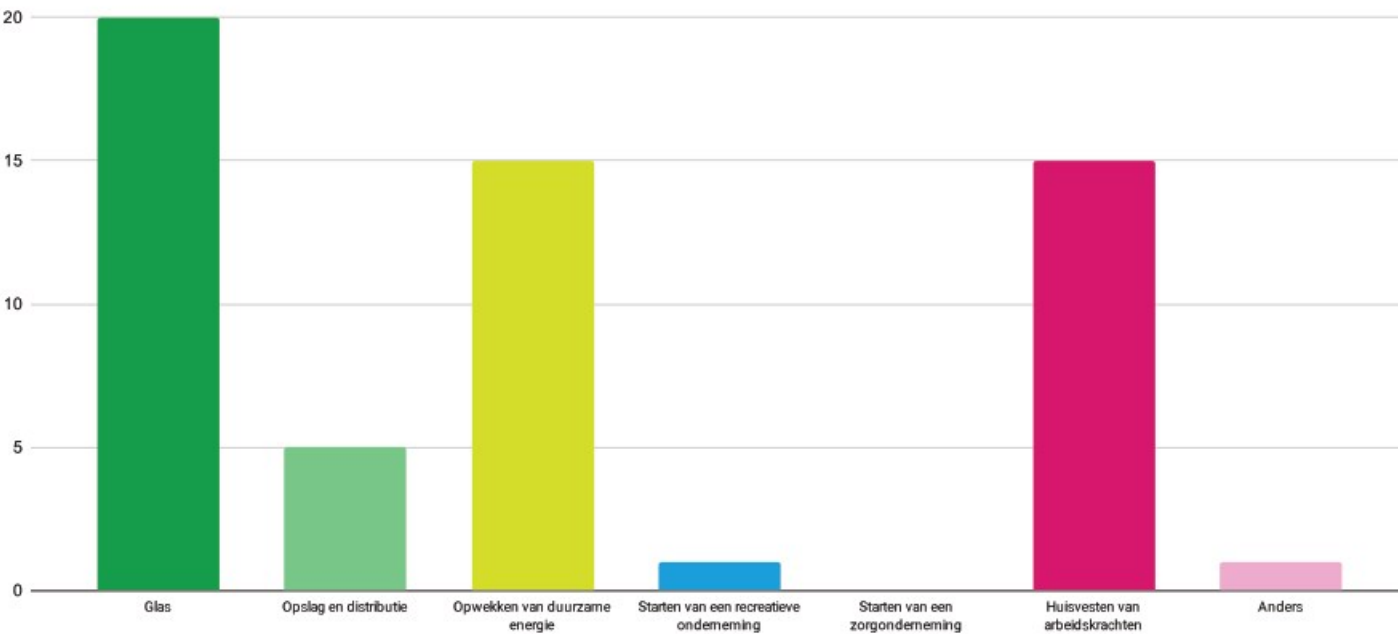
Wat zijn uw wensen voor de toekomst?

Heeft u of uw opvolger voldoende ruimte op uw perceel/percelen voor uw plannen?

Voor welke functies heeft u meer ruimte nodig?

ARBEIDSMARKT

Het tekort aan arbeidskrachten in de glastuinbouw wordt herkend door een meerderheid van de ondernemers. Ondernemers geven aan dat dit tekort aan arbeidskrachten een uitdaging is richting de toekomst: zonder personeel, geen bedrijf.

Er wordt meermaals genoemd dat het aanbieden van huisvesting aan werknemers op het bedrijf bijdraagt aan het binden van voldoende buitenlandse arbeidskrachten richting de toekomst. Bedrijven kunnen arbeidskrachten hiermee betere arbeids- en leefomstandigheden bieden.

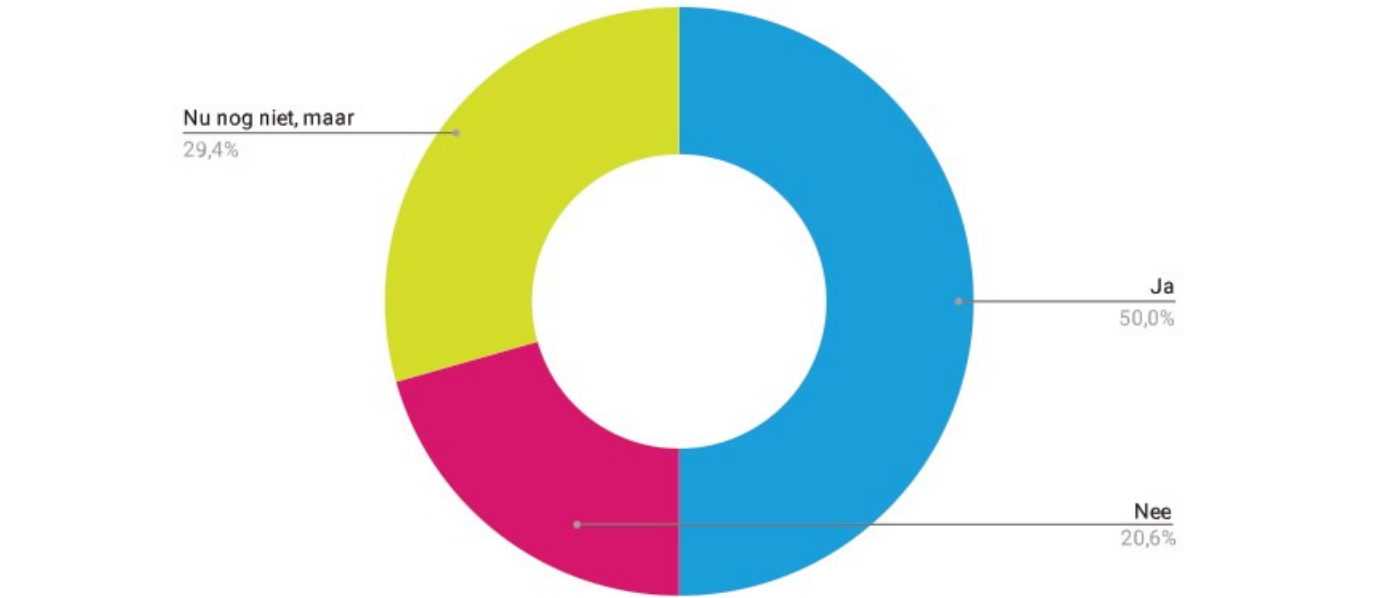
Spelen de opgaven rondom arbeidskrachten en huisvesting ook op uw bedrijf?

ROBOTISERING

50% van de bedrijven past al enige robotisering toe in het bedrijf. Circa 30% maakt hier nog geen gebruik van, maar heeft dit wel als wens richting de toekomst. Robotisering biedt kansen om het fysieke werk uit handen te nemen. Daarmee is er minder personeel nodig om het fysieke werk in het teeltproces uit te voeren. Ondernemers geven aan dat robotisering op dit moment nog niet altijd ver genoeg gevorderd is. De handelingen in het teeltproces zijn complex en dit maakt robotisering in veel gevallen lastig. Daarnaast vraagt robotisering (grote) financiële investeringen van ondernemers.

Past u robotisering toe binnen uw bedrijf?

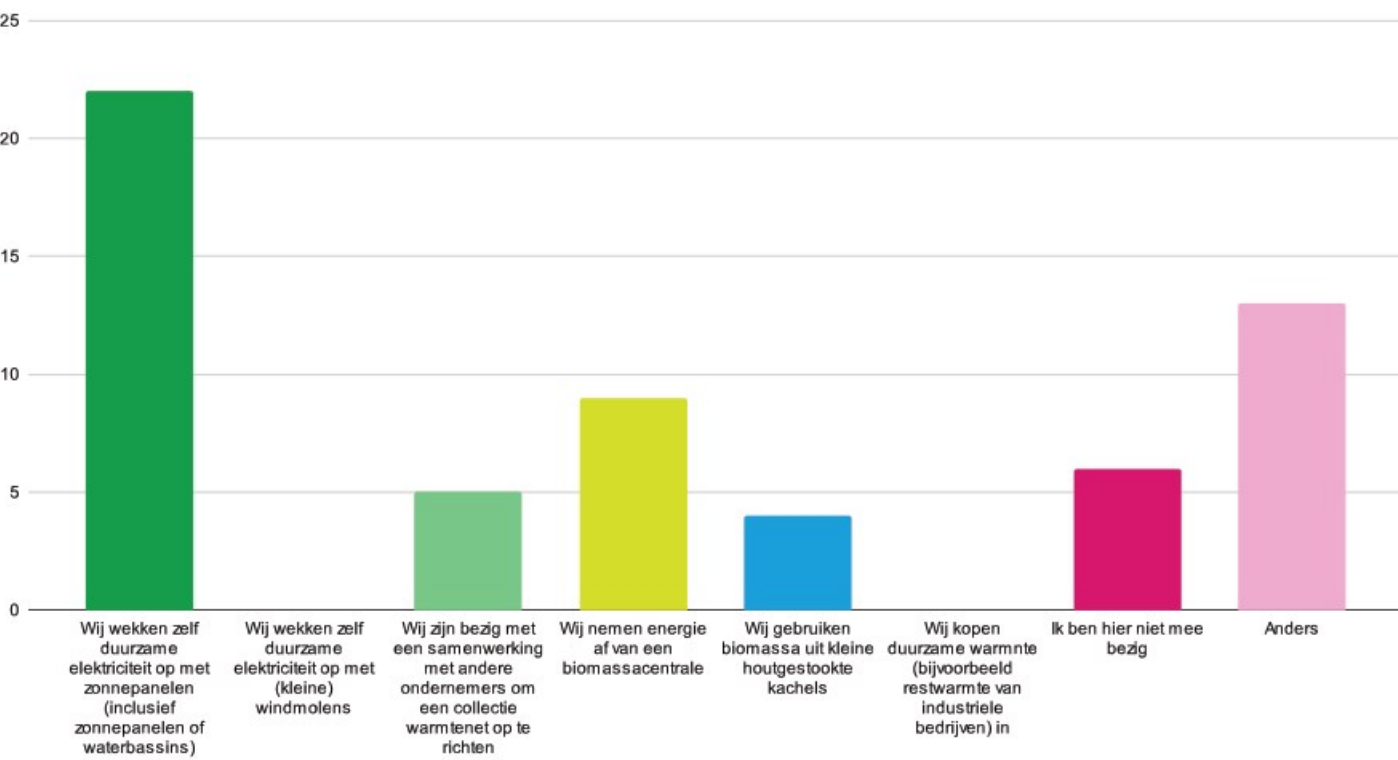

ENERGIE

Ondernemers in de gemeente hebben tot nu toe met name ingezet op zonnepanelen op het eigen perceel. Daarnaast neemt een aantal bedrijven biomassa af en is er een aantal samenwerkingen in de gemeente op het gebied van collectieve warmtenetten.

De energieopgave is een grote uitdaging voor ondernemers in de gemeente. Het invoeren van een CO2-belasting zal financiële gevolgen hebben, geven veel ondernemers aan. Een deel van de ondernemers geeft aan hierdoor verder te moeten verduurzamen, een ander deel van de bedrijven geeft aan nog af te wachten hoe dit zich precies zal uitkristalliseren en wacht daarmee af met het nemen van maatregelen.

Hoe maakt uw bedrijf de overstap naar het gebruiken van duurzame energie?

WATER EN BODEM STUREND(ER)

Ruim 60% van de ondernemers herkent de ontwikkelingen rondom het principe 'water en bodem sturend(er)'. Ondernemers geven aan dat ze al bezig zijn met ontwikkelingen rondom water en bodem. Zo heeft een deel van de ondernemers een (bina) gesloten watersysteem, zijn en worden er bassins aangelegd en wordt water zo veel mogelijk hergebruikt binnen het bedrijf.

Samenvatting opbrengst ronde keukentafelgesprekken

7 januari 2025

Introductie

Naast dat de gemeente Peel en Maas zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw heeft, kent de gemeente ook een groot aantal solitaire ondernemers die buiten de ontwikkelgebieden gevestigd zijn. Deze bedrijven kleuren mede het buitengebied van de gemeente Peel en Maas. Op 7 januari 2025 gingen we met een selectie van hen in gesprek in het kader van de herijking van het gemeentelijke beleid rondom de glastuinbouw. Dit deden we in drie ronde keukentafelgesprekken waar per gesprek circa 5 ondernemers voor werden uitgenodigd. In de ronde keukentafelgesprekken zijn ondernemers bevraagd over de toekomstplannen van het bedrijf en de verschillende ontwikkelingen die op de glastuinbouwsector afkomen, zoals de energietransitie, de wateropgave, meer circulair werken, de krapte op de arbeidsmarkt en andere ontwikkelingen die de ondernemers naar voren brachten.

De opbrengst van deze gesprekken is in dit verslag anoniem, thematisch en op hoofdlijnen weergegeven.

Toekomstplannen

- Het grootste deel van de ondernemers geeft aan graag door te gaan met het bedrijf. Ruim de helft van de ondernemers geeft aan voldoende ruimte te hebben op het perceel. Een kleiner deel geeft aan onvoldoende ruimte te hebben op het eigen perceel.
- Ondernemers geven aan over het algemeen tevreden te zijn met hun plek in het buitengebied. Wel zien ze door toenemende functies in het buitengebied dat functies meer met elkaar in de knel (dreigen te) komen.
- In de gesprekken werd door een deel van de ondernemers aangegeven dat de solitaire ligging voor hen belangrijk is om mogelijke ziekten te voorkomen. Bij teelten die zeer kwetsbaar zijn voor ziekten is solitaire ligging gunstig om te voorkomen dat ziekten overspringen van de ene locatie naar de andere, of van het ene bedrijf naar het andere. In een ontwikkelgebied waar meerdere bedrijven bij elkaar liggen is deze kans groter.

Energieopgave

- De energieopgave is een omvangrijke opgave voor de gehele glastuinbouwsector in de gemeente, dus ook voor de solitair gelegen ondernemers. Met name ondernemers in de warme teelten bestempelen deze opgave als urgent.
- Bedrijven zijn in verschillende mate bezig met de warmte- en energieopgave, onder andere met accu's en zonnepanelen.

- Daarnaast wordt de netcongestie genoemd als belangrijke opgave voor de glastuinbouw. Aansluitingen met voldoende capaciteit - ook om de verdere elektrificatie mogelijk te maken - zijn nodig voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering.
- Ondernemers geven aan kansen te zien in het samenwerken tussen verschillende (type) bedrijven op het gebied van energie. Zo kunnen energienetwerken ontstaan. Een klein deel van de ondernemers noemt ook de mogelijkheid voor energienetwerken tussen woningen en glastuinbouw op plekken waar de glastuinbouw dicht tegen de kernen aan gesitueerd is.

Arbeidsmarkt en huisvesting

- Per bedrijf verschilt het hoe lastig het is om aan arbeidskrachten te komen. Een deel van de ondernemers geeft aan moeite te hebben en bij een ander deel van de ondernemers speelt dit niet.
- Bij een klein deel van de bedrijven die we gesproken hebben, wordt gewerkt met arbeidskrachten uit de regio. Het is mogelijk dat dit samenhangt met de ligging van veel solitaire bedrijven dicht tegen de kern aan, waardoor er als vanzelf meer binding is vanuit het bedrijf met de kern.
- Ook bij solitaire ondernemers is er behoefte aan huisvesting op het bedrijf. Ondernemers geven aan dat het kan bijdragen aan de verbondenheid met de werkgever en dat het de arbeidskrachten betere omstandigheden kan bieden dan wanneer zij via het uitzendbureau worden gehuisvest.
- Ondernemers geven aan dat er een tekort is aan technisch opgeleid personeel, terwijl deze groep in de toekomst belangrijker zal worden door de toenemende automatisering in de glastuinbouw.

Robotisering

- Robotisering is een thema dat in de gesprekken minder naar voren is gekomen. In één gesprek kwam wel naar voren dat het lastig is om investeringen voor robotisering terug te verdienen door de korte en intensieve piekperioden die een deel van de teelten kenmerkt.

Water en bodem sturend

- Een groot deel van de bedrijven heeft een (bijna) gesloten watersysteem. Door veel bedrijven wordt gebruikgemaakt van grondwater en ondernemers geven aan dat dit ook goed beschikbaar is.
- Daarnaast hebben ondernemers waterbassins waarin water opgevangen wordt.

Overige thema's en opgaven

- Met de verkleuring van het buitengebied en het afnemend aantal agrariërs neemt het aantal burgerwoningen in het buitengebied toe. Dit kan wringen met de glastuinbouw, zo geven de ondernemers aan. Zij vinden het belangrijk om met bewoners in gesprek te blijven.
- Het imago van de glastuinbouw zou beter kunnen. Ondernemers geven bijvoorbeeld aan dat burgers niet altijd weten dat er steeds meer met biologische bestrijdingsmiddelen gewerkt wordt.

Samenvatting opbrengst inloopavond overige gebruikers ontwikkelgebieden glastuinbouw

14 januari 2025 | Huis van de Gemeente te Panningen

Introductie

In de zeven ontwikkelgebieden glastuinbouw zijn niet alleen glastuinbouwbedrijven gevestigd: er wonen ook mensen (particuliere woonbestemmingen) en er zijn enkele bedrijven, niet zijnde glastuinbouw. Omdat er Nederland-breed een beweging zichtbaar is waarbij het buitengebied steeds meer gebruikers en ruimteclaims kent dan enkel landbouw - zoals recreatie, duurzame energie-opwek en wonen - organiseerden we op 14 januari 2025 een inloopavond. Het doel van deze avond was om aanwezigen te informeren over het traject dat doorlopen werd en om op te halen of zij ontwikkelplannen hebben op hun (woon)locatie. Denk bijvoorbeeld aan het verbouwen van een woning of het willen wijzigen van de bestemming.

Er is een selectie adressen gemaakt op basis van zogenaamde gevoelige functies gelegen binnen de ontwikkelgebieden glastuinbouw: ten aanzien van een goed woon- en leefklimaat op deze locaties worden deze functies extra beschermd. Nieuwe gevoelige functies worden in de gebieden op basis van de geldende beleidskaders niet toegestaan. In dit geval zijn bestemmingen met de functie wonen, maatschappelijk en recreatie-verblijfsrecreatie uitgenodigd, waarmee er in totaal circa 100 adressen een uitnodiging hebben ontvangen.

Er waren circa 20 personen aanwezig bij de inloopavond zelf en er zijn acht nagekomen reacties gedeeld door betrokkenen via een digitaal vragenformulier. De opbrengst van de inloopavond en de nagekomen reacties zijn in dit verslag anoniem, thematisch en op hoofdlijnen weergegeven.

Algemeen

- 19 van de 28 deelnemers heeft een woonbestemming in één van de zeven ontwikkelgebieden;
- Ruim tweederde van de aanwezigen is woonachtig in ontwikkelgebied Platveld; ook vanuit Tangbroek en Kaumeshoek waren enkele aanwezigen. Er waren geen aanwezigen vanuit ontwikkelgebieden Egchel, Kaumeshoek, Siberië en Vlasrooth.

Geuite (ontwikkel)wensen en zorgen

- Deelnemers werden tijdens de inloop gevraagd naar eventuele ontwikkelwensen die zij hebben richting de toekomst. Er werden verschillende ontwikkelwensen genoemd: denk aan opzetten van kleinschalig agro-toerisme en educatieve recreatie en het wijzigen van de huidige bestemming (in veel gevallen een agrarische bestemming die niet meer agrarisch in gebruik is) naar een particuliere woonbestemming. Dit laatste is op dit moment niet toegestaan in de ontwikkelgebieden glastuinbouw.

RUIMTE VOLK

- Er werden ook verschillende wensen en zorgen geuit over de toekomst van de ontwikkelgebieden. Omdat het merendeel van de aanwezigen afkomstig was uit ontwikkelgebied Platveld, zijn de meeste wensen en zorgen gericht op dit gebied.
 - Een greep uit de genoemde wensen: meer binding en hechtheid binnen de gemeenschap, die onder druk staan als gevolg van de toegenomen schaalvergroting in Platveld, en het niet meer toestaan van uitbreiding of nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven in Platveld.
 - Een greep uit de genoemde zorgen: wateroverlast bij hevige regenval en een beperkte opnamecapaciteit van de bodem als gevolg van toegenomen verharding, regelmatige wisselingen in de aantallen arbeidsmigranten die bij de bedrijven worden gehuisvest en de impact daarvan op de gemeenschap in Platveld en tot slot het uit verhouding zijn van het aantal particuliere bewoners ten opzichte van het aantal glastuinbouwbedrijven.
- Wensen die in het algemeen zijn geuit gaan over het regionaal bekijken van de ruimtebehoefte van de glastuinbouw, zodat op regionale schaal de glastuinbouw op de juiste plek land en het beter afwegen van de belangen van bewoners ten opzichte van bedrijven.
- Tot slot een greep uit genoemde zorgen die betrekking hebben op de glastuinbouw in het algemeen: assimilatieverlichting wordt als hinderlijk ervaren, leegstaande kassen worden oneigenlijk gebruikt en zorgen voor een verrommelde uitstraling, gebruik van bestrijdingsmiddelen en de gevolgen daarvan voor de gezondheid.

Samenvatting opbrengst bijeenkomst stakeholders en mede-overheden

10 december 2024 | Huis van de Gemeente te Panningen

Aanwezigen: [REDACTED] (Limburgse Land- en Tuinbouwbond), [REDACTED] (Natuur- en Milieufederatie Limburg), [REDACTED] (Glastuinbouw Nederland), [REDACTED] (provincie Limburg), [REDACTED] en [REDACTED] (Waterschap Limburg), [REDACTED] (gemeente Peel en Maas), [REDACTED] (RUIMTEVOLK).

Introductie

De gemeente Peel en Maas evalueert de beleidsuitgangspunten ten aanzien van de glastuinbouw. Er zijn diverse stakeholders en mede-overheden betrokken bij de sector. Zoals hierboven te lezen valt, gingen we op 10 december 2024 in gesprek met een afvaardiging van deze partijen. Tijdens de bijeenkomst is een analyse gedeeld over de opgaven en ontwikkelingen die op de sector af komen. De aanwezigen hebben hierop gereflecteerd en zij hebben hun ideeën ten aanzien van de herijking van het glastuinbouwbeleid gedeeld.

Hieronder zijn de belangrijkste rode draden uit het gesprek weergegeven. Het gesprek ging vooral over de bestendigheid van het werken met referentiematen bij uitbreiding en nieuwvestiging, de condities van het bodem- en watersysteem en natuurwaarden in relatie tot glastuinbouw.

Algemene opmerkingen

- Een aandachtspunt is het ontstaan van een overschot aan bedrijfswoningen. Door de schaalvergroting zijn bedrijven in handen van steeds minder eigenaren. De deelnemers geven aan dat glastuinbouw lastig te verenigen is met andere (kwetsbare) functies, zoals wonen.
- Een onderdeel van de tuinbouw die wordt gemist in het traject is de ontwikkeling waarbij de vollegrondsteelt overstapt op telen onder glas. Teelten kunnen in de kas beter gecontroleerd worden.

Referentiematen

- Een aandachtspunt is het doel dat je wilt bereiken met referentiematen. Die geven aan wat de maximale omvang mag zijn van een uitbreiding of nieuwvestiging. Het zou veel meer moeten gaan om de totale landschappelijke inpassing van glastuinbouw. Zo is er in sommige gebieden behoefte aan afwisseling van open- en beslotenheid, om zo teelten met een sterke plaaggevoeligheid te beschermen, maar ook omdat daarmee de biodiversiteit een handje wordt geholpen.

- Het valt voor de ontwikkelgebieden te overwegen om te werken met een beperking aan het totale oppervlakte glas in verhouding tot de totale oppervlakte van het gebied. Ook hierbij is afstemming op de landschappelijke kenmerken en natuurwaarden van belang.

Bodem- en watersysteem

- Het waterschap houdt in de meest recente klimaatmodellen rekening met piekbuien waarbij 100 millimeter regen per uur valt. Dit betekent dat de berging en het afvoeren van water op glastuinbouwbedrijven hierop toegerust moet zijn; dat is zeker niet in alle gevallen zo.
- In het ontwikkelgebied Tangbroek ontstaan problemen doordat het gebied laaggelegen en nat is, vanwege de ligging in een beekdal (als onderdeel van het Maasdal). Zo nu en dan treden de beken buiten hun oevers.
- De toenemende verharding/verstening, als gevolg van het toegenomen aantal glastuinbouwbedrijven, heeft ook impact op de capaciteit van de bodem bij het opnemen van water. Het waterschap geeft mee dat klimaatadaptief bouwen richting de toekomst belangrijk is; dat geldt ook voor bebouwing van de glastuinbouw.
- De riolering is niet in alle ontwikkelgebieden voldoende toegerust op grote lozingen vanuit glastuinbouwbedrijven; oorspronkelijk is dit aangelegd voor enkel huishoudelijke lozingen. Het onderhoud en de aanleg van riolering is een gemeentelijke taak.
- Er zijn initiatieven in Nederland om collectief water te zuiveren met een groep van samenwerkende glastuinbouwbedrijven. Dit speelt ook in ontwikkelgebied Siberië. De regelgeving is daar echter nog niet op toegerust, waardoor dit nog niet mogelijk is, maar het waterschap juicht dit toe. Het vergt een gebiedseigen watersysteem dat volledig afgesloten is van het omliggende watersysteem. Dit vraagt ook om extra ruimte.

Natuurwaarden

- Platveld en Tangbroek kennen een aantal kwetsbaarheden als het gaat om natuurwaarden. Habitattypen in Tangbroek hebben belang bij voedselarme en natte condities. Nutriënten die worden uitgespoeld vanuit de glastuinbouw zijn juist voedselrijk; deze uitspoeling is daarmee hinderlijk voor de natuurwaarden.
- In en rondom de Peel ligt het vraagstuk op tafel om het waterpeil structureel te verhogen, om zo het veengebied te laten herstellen. Veen is gebaat bij een hoog waterpeil. Dit heeft ook invloed op omliggende functies.

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN: NL10NWAB0636750906
KvK: 67682065

088 88 90 100
info@waterschaplimburg.nl
www.waterschaplimburg.nl

College van B&W Gemeente Peel en Maas
T.a.v.
Wilhelminaplein 1
5981 CC Panningen

Datum 27 mei 2025
uw kenmerk Herziening beleidskader glastuinbouw
zaaknr. 2025-Z632
documentnr. WLDOC-390959707-131678
onderwerp Herijking beleidskaders glastuinbouw

Geacht college,

U werkt momenteel aan een herijking van het beleidskader voor glastuinbouw in uw gemeente. De uitkomsten van deze herijking worden meegenomen bij de actualisatie van de omgevingsvisie en het op te stellen omgevingsplan. Wij zijn positief over het feit dat u ons betreft om watergerelateerde onderwerpen volwaardig mee te nemen in deze herijking. Zo heeft er ambtelijk reeds constructief overleg plaatsgevonden. Als input voor uw vast te stellen beleidskader vragen wij u nadrukkelijk de volgende adviezen en aandachtspunten mee te nemen. Verderop in deze brief worden de onderstaande punten nader toegelicht.

- Bij nieuw verhard oppervlak hanteren wij een bergingsnorm van 100 mm in 24 uur. Ook bij bestaande glastuinbouwbedrijven vragen wij u nadrukkelijk om bergingsvoorzieningen te optimaliseren, zodat deze meer in lijn zijn met de huidige normeringen;
- Wij vragen extra aandacht voor de gebieden Tangbroek en Platveld. Beide gebieden ervaren in de huidige situatie al (grond)wateroverlast. Modelberekeningen die inzicht geven in wateroverlastsituaties bij hevige regenval (scenario jaar 2100, zie bijlage 1) bevestigen dit beeld voor beide gebieden, dat door klimaatverandering verder zal toenemen;
- Voor alle glastuinbouwconcentratiegebieden vragen wij u nadrukkelijk om verder te kijken dan alleen de begrenzing van het betreffende gebied of de bergingsnormen. Nieuwe ontwikkelingen dienen volgens ons bij te dragen aan het voorkomen of verminderen van wateroverlast in de directe omgeving. Dit kan door maatregelen te nemen op of rondom het te ontwikkelen terrein;
- In enkele glastuinbouwconcentratiegebieden is de rioleringscapaciteit onvoldoende voor lozingen van drainwater. Het gevolg hiervan is dat drainwater wordt geloosd op het oppervlaktewater. Dit is vanuit waterkwaliteitsoogpunt zeer onwenselijk. Daarom zijn wij van mening dat benodigde rioleringscapaciteit in glastuinbouwgebieden op orde dient te zijn.

Waterneutraal bouwen

Bij de ontwikkeling van nieuw verhard oppervlak, zo ook voor glastuinbouwbedrijven, hanteren wij conform onze beleidsregels een bergingsnorm voor hemelwater van 100 mm in 24 uur. Voor bestaande glastuinbouwbedrijven gelden de normeringen die tijdens de bouw van toepassing waren. Een beperkte hemelwaterberging bij een groot verhard oppervlak kan door de directe afstroming of lozing een negatieve invloed hebben op het lokale watersysteem. Daarom vinden wij dat bij bestaande glastuinbouwbedrijven ook een optimale bergingsvoorziening aanwezig moet zijn. Dergelijke voorzieningen dragen naast het bufferen van piekbuien ook bij aan het hergebruik van hemelwater in de teelt.

In gebieden waar het huidige oppervlaktewatersysteem niet berekend is op meer afvoer van verhard oppervlak, vragen wij u nadrukkelijk om verder te kijken dan enkel de genoemde bergingsnorm. Laat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan het voorkomen of verminderen van wateroverlast in de directe omgeving. Dit kan door maatregelen te nemen op of rondom het te ontwikkelen terrein.

Water en bodem sturend

In uw huidige glastuinbouwbeleid zijn zeven ontwikkelgebieden opgenomen. Als per gebied wordt gekeken naar het huidige grond- en oppervlaktewatersysteem dan zijn er twee gebieden waar wij extra aandacht voor vragen.

Het gebied Tangbroek is grotendeels gelegen in een bufferzone voor grondwaterafhankelijke natuur. Het gebied ondervindt vanwege de lage ligging in een oude Maasarm, bij natte omstandigheden lokaal problemen door een hoge grondwaterstand. Daarnaast zijn er wateroverlastsituaties vanuit het oppervlaktewatersysteem bekend bij hevige regenval. Als er wordt gekeken naar modelberekeningen die inzicht geven in wateroverlastsituaties bij hevige regenval (scenario T100, jaar 2100) dan wordt dit beeld, dat ook door klimaatverandering zal toenemen, bevestigd.

Het gebied Platveld, gelegen ingeklemd tussen twee bufferzones voor grondwaterafhankelijke natuur, kent eveneens wateroverlastsituaties vanuit het oppervlaktewatersysteem. Op dit moment bereiden wij een project (Langstraatlossing) voor om de waterafvoer en bergingscapaciteit van dit laag gelegen gebied te optimaliseren. Dit project gaat de problematiek niet volledig oplossen. De beperkte bergingscapaciteit bij enkele tuinbouwkassen heeft namelijk een negatief effect op de piekafvoeren in het lokale watersysteem. Het vergroten van de bergingscapaciteit bij tuinbouwkassen of in de directe omgeving is een noodzakelijke stap om de kans op wateroverlast in dit gebied te verminderen.

In de overige glastuinbouwgebieden zal er bij nieuwe ontwikkelingen en uitbreiding ook aandacht nodig zijn voor het functioneren van het watersysteem en hiermee het voorkomen van wateroverlast. Het oppervlaktewatersysteem is niet zonder meer gedimensioneerd op toekomstige ontwikkelingen als deze. Daarnaast kan extra belasting van het watersysteem op andere locaties, bijvoorbeeld benedenstrooms, voor overlast zorgen. Wij zijn van mening dat u bij ruimtelijk plannen of vergunningen, expliciet dient te kijken naar de wateropgave. Dit geldt ook bij de uitbreiding van bestaande bedrijven waarbij we u nadrukkelijk vragen om aanwezige bergingsvoorzieningen te optimaliseren naar de huidige normeringen.

Kijk op gebiedsniveau breder dan alleen de begrenzing van het betreffende ontwikkelgebied. De wateropgave stopt niet bij de grens van het ontwikkelgebied óf de kadastrale grens van een enkele

ontwikkeling. Door nu in uw beleid al een ruimtereservering op te nemen voor het oppervlaktewatersysteem en groenblauwe zones, kunnen toekomstige problemen worden voorkomen. Hierdoor blijven duurzame ontwikkelingen vanuit wateroogpunt mogelijk.

Waterkwaliteit

In diverse glastuinbouwgebieden werken wij gezamenlijk met ondernemers aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Deze aanpak richt zich op het delen van informatie over de waterkwaliteit, het creëren van meer bewustwording én het opsporen van ongewenste waterstromen. Naast het terugdringen van resten gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater, proberen we met deze aanpak ook de nutriëntenbelasting terug te dringen. Wat hier een belangrijke rol in speelt zijn lozingen van drainwater. In veel glastuinbouwgebieden is de capaciteit van het gemeentelijk rioleringsstelsel niet berekend op de afvoer van drainwater uit de glastuinbouw. Het gevolg hiervan is dat drainwater wordt geloosd op het oppervlaktewater. Een situatie die vanuit waterkwaliteitsoogpunt zeer onwenselijk is gezien hoge nutriëntenbelasting. Daarom vinden wij dat de benodigde rioleringscapaciteit op orde dient zijn. Hiermee worden lozingen van drainwater op het oppervlaktewater voorkomen. Door ook als gemeente uw rol hierin te pakken, levert u concreet een bijdrage aan het behalen van de KRW-doelstellingen waarvoor wij allen verantwoordelijk zijn.

Wij vragen u de bovenstaande adviezen en aandachtspunten zwaarwegend mee te nemen in uw afweging en 'water en bodem sturend' voorop te stellen als uitgangspunt bij bestaande- en nieuwe bebouwing en bij uitbreidingen van in dit geval glastuinbouwbedrijven. Zo werken we gezamenlijk aan een gezonde, veilige en leefbare leefomgeving waarbij ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid de noodzakelijke bijdrage levert. In het vervolgtraject, waar deze adviezen worden vertaald naar concreet beleid of een vervolgaanpak, denken wij als waterpartner graag met u mee.

Bel met [redacted] op +31 [redacted] als u vragen heeft. Mailen kan ook naar [redacted] Wilt u het zaaknummer 2025-Z632 noemen als u ons belt of mailt. Dan kunnen wij u beter helpen.

Met vriendelijke groet,

het dagelijks bestuur,

[redacted]
[redacted]
secretaris-directeur

[redacted]
[redacted]
[redacted]

